

ЯСМИНА КАДРА АТЕНТАТЪТ

Превод от френски: Георги Цанков, 2008

chitanka.info

ПРОЛОГ

Не си спомням да съм чул взрив. Може би някакво изсвистяване като раздиране на тъкан, но не съм съвсем сигурен. Вниманието ми беше отклонено от подобие на божество, около което се тълпеше стадо овце, а преторианската гвардия се опитваше да му проправи път до колата. „Направете път, моля. Моля, отдръпнете се.“ Вярващите се блъскаха жестоко, за да видят шейха по-отблизо, да докоснат края на неговия камиз^[1]. Достопочтеният старец от време на време се обръщаше, поздравяваше познат или благодареше на следовник. Аскетичното му лице грееше с пронизващ поглед като острие на ятаган. Опитах се да се освободя от телата в транс, които ме смазваха, но не успях. Шейхът потъна в колата си, размаха ръка зад блиндираното стъкло, докато двамата му телохранители се настаняваха до него... След това настана небитие. Нещо прошари небето и блесна като мълния насред пътя; ударната вълна ме шибна с все сила, разкъсвайки множеството, което ме държеше в плен на екзалтацията си. За частица от секундата висините се продъниха, а улицата, доскоро полудяла от религиозен плам, се преобърна. Тяло на мъж или на момче пресича моя шемет като неясен кадър от филм. Какво е това?... Потоп от прах и огън ме сграбчва, изхвърля ме сред дъжд от хиляди снаряди. Изпитвам смътното чувство, че се различавам, че се разтварям във вълната на експлозията... На няколко метра — или на светлинни години — колата на шейха гори. Хищни пипала я обгръщат, разнася се ужасяваща миризма на горяща плът. Бумтенето на пламъците сигурно е страшно; аз не го чувам. Внезапна глухота ме отделя от шумовете на града. Не чувам нищо, не усещам нищо; рея се, витая. Цяла вечност се нося във въздуха, преди да падна на земята, различен, но с ясно съзнание, а очите ми поглъщат ужаса, който се стовари на улицата. В мига, когато достигам земята, всичко застива: факлите над разглобената кола, снарядите, димът, хаосът, миризмите, времето... Само един божествен глас, преодоляващ бездънното мълчание на смъртта, пее: *ние ще се върнем някой ден в нашия квартал*. Не е точно

глас; прилича на полъх, на дъх... Главата ми отскача някъде... *Мамо*, вика дете. Призивът му е слаб, но ясен, чист. Идва от много далеч, от някакво прояснено другаде... Погълналите колата пламъци не помръдват, снарядите не падат... Ръката ми се търси сред трошляка наоколо; струва ми се, че съм улучен. Опитвам се да раздвижа краката си, да изправа глава; мускулите не ми се подчиняват... *Мамо*, вика детето... *Тук съм, Амин...* И майката наистина е тук, изниква през димната завеса. Върви сред провисналите отломки, сред окаменелите жестове, сред зейналите над бездната уста. За момент, гледайки млечнобелия ѝ воал и мъченическият ѝ поглед, я взимам за Светата Дева. Майка ми винаги е била такава, едновременно сияйна и тъжна като воценица. Когато поставяше ръка върху парещото ми чело, отнасяше треската и грижите ми. *Тя е тук*, а магията ѝ е същата. Тръпка ме разтърсва от глава до пети, освобождава вселената, задейства полудата. Пламъците подегат отново зловеция си танц, отломките ваят, паниката се разлива... Един мъж с разкъсани дрехи, с почернели ръце и лице, се опитва да се доближи до горящата кола. Тежко е засегнат, но движен от непонятно упорство, се мъчи на всяка цена да окаже помощ на шейха. Всеки път, когато докосне с ръка вратата, избликващите пламъци го отблъскват. Затворените в колата тела горят. Два окървавени призрака пристигат от другата страна, опитват се да разбият задната врата. Виждам ги как крецят заповеди, вият от болка, но не чувам гласовете им. Редом с мен обезобразен старец ме гледа зашеметен; като че ли не си дава сметка, че вътрешностите му са изкормени, а кръвта му шурти. Един ранен пълзи сред руините, на гърба му дими огромно петно. Той преминава покрай мен, стенец и изплашен, а душата му ще отлети малко по-нататък, очите му ще останат широко отворени, сякаш не могат да допуснат, че това може да му се случи, *на него*. Двата призрака накрая успяват да счупят стъклото на колата и се хвърлят вътре в кабината. Други оцелели прииждат на помощ. С голи ръце блъскат горящата кола, разбиват останалите стъкла, настървяват се на вратите и някак си измъкват тялото на шейха. Десетки ръце го пренасят, отдалечават го от кладата, внимателно го оставят на тротоара и се скупчват да гасят дрехите му. Силни бодежи тормозят хълбока ми. Панталона ми почти го няма; тук-там висят обгорели парцали. Кракът ми лежи до хълбока ми, едновременно чудат и ужасяващ; тънка лента плът все още го

придържа към бедрото ми. Изведнъж силите ме напускат. Имам чувството, че фибрите ми една след друга се отделят, късат се... Най-после до мен достига воят на линейка; малко по малко уличните шумове се възвръщат, нахлуват и ме оглушават. Някой се навежда над тялото ми, разглежда го внимателно и се отдалечава. Виждам го да кляка пред купчина овъглена плът, опипва ѝ пулса и прави знак на санитарите. Друг мъж взема китката ми и я пуска... „Този е загубен. Нищо не може да се направи за него...“ Изпитвам желание да го задържа, да го принудя да си промени мнението; ръката ми се бунтува, отказва ми. Мамо, обажда се пак детето... Търся майка си в хаоса... Виждам само овощните градини, които се простират докъдето поглед стига... овощните градини на дядо... на патриарха... страна на портокалови дървета, където всеки ден е лято... и едно момче, което мечтае, покатерило се на хребета. Небето е прозрачно синьо. Портокаловите дръвчета се прегръщат в безкрая. Момчето е дванайсетгодишно, а сърцето му е от порцелан. В тази възраст на безкористната любов, когато неговото доверие е голямо колкото радостите му, то иска да схруска луната като плод, сигурно, че само да протегне ръка и ще обере щастията на целия свят... И ето че пред очите ми въпреки драмата, която завинаги ще загрози спомена за този ден, въпреки агонизиращите на пътя тела и обгръщащите колата на шейха пламъци момчето скача и с разгърнати като криле на ястреб ръце хуква през полето, където всяко дърво е феерия... Сълзи набраздяват бузите ми... „Този, който ти е казал, че мъжът никога не трябва да плаче, не знае какво означава да си мъж, призна баща ми, когато ме завари пред смъртния одър на дядо. Не е срамно да плачеш, мое голямо момче. Сълзите са най-благородното нещо в нас.“ Тъй като не исках да пусна ръката на дядо, татко приклепна пред мене и ме прегърна. „Нищо няма да постигнеш, като останеш тук. Мъртвите са мъртви и край, някъде се пречистват от греховете си. Колкото до живите, те са само призраци, които чакат своя час...“ Двама санитарии ме вдигат и ме поставят на носилка. Една линейка идва на заден ход, с широко отворени врати. Нечии ръце ме изтеглят в кабината, хвърлят ме сред други трупове. В последен гърч чувам стенанието си... „Боже, ако това е ужасен кошмар, веднага ме събуди...“

[1] Връхна дреха на ислямски духовник. — Бел.прев. ↑

1.

След операцията нашият директор Езра Бенхаим идва да ме види в моя кабинет. Той е пъргав и жизнен мъж, въпреки че е навършил шейсетте и започва да пълнее. В болницата го наричат домовладиката заради прекалената му фелдфебелщина и недодяланото му чувство за хумор. Но при тежки положения той пръв запретва ръкави и последен излиза от болницата.

Преди да стана натурализиран израелец, когато като млад хирург бях готов да преобърна земята и небето, за да ме назначат на щат, той беше тук. Макар и все още скромен началник-отделение, използва цялото съответно на поста му влияние и държеше противниците ми на разстояние. По онова време беше много трудно син на бедуин да се присъедини към колегията на университетския елит, без да провокира рефлекс на отвращение. Съвипускниците ми бяха все богати еврейчета, със златни часовници и с луксозни коли на паркинга. Гледаха ме отвисоко и приемаха всеки от подвизите ми като посегателство срещу своя стандарт. Също така, когато някой от тях ме довеждаше до отчаяние, Езра дори не се опитваше да разбере кой е започнал; винаги заставаше на моя страна.

Отваря вратата, без да чука, гледа ме косо, със следа от усмивка в крайчеца на устните. Това е начинът му да изразява задоволството си. След това аз извъртявам стола си, за да заста на срещу него, а той сваля очилата си, изтрива ги в престилката си и казва:

— Май си стигнал до преддверието на рая, за да върнеш тук пациента си.

— Нека не преувеличаваме.

Той отново поставя очилата на носа си с грозновати ноздри, после поклаща глава и след кратък размисъл погледът му възвръща строгостта си.

— Ще дойдеш ли в клуба тази вечер?

— Невъзможно, днес жена ми се връща.

— А кога ще получа реванш?

— Какъв реванш? Не си спечелил нито една партия срещу мене.

— Не е честно, Амин. Винаги се възползваш от лошите ми пасове, за да печелиш точки. Днес се чувствам във форма, затова искаш да офейкаш.

Опъвам се на облегалката на стола си, за да го огледам по-добре.

— Да ти кажа ли, бедни ми Езра? Изгубил си някогашната си борбеност и не искам да злоупотребявам.

— Не ме погребвай толкова бързо. Накрая веднъж винаги ще ти натрия муцуната.

— За тази цел не ти трябва ракета. И уволнението ми ще свърши работа.

Той обещава да размисли, допира пръст до слепоочието си в знак на непринуден поздрав и се връща да подвиква на сестрите по коридорите.

Останал сам, се опитвам да си спомня какво правех преди нахлуването на Езра и се сещам, че се готвех да потърся жена си. Вземам слушалката, набирам номера въщи и затварям след седмото позвъняване. Часовникът ми показва 13 часа и 12 минути. Ако Сихем беше взела автобуса в 9 часа, щеше да е пристигнала преди доста време.

— Не се кахъри чак толкова! — изненадва ме доктор Ким Йехуда, връхлитайки в моята кибритена кутийка.

Тя добавя:

— Почуках, преди да вляза. Но ти блуждаеше в облаците...

— Извини ме, не съм те чул.

Тя помита извиненията ми с небрежен жест, вижда, че сбръчквам вежди, и се осведомява:

— У вас ли телефонираше?

— Човек нищо не може да скрие от теб.

— И, естествено, Сихем още не се е върнала?

Проницателността ѝ ме дразни, но съм свикнал с нея. Познавам Ким от университета. Не бяхме в един и същи випуск — имам три дължини аванс преди нея, — но проявявахме симпатия един към друг още след първите си срещи. Тя беше красива и спонтанна, не приличаше на останалите студентки, които трябваше седем пъти да си превъртят езика, преди да поискат огънче от арабин, дори да е хубавец и кавалер. Ким обичаше да се смее и беше открита. Закачките ни

преливаха от наивност. Жестоко страдах, когато един млад руски бог, току-що пристигнал от своя комсомол, ми я отне. Като добър играч не се издадох. По-късно се ожених за Сихем, а руснакът без предизвестие си замина веднага след разпадането на съветската империя. Ние с Ким останахме великолепни приятели, а тясното сътрудничество ни превърна в единомишленици.

— Днес всички се връщат от отпуска — подсеца ме тя. — Пътищата са задръстени. Опита ли се да я откриеш при баба й?

— Във фермата няма телефон.

— Потърси я на мобилния.

— Забравила го е вкъщи.

Тя разперва ръце в знак на предопределеност.

— Шансът е избягал.

— От кого?

Ким повдига прекрасните си вежди и предупредително ме сочи с пръст.

— Драмата на някои добри намерения е, че нямат нито кураж при ангажирането, нито последователност в отстояването на идеите.

— Настъпи часът на храбреците — казвам, ставайки. — Операцията беше изтощителна и имаме нужда да възстановим силите си...

Хващам я за лакътя и я избутвам в коридора.

— Мини напред, хубавице. Искам да видя всички прелести, които разлюляваш след себе си.

— Ще посмееш ли да го повториш в присъствието на Сихем?

— Само глупаците не си променят мнението.

Смехът на Ким бликва в коридора като фойерверк посред болницата.

Илан Рос се присъединява към нас в стола в момента, когато завършваме обяда си. С препълнен поднос той се настанява вдясно от мен, така че Ким да е срещу него. С разтворена върху огромния му корем престилка и с алени увиснали бузи, той поглъща три гигантски парчета студено месо, преди да си избърше устата с книжна салфетка.

— Продължаваш ли да търсиш второ жилище? — пита ме, мляскайки лакомо.

— Зависи къде.

— Струва ми се, че съм ти открил нещо. Недалеч от Ашкелон. Красива малка вила с всичко необходимо за пълна почивка.

Вече цяла година ние с жена ми търсим малка къщичка на брега на морето. Сихем обожава морето. Всеки втори уикенд, когато работата ми позволява, скачаме в колата и пристигаме на плажа. След като дълго бродим по пясъка, се приютяваме до някоя дюна и до късно през нощта се наслаждаваме на хоризонта. Залезът на слънцето винаги е упражнявал над Сихем омая, която ми е трудно да опиша.

— Мислиш ли, че ми е по джоба? — питам.

Илан Рос се разхилва, тъмночервената му гуша се тресе като желе.

— Откакто не си броиш стотинките, Амин, мисля, че можеш да си позволиш да удовлетвориш повечето от мечтите си.

Изведнъж страшна експлозия разтърсва стените и прозорците на стола започват да звънтят. Всички се оглеждат изплашено, а тези, които са до прозорците, стават и се скриват навътре. Ние с Ким обаче се втурваме към най-близкия прозорец. Навън хората, които вършат обичайната си работа в двора на болницата, са застанали неподвижно, обърнали глави на север. Фасадата на отсрещния блок ни пречи да видим какво се е случило.

— Сигурно е атентат — казва някой.

Ние с Ким хукваме към коридора. Група сестри вече изскачат от сутерена и бързат към фойето. Ако се съди по силата на ударната вълна, мястото на взрива не е далече. Един пазач с уоки-токи се осведомява за ситуацията. Събеседникът му заявява, че също не е наясно какво става. Хвърляме се в асансьора. Стигаме последния етаж и бързаме към терасата, издадена над южното крило на зданието. Няколко любопитни вече са тук и оглеждат далечината. Облак прах се издига през десетина карета от сгради.

— Идва от Хакирия — заявява по предавателя си един охранител. — Бомба или камикадзе. Може би взривена кола. Нямам информация. Виждам само дима, който се разнася от мястото...

— Трябва да слезем долу — казва Ким.

— Права си. Трябва да се приготвим да приемем първите засегнати.

Десет минути по-късно ни заливат откъслечни информации. Едни говорят за нападнат автобус, други за взривен ресторант.

Телефонната централа започва да прегрява. Обявена е тревога.

Езра Бенхаим нарежда действия в условия на криза. Сестрите и хирурзите се отправят към спешните отделения, където количките и носилките се нижат в луда, но организирана въртележка. Не за първи път атентат разтърсва Тел Авив, така че помощ се оказва с непрекъснато нарастваща ефикасност. Но атентатът си е атентат. Технически можеш да го ръководиш, но чисто човешки — не. Вълнението и страхът гонят хладнокръвието. Когато ужасът удря, винаги се цели първо в сърцето.

На свой ред отивам в спешното отделение. Езра е тук, пребледнял, със залепен за ухото мобилен телефон. Опитва се с жестове да ръководи подготовката за операциите.

— Камикадзе се е взривил в ресторант. Има доста убити и много ранени — съобщава той. — Освободете зали 3 и 4. И се пригответе да посрещнете първите жертви. Линейките пътуват към нас.

Ким, която отиде в кабинета си, за да търси на свой ред телефонна връзка, се присъединява към мен в зала 5. Там насочват тежко ранените. Понякога, когато оперативният блок се оказва недостатъчен, ампутации се извършват на място. Заедно с четирима хирурзи проверяваме екипировката за интервенция. Сестрите шетат около операционните маси, пъргави и прецизни.

— Има най-малко единайсет загинали — осведомява ме Ким, проверявайки действието на апаратите.

Навън сирените вият. Първите линейки влизат в двора на болницата. Оставям Ким да се занимава с апаратурата и се присъединявам към Езра в хола. Виковете на ранените ехтят в залата. Една почти гола жена, колкото едра, толкова и ужасена, се гърчи на носилката. Носачите се чудят как да я успокоят. Тя минава покрай мен, с настръхнали коси и изскочили от орбитите очи. Веднага след нея пристига окървавеното тяло на невръстно момче. Лицето и ръцете му са почернели, сякаш излиза от каменовъглена мина. Грабвам количката и го дръпвам настрани, за да освободя пътя. Една сестра ми помага.

— Ръката му е откъсната — извиква тя.

— Стегнете се — нареждам ѝ. — Сложете му турникет и незабавно го отведете в операционната. Няма време за губене.

— Добре, докторе.

— Сигурна ли сте, че ще можете?

— Не се грижете за мен, докторе. Ще се оправя.

Ето че само за четвърт час фоайето на спешното отделение се превръща в бойно поле. Струпват се не по-малко от стотина ранени, повечето лежат направо на земята. Всички колички са претоварени с разкъсани тела, надупчени и прогорени на много места. Плач и стенания се разнасят из цялата болница. От време на време някакъв вик надвива врявата — поредната жертва е издъхнала. Една от тях угасва в ръцете ми, без да ми даде време да я прегледам. Ким ми дава знак, че операционната е претъпкана и тежките случаи трябва да бъдат насочвани към зала 5. Един ранен настоява лекарите незабавно да се заемат с него. Гърбът му е раздран от край до край, а част от лопатката му е измъкната. Не вижда никой да му се притичва на помощ и хваща една сестра за косите. Необходим са трима яки охранители, за да я освободят. Малко по-нататък, заклещен между две колички, друг ранен стене и се гърчи неистово. Накрая пада от своята носилка. С нарязано тяло удря с юмруци в празното пространство. Сестрата, която се занимава с него, изнемогва. Очите ѝ светват, когато ме вижда.

— Бързо, бързо, доктор Амин...

Изведнъж раненият се сковава; хриптенията, конвулсиите, изблиците секват, цялото му тяло застива, а ръцете се отпускат върху гърдите подобно на герой от куклен театър, комуто са отрязали конците. За частица от секундата болката се оттича от напрегнатите му черти и отстъпва място на безумен израз, изтъкан от гняв и отвращение. В момента, когато се навеждам над него, той ме стрелка с очи и свива устни във възмутена гримаса.

— Не искам арабин да ме докосва — роптае той и ме отблъсква с ръка, изпълнена със злоба. — По-добре да пукна.

Хващам го за китката и свалям ръката му.

— Дръжте го добре — казвам на сестрата. — Ще го прегледам.

— Не ме докосвайте — бунтува се раненият. — Забранявам ви да ме пипате.

Заплюва ме. Останал без дъх, слюнката пада върху треперещата му брадичка, а гневните сълзи се стичат по страните му. Свалям сакото му. Коремът е шуплеста каша, която вибрира при всяко движение. Изгубил е много кръв, а виковете му засилват кръвоизлива.

— Трябва веднага да бъде опериран.

Правя знак на един санитар да ми помогне да върна ранения на носилката и след това, разчиствайки пътя от препречилите се колички, бързам към операционната. Раненият ме гледа с омраза. Омаломощен, обръща глава така, че да не ме гледа, и постепенно се унася.

2.

Напускам блока към 22 часа.

Не знам колко души са минали през моята операционна маса. Всеки път, когато свършвах с един, вратите на блока се отваряха за нова количка. Някои операции не изискваха много време, но други буквално ме изцедиха. Имам схванати мускули навсякъде, ставите ми са изтръпнали. На моменти зрението ми се замъгляваше и ми се виеше свят. Едва когато едно хлапе без малко не си отиде в ръцете ми, сметнах за разумно да отстъпя мястото. От своя страна Ким изгуби трима пациенти един след друг, сякаш магия правеше на пух и прах усилията ѝ. Тя напусна Зала 5, ругаейки се сама. Мисля, че се качи в кабинета си, за да се наплаче на воля.

Според Езра Бенхаим броят на мъртвите растеше; при нас имаше деветнайсет загинали — включително единайсет ученици, които празнували рождения ден на приятел във взривеното заведение, — четири ампутации и трийсет и три критични случая. Четирийсетина ранени бяха прибрани от техни близки, а други си тръгнаха сами, след като получиха първа помощ.

В чакалнята роднините се терзаеха и кръстосваха помещението като сомнамбули. Повечето не осъзнаваха напълно сполетялата ги катастрофа. Една обезумяла майка се вкопчи в ръката ми и се вторачи в мен с пронизващ поглед. „Как е дъщеричката ми, докторе? Ще оцелее ли?“ Присъединява се един баща — синът му е в реанимация. Исква да знае защо операцията продължава безкрайно. „От часове е там. Какво му правите?“ И сестрите тормозят по същия начин. Те някак си се опитват да успокоят духовете, обещавайки да се сдобият с търсената информация. Някакво семейство вижда как успокоявам старец и настъпва към мен. Аз хуквам, минавам през вътрешния двор и обикалям цялата сграда, за да отида в кабинета си.

Ким не е в стаята си. Търся я при Илан Рос. Той не я е виждал. Сестрите също.

Преобличам се, за да си отида у дома.

На паркинга полицаите пристигат и заминават в някаква безшумна суматоха. Тишината е изпълнена със звуците от портативните им радиостанции. Един офицер дава инструкции от някакъв джип, а леката картучница е на арматурното табло.

Отивам към колата си, омаян от вечерния ветреца. Нисанът на Ким е на мястото, където го намерих сутринта, а предните стъкла са наполовина отворени заради горещината. Решавам, че Ким е още в болницата, но съм прекалено изморен, за да я търся.

Измъквам се от болницата, а градът изглежда спокоен. Разтърсилата го драма не е засегнала навиците му. Безкрайни върволици коли щурмуват околоръстния път през Петах Тиква. Кафенетата и ресторантите са пълни с народ. Тротоарите са превзети от нощните птици. Карам по авеню „Гевирол“ до Бет Соколов, където поставен след атентата контролен пост принуждава пътуващите по трасето да заобикалят квартал „Хакириа“. Взети са драконовски мерки за изолирането му от останалата част на града. Успявам да се промъкна до улица „Хашмонаим“, потънала в звездна тишина. Отдалеч виждам заведението за бързо хранене, взривено от камикадзето. Научната полиция^[1] е разделила на зони мястото на драмата и извършва необходимия оглед. Витрината на ресторанта се е разпаднала от край до край; покривът се е срутил върху южното крило, а целият тротоар е в обгорели отпадъци. Изтръгнат осветителен стълб лежи на улицата, заобиколен от множество отломки. Взривът трябва да е бил невероятно силен; прозорците на околните сгради са изпочупени и някои фасади са олющени.

— Не стойте тук — нарежда ми изскочило кой знае откъде ченге.

Осветява колата ми с фенерчето си, насочва го към регистрационната табела, а след това и към мен. Инстинктивно отстъпва назад и плъзга ръка към пистолета си.

— Без резки движения — предупреждава ме. — Поставете ръце на волана. Какво правите тук? Не виждате ли, че мястото е оградено?

— Връщам се у дома.

Втори полицаи пристига на помощ.

— Откъде е минал тоя?

— Представа си нямам — казва първият полицаи.

Второто ченге на свой ред разхожда фенера си по мен, оглежда ме заплашително и с недоверие.

— Вашите документи!

Подавам му ги. Той ги проверява, насочва фенера към лицето ми. Арабското ми име го притеснява. Винаги е така след атентат. Нервите на ченгетата са опънати, а подозрителните лица изострят мнителността им.

— Излезте — казва първият полицаи — и застанете с лице към колата.

Изпълнявам. Той брутално ме блъска към капака на автомобила, с крак ми разкравча нозете и ме подлага на методичен обиск.

Другото ченге отива да види какво има в багажника.

— Откъде идвате?

— От болницата. Аз съм доктор Амин Джаафари, хирург съм в „Ихилув“. Излизам от операционната. Каталясал съм и искам да се прибера у дома.

— Добре — казва другият полицаи и затваря багажника. — Тук няма нищо.

Колегата му обаче отказва да ме пусне просто така. Той се отдалечава малко и се свързва с централата, за да продиктува там данните от шофьорската ми книжка и професионалната ми карта. „Той е арабин, натурализиран израелец. Казва, че сега излиза от болницата, където е хирург... Джаафари, с две а... Проверете в «Ихилув»...“ След пет минути се връща, подава ми документите и с нетърпящ възражение тон нарежда да потеглям, без да се обръщам.

Пристигам вкъщи към 23 часа. Смазан съм от умора и от яд. По пътя ме спират четири патрула, провирам се като през сито. Трябва неизменно да си показвам документите и да обявявам професията си, но ченгетата зяпат само лицето ми. В един момент, разярен от протестите ми, млад полицаи насочва оръжие към мен и заплашва, че ще ми пръсне мозъка, ако не млъкна. Налага се офицерът да се намеси, за да го постави на мястото му.

Въздъхвам облекчено, когато се добирам жив и здрав до моята улица.

Сихем не ми отваря. Не се е върнала от Кфар Канна. Чистачката също е забравила да мине. Намирам леглото си неоправено, както го оставих сутринта. Проверявам телефона: няма никакви съобщения. След толкова наситен със събития ден отсъствието на жена ми не ме обезпокоява особено. Тя има навика да се застоява по-дълго при баба

си — Сихем обожава фермата и нощните бдения над облените от спокойна светлина хълмове.

Отивам да се преоблека в моята стая, задържам се пред снимката на Сихем върху нощното шкафче. Усмивката ѝ е като небесна дъга, но погледът издава друго. Животът не ѝ е правил подаръци. Майка ѝ умира от рак, когато момичето е на осемнайсет години, баща ѝ загива в катастрофа на пътя няколко години по-късно. Беше ѝ необходима цяла вечност, за да се реши да ме приеме за съпруг. Боеше се да не би съдбата, безмилостна към нея, да я порази още веднъж. След повече от десетилетие брачен живот, въпреки любовта, с която щедро я обсипвам, тя продължава да се бои за щастията си, убедена, че дори нещо незначително може да ѝ го отнеме. Всъщност шансът непрекъснато ни глезеше. Когато Сихем се омъжи за мен, единственото ми богатство беше стара астматична бричка, която се разваляше под път и над път. Настанихме се в пролетарски квартал, където апартаментите удивително напомняха коптори. Мебелите ни бяха от „Формика“^[2] и прозорците бяха без завеси. Днес обитаваме великолепно жилище в един от най-баровските квартали на Тел Авив и разполагаме с доста солидна сметка в банката. Всяко лято отлитаме към някоя благодатна страна. Познаваме Париж, Франкфурт, Барселона, Амстердам, Маями и Карибите, имаме много приятели, които ни обичат и които ние обичаме. Често ни се случва да посрещаме гости у дома или да бъдем канени на светски събития. Щедро възнаграден за научната ми работа и за професионалните ми качества, успях да си създам завидна репутация. Сред нашите близки и познати има градски управници, граждански и военни авторитети, както и няколко видни имена от шоубизнеса.

— Усмиваш се като шанса, мила — обръщам се към портрета. — Само да можеше от време на време да затваряш очи.

Целувам пръста си, поставям го върху устата на Сихем, а след това бързам към банята. Оставам двадесетина минути под горещия душ, след това, обвит в халат, отивам в кухнята да хапна сандвич. Измивам си зъбите и се връщам в стаята, вмъквам се в леглото и глътвам едно хапче, за да заспя със съня на праведниците...

Телефонът отеква в мен като къртачен чук, разтърсва ме от главата до петите, сякаш съм пронизан от електрошок. Със заглъхнали уши правя опит да напипам с ръка слушалката, но не успявам.

Звъненето на телефона продължава да дразни сетивата ми. Поглеждам будилника и установявам, че е 3 и 20 сутринта. Отново протягам ръка в мрака, като не мога да реша дали трябва да отговоря на обаждането, или да запаля лампата.

Обръщам нещо върху нощната масичка и правя още отчаяни опити, докато най-после сграбчвам слушалката.

Последвалото мълчание почти ме отрезвява.

— Ало?...

— Говори Навеед — ми казва мъж от другия край на линията.

Необходимо ми е известно време, за да разпозная дерящия глас на Навеед Ронен, висш полицейски служител. Хапчето, което съм взел, съсипва разсъдъка ми. Имам усещането, че се въртя на забавен ход някъде, че съм увиснал между унеса и сънливостта, сънят ми се смесва с други объркани сънища, така че деформира нелепо гласа на Навеед Ронен, който тази нощ сякаш се измъква от бездънен кладенец.

Отмятам завивката, за да седна на леглото. Кръвта ми глухо бие в слепоочията. Трябва неимоверно да се напегна, за да укротя дишането си...

— Да, Навеед?...

— Обаждам ти се от болницата. Имаме нужда от теб тук.

В сумрака на моята стая фосфоресциращите стрелки на будилника се усукват, оставяйки зеленикави следи.

Слушалката тежи в ръката ми като наковалня.

— Току-що си легнах, Навеед. Оперирах през целия ден и съм каталясал. Доктор Илан Рос е дежурен. Той е прекрасен хирург...

— Съжалявам, но трябва да дойдеш. Ако не се чувстваш добре, ще изпратя някой да те вземе.

— Не смятам, че е необходимо — казвам, разрошвайки косите си.

Чувам, че в другия край на линията Навеед се прокашля, долавям задъханото му дишане. Бавно идвам на себе си и започвам да виждам по-ясно наоколо.

През прозореца съзирам пухкав облак, който се опитва да обгърне луната. Над него хиляди звезди наподобяват светулки. От улицата не долита никакъв шум. Човек би казал, че градът е бил евакуиран, докато съм спал.

— Амин?

— Да, Навеед?

— Не се съсипвай от бързане. Времето е пред нас.

— Щом не е толкова спешно, защо?...

— Моля те — прекъсва ме той. — Чакам те.

— Добре — казвам, без да се опитвам да разбирам. — Можеш ли да ми направиш една малка услуга?

— Зависи...

— Съобщи на патрулите, че ще премина. Хората ти ми се сториха прекалено нервни преди малко, когато се връщах.

— Все същия бял форд ли караш?

— Да.

— Ще ги предупредя.

Затварям, оставам за момент вперил поглед в слушалката, заинтригуван от странното обаждане и от непроницаемия тон на Навеед, след това си обувам пантофите и отивам в банята, за да си измия лицето.

Две полицейски коли и една линейка разпръскват въртящите се светлини на бурканите си в двора на спешното отделение. След глъчката през деня болницата си е възвърнала обичайния си вид. Полицаи в униформа търпеливо стоят тук и там, едни нервно дърпат от цигарите си, други си прекарват времето по колите. Гарирам на паркинга и се насочвам към приемната. Нощта е вече малко по-прохладна, лек ветрец прониква от морето, замърсен от сладникави аромати. Разпознавам несъразмерния силует на Навеед Ронен, прав на стъпалата. Рамото му силно се криви към десния крак, скъсен с четири сантиметра при пътен инцидент преди десет години. Аз се противопоставих на ампутацията. По онова време започвах да ме ценят много като хирург заради поредица от успешни операции. Навеед Ронен беше един от най-симпатичните ми пациенти. Той имаше стоманен дух и съмнително, но неизменно чувство за хумор. От него научих първите пиперливи вицове за полицията. По-късно оперирах майка му и това още повече ни сближи. Оттогава, щом някой негов колега или приятел е на операционната маса, той ми го поверява.

Зад него доктор Илан Рос се е облегнал на вратата на централния вход. Светлината на фойето засилва грубоватостта на профила му. С ръце в джобовете на престилката си и с търбух до коленете, той има отсъстващ вид и е вперил поглед в земята.

Навеед слиза по стълбите, за да ме посрещне. И той държи ръце в джобовете си. Погледът му избягва моя. По поведението му отгатвам, че нещо не е наред.

— Добре — казвам, без да спирам, за да разсея предчувствието, което ме обзема, — веднага се качвам да се преоблека.

— Не е необходимо — отвърща ми Навеед с глух глас.

Често съм си имал работа с покрусеното му лице, когато води при мен колеги на носилка, но такъв не съм го виждал никога.

Тръпка преминава през гърба ми, а след това пропълзява и ме удря направо в гърдите.

— Пациентът е починал? — опитвам се да се осведомя.

Навеед най-после вдига очи и ме поглежда. Рядко съм виждал по-нешастен поглед.

— Няма пациент, Амин.

— В такъв случай, след като няма никой за опериране, защо ме измъкна от леглото по това време?

Навеед сякаш не знае откъде да започне. Притеснението му се предава и на доктор Рос, който започва да се суети неприятно. Разглеждам ги и двамата, все повече се вбесявам от мистерията, която поддържат с нарастващо смущение.

— В края на краищата, ще ми обясните ли какво става? — казвам.

Доктор Рос се напруга максимално, за да се откъсне от вратата, на която се е облегал, и се връща в рецепцията, където две видимо изпаднали в безизходица сестри се правят, че следят екраните на компютрите си.

Навеед набира кураж и пита:

— Сихем вкъщи ли си е?

Усещам, че краката ми омекват, но бързо се съвземам.

— Защо?

— Вкъщи ли е тя, Амин?

Тонът му е настоятелен, но погледът му е паникьосан.

Леденостудени нокти се забиват в душата ми. Заклещена в гърлото, адамовата ябълка ми пречи да преглътна.

— Още не се е върнала от баба си — отвърщам. — Замина преди три дни в Кфар Канна, близо до Назарет, за да посети семейството си... Накъде биеш? Какво се опитваш да ми кажеш?

Навеед прави крачка напред. Миризмата на потта му ме обърква, изостря обземащия ме смут. Приятелят ми направо не знае дали да ме прегърне през раменете, или да сдържи ръцете си.

— Какво има, да му се не види? Опитваш се да ме подготвиш за най-лошото ли? Автобусът, в който е пътувала Сихем, е имал проблеми по пътя? Обърнал се е, нали? Това ли искаш да ми кажеш?

— Не става дума за автобус, Амин.

— Какво тогава?

— Имаме труп и трябва да му сложим име — казва един набит мъж с вид на грубиян, който изскача зад мен.

Обръщам се бързо към Навеед.

— Мисля, че е жена ти, Амин — отстъпва той, — но имаме нужда от теб, за да сме сигурни.

Усещам, че направо се разпадам...

Някой ме хваща за лакътя, за да ми попречи да се свлека на земята. За частица от секундата всичките ми устои се взривяват. Вече не знам къде съм, не разпознавам дори стените, които подслониха дългата ми кариера на хирург... Ръката, която ме крепи, ме води по пробягващ край визора ми коридор. Ослепителната светлина на лампите дълбае в мозъка ми. Имам усещането, че се нося върху облак, а краката ми потъват в земята. Пристъпвам към моргата като осъден на смърт към ешафода. Някакъв лекар бди над една маса... Масата е покрита с окървавен чаршаф... Под окървавения чаршаф отгатвам човешки останки...

Изведнъж ме пронизва страх от погледите, които се обръщат към мен.

С цялото си същество се моля, а молитвата отеква като подземен шепот.

Лекарят изчаква малко да се съвзема, за да протегне ръка към чаршафа, очаквайки знак от грубияна, и да го дръпне.

Офицерът раздвижва брадичката си.

— Боже мой! — извиквам.

През живота си съм виждал осакатени тела, закърпвал съм десетки; някои от тях бяха толкова повредени, че беше невъзможно да ги идентифицираме, но разчленените крайници там, на масата, са непостижими за ума. Ужасът в абсолютната му грозота... Само главата на Сихем, странно пощадена от опустошението, се откроява от цялото,

очите са затворени, устата полуотворена, чертите умиротворени, сякаш освободени от тревогите си... Човек би казал, че тя спи спокойно, че изведнъж ще отвори очи и ще ми се усмихне.

Този път краката ми се подгъват и нито непознатата ръка, нито тази на Навеед успяват да ме задържат.

[1] Полицейско звено, което извършва всички технически действия, свързани с огледа на местопрестъплението и анализа на следите. — Бел.прев. ↑

[2] Световноизвестна фирма за евтини мебели от алуминиев ламинат. — Бел.прев. ↑

3.

Губил съм пациенти по време на операция. Човек никога не се измъква напълно невредим от подобни провали. Но изпитанието не свършва дотук; трябва и да съобщя ужасяващата новина на близките на починалия, които сдържат дъха си в чакалнята. До края на живота си ще помня техните тревожни погледи, когато излизам от операционния блок. Това е едновременно пронизващ и разсеян поглед, изпълнен с надежда и страх, винаги един и същ, бездънен и безкраен като мълчанието, което го съпровожда. Точно в този момент губя вяра в себе си. Боя се от думите си, от шока, който ще предизвикат. Питам се как роднините ще понесат удара, за какво първо ще си помислят, когато разберат, че чудото не се е състояло.

Днес е мой ред да поема удара. Имах усещането, че небето се стоварва отгоре ми, когато покриха с чаршафа останките на Сихем. Странно защо, *не мислех за нищо*.

Потънал в един фотьойл, продължавам да не мисля за нищо. Главата ми е празна. Не знам дали съм в моя кабинет или в нечий чужд. Виждам закачените на стената дипломи, дръпнатите щори на прозореца, сенките, които се движат напред-назад по коридора, но сякаш нещата се случват в паралелен свят, откъдето са ме изхвърлили без предизвестие и без никакви задръжки.

Чувствам се разбит, замаян, безжизнен.

Целият съм една огромна мъка, сгърчена под оловна обвивка, не мога да кажа дали осъзнавам нещастиято, което ме е сполетяло, или то вече ме е унищожило.

Медицинска сестра ми донесе чаша вода и си тръгва на пръсти. Навеед остана съвсем за малко с мен. Хората му дойдоха да го извикат. Той тръгна след тях мълчаливо, свел глава. Илан Рос се върна в дежурната стая. Нито веднъж той не се приближи към мен, за да ме ободри. Много по-късно осъзнах, че съм сам в кабинета. Езра Бенхаим пристигна десет минути след отиването ми в моргата. Беше напълно разнебитен и едва се държеше на крака от умора. Прегърна ме и силно

ме притисна към себе си. Гърлото му бе пресъхнало, така че не успя нищо да ми каже. След това Рос дойде и го отведе. Видях ги да обсъждат нещо в коридора. Рос му шепнеша в ухото, а Езра с нарастващо усилие поклащаше глава. Подпря се до стената, за да не падне, и го изгубих от погледа си.

Чувам пристигащи коли в двора, затръшнати врати. Веднага след това отеква шум от стъпки в коридорите, разнася се глъч и ропот. Две сестри минават бързешком, бутайки призрачна количка. Скърцане на подметки превзема етажа, изпълва коридора, приближава; мъже със сурови лица спират срещу мен. Единият от тях, късокрак и с оплешивяло теме, се отделя от групата. Това е грубиянът, който се оплакваше, че му натресли труп, и искаше да му помогна да го идентифицира.

— Аз съм капитан Моше.

Навеед Ронен го съпровожда, две крачки зад него. Не изглежда добре моят приятел Навеед. Остарял, изместен. Въпреки пагоните си на висш офицер, изведнъж е изтикан в ролята на фигурант.

Капитанът размахва някакъв документ.

— Имаме заповед за обиск, доктор Джаафари.

— Обиск ли?...

— Отлично чухте. Моля ви да ни придружите до дома си.

Опитвам се да открия някаква светлинка в очите на Навеед; приятелят ми гледа в земята.

Обръщам се към капитана.

— Защо у дома?

Капитанът сгъва документа на четири и го пъха във вътрешния джоб на сакото си.

— Според първоначалните данни от разследването тялото на вашата съпруга има характерните наранявания за камикадзетата-интегриси.

Ясно чувам думите на офицера, но не мога да уловя смисъла. Нещо се вклинява в съзнанието ми подобно на черупка на мида, която се затваря ненадейно, почувствала заплахата отвън.

Навеед ми обяснява:

— Не става дума за бомба, а за самоубийствен атентат. Всичко ни кара да предполагаме, че лицето, което се е взривило в ресторанта, е жена ти, Амин.

Земята се изплъзва под краката ми. Но не рухвам. Обидата ме задържа. Отказвам да чуя и дума повече. Не разпознавам света, в който живея.

Ранобудните бързат към гарите и навесите на автобусните спирки. Тел Авив се събужда, по-вироглав отвсякога. Какъвто и да е обхватът на щетите, никакъв катаклизъм няма да попречи на Земята да се върти.

Притиснат между двама здравеняци отзад в полицейската кола, гледам преминаващите от двете страни сгради, осветените прозорци, в които за миг се мяркат и изчезват силуети. Бръмчене на камион отеква през улицата като вик на грубо разбудена химера, след това отново се възцарява уморената тишина на работните утрини. Пияница ръкомаха сред обществена градинка, вероятно опитвайки се да разгони срамните въшки, готови да го изплюскат суров. На един червен светофар двама регулировчици са нащрек, единият следи наляво, другият надясно, приличат на хамелеони.

В колата цари мълчание. Шофьорът се е сраснал с волана. Той има широки рамене и толкова къс врат, сякаш главата му е залепнала за тялото. Само веднъж погледът му ме засича в огледалото за обратно виждане, но по гърба ми пролазват студени тръпки. „Според първоначалните данни от разследването тялото на вашата съпруга има характерните наранявания за камикадзетата-интегристи.“ Имам чувството, че тези разкрития ще ме преследват до края на дните ми. Те проникват в съзнанието ми, отначало бавно, а след това, сякаш подхранени от крайността си, набират смелост и ме обсаждат отвсякъде. Гласът на офицера продължава да набива думите, пълновластен и ясен, напълно осъзнаващ изключителната важност на изреченото: „Жената, която се е взривила... камикадзето... е вашата съпруга.“ Гласът се бунтува, от него ми се повдига; понася се като мътна вълна, залива мислите ми, натрошава на парчета неверието ми, а след това се оттегля изведнъж, отнасяйки със себе си цели късове от съществуването ми. Едва успявам да погледна ясно болката си и тя избликва отново от мъртвото вълнение, бучаща, разпенена, напада ме сякаш, полудяла от объркването ми, иска да ме разбие фибра по фибра, докато напълно ме разруши...

Ченгето отляво сваля стъклото на прозореца. Свеж въздух шибва лицето ми. Зловонните изпарения от морето напомнят на развалено яйце.

Нощта се готви да си вдигне багажа, а зората нетърпеливо щурмува вратите на града. През изрязания релеф на сградите човек може да види гноясалите ивици, които браздят хоризонта. Отива си една жестока нощ, измамна и поразяваща, с бреме от мъртви сънища и несигурност. По небето не се мярка ни следа от романтика, няма облаче, което да укроти ослепителното усърдие на раждащия се ден. Светлината напомня Откровение, но не стопля душата ми.

Моят квартал ме посреща студено. Пред дома ми стои затворническа кола. Полицаяте стоят от двете страни на желязната ограда. Друга кола, наполовина върху тротоара, святка със сините и червените светлини на буркана си. Няколко запалени цигари просветват в мрака, подобни на избиващи пъпки.

Слизам от колата.

Блъскам желязната порта, влизам в градината, изкачвам каменните стъпала, отварям вратата на къщата. Умът ми е бистър, но същевременно очаквам да се събудя.

Знаейки точно какво трябва да направят, полицаите нахлуват във вестибюла и се хвърлят в стаите, за да започнат обиска.

Капитан Моше ми посочва едно канапе в салона.

— Можем ли да поговорим малко насаме?

Насочва ме да седна с любезен, но твърд жест. Старае се да бъде на висотата на прерогативите си, загрижен за офицерския си статут, но почителността му изглежда фалшива. Той е просто хищник, сигурен в тактиката си, сега, когато жертвата е изолирана. Също като котка, която си играе с мишка, удължава удоволствието си, преди да започне гощавката.

— Седнете, моля.

Измъква цигара от табакерата си, почуква я с нокът и я закрепва в крайчеца на устата си. След като я запалва със запалка, изхвърля дима към мене.

— Надявам се, че пушенето не ви пречи?

Дръпва още два-три пъти и проследява с поглед струйките дим, докато се разсеят към тавана.

— Тя ви взе акъла, нали?

— Моля?

— Извинете ме, струва ми се, че още сте в шок.

Очите му разглеждат закачените на стената картини, обхождат ъглите, плъзгат се по внушителните завеси, спират се тук и там, а след това се връщат да ме поставят натясно.

— Как човек може да се откаже от подобен лукс?

— Моля?

— Мисля на глас — казва той, размахвайки извинително цигарата... — Опитвам се да разбера, но има неща, които никога няма да проумея. Толкова е абсурдно, толкова е нелепо... Според мен все пак е имало възможност да я разубедите... Вие несъмнено сте били в течение на игричките й, нали?

— Какво се опитвате да ми кажете?

— Изразявам се ясно... Не ме гледайте така. И не се опитвайте да твърдите, че не сте в течение на нещата.

— За какво говорите?

— За съпругата ви, докторе, за това, което е извършила.

— Не е тя. Не може да бъде тя.

— А защо да не е тя?

Не му отговарям, задоволявам се просто да взема главата си в ръце, за да дойда на себе си. Но той ми попречва; със свободната си ръка вдига брадичката ми така, че ме гледа право в очите.

— Практикуващ вярващ ли сте, докторе?

— Не.

— А съпругата ви?

— Не.

Той смръщва вежди.

— Не?

— Тя не се молеше, ако това разбирате под практикуване.

— Странно...

Той сяда върху подлакътника на отсрещния фотьойл, кръстосва крака, забива лакът в бедрото си и деликатно прокарва по брадичката си палец и показалец с присвити от дима очи.

Погледът му ме пронизва.

— Тя не се молеше, така ли?

— Не.

— Спазваше ли рамадана?

— Да.

— О!...

Той поглажда носа си, без да ме изпуска от очи.

— Общо взето, своенравна вярваща... За да обърка следите и да действа спокойно някъде. Вероятно се е подвизавала в някоя благотворителна фондация или нещо подобно; това са чудесни прикрития, които се използват, ако човек си има неприятности. Но отвъд доброволното сътрудничество винаги има дела, носещи големи печалби: жито за оправните, кътче от рая за глупците. Поназнайвам нещичко, такъв ми е занаятът. Все си мисля, че съм стигнал до дъното на човешката глупост, но се оказва, че продължавам да се въртя в периферията й...

Той ми духва дим в лицето.

— Тя е изпитвала симпатия към Бригадите на Ал-Акса^[1], нали? Не, всъщност не Бригадите на Ал-Акса. Говори се, че те не долюбват особено самоубийствените атентати. За мен всичките тези негодници са еднакви. Дали е „Ислямски джихад“ или е „Хамас“, става дума все за едни и същи банди от дегенерати, готови на всичко, за да се заговори за тях.

— Моята съпруга няма нищо общо с тези хора. Всичко това е чудовищно недоразумение.

— Странно, докторе. Точно същите неща говорят близките на ненормалниците, когато човек отиде да ги види след атентата. Всички демонстрират същия слисан вид, който сега е изписан на лицето ви, абсолютно са поразени от събитията. Дали това е обща инструкция за печелене на време, или нахакан начин да се подигравате с хората?

— На грешен път сте, капитане.

Той ме успокоява с жест, преди да ме нападне отново.

— Как се чувстваше тя вчера сутринта, когато излязохте, за да отидете на работа?

— Жена ми замина за Кфар Канна при баба си преди три дни.

— Следователно през тези три дни вие не сте я виждал?

— Не.

— Но сте говорил с нея по телефона.

— Не, тя забрави мобилния си вкъщи, а при баба й няма телефон.

— Баба й има ли си име? — пита той, изваждайки тефтерче от вътрешния джоб на сакото си.

— Ханнан Шеддад.

Капитанът си записва.

— Вие придружихте ли я до Кфар Канна?

— Не, тя тръгна сама. В сряда сутринта я оставих на автогарата. Тя взе автобуса за Назарет в 18 и 15 часа.

— Видяхте ли я как замина?

— Да. Напуснах автогарата едновременно с автобуса.

Двама агенти се връщат от кабинета ми, натоварени с картонени папки. Трети се е лепнал за тях и мъкне компютъра ми.

— Те отнасят досиетата ми.

— След като ги прегледаме, ще ви ги върнем.

— Това са поверителни документи, съдържащи информация за моите болни.

— Съжалявам, но трябва да ги проверим.

Чувам как вратите в дома ми се тряскат, чекмеджетата и мебелите ми хлопат, свързани в низ от трясъци и скърцания.

— Да се върнем към съпругата ви, доктор Джаафари.

— На грешен път сте, капитане. Жена ми няма нищо общо с това, което й приписвате. Оказала се е в ресторанта точно като всички останали. Сихем не обича да готви, когато се връща от пътуване. Отишла е спокойно да хапне нещо... Толкова е просто. Вече петнайсет години дяля с нея тайните и живота й. Научих се да я познавам и ако тя беше скрила нещо от мен, щях да намеря начин да го узная.

— Аз също бях женен за великолепна жена, доктор Джаафари. Тя беше моята гордост. Бяха ми необходими седем години, за да разбера, че прикрива от мен основното, което един мъж трябва да знае по отношение на верността.

— Жена ми нямаше никакви причини да ме маме.

Капитанът търси къде да изхвърли цигарата си. Показвам му малка стъклена масичка зад него. Той дръпва за последен път, по-продължително, отколкото досега, и старателно смачква фаса в пепелника.

— Доктор Джаафари, изпитанията никога не свършват за опитния воин. Животът е непрестанна мръсотия, дълъг тунел, изпълнен с вълчи ями и кучешки лайна. Дали ще скочиш или ще

останеш легнал на земята, почти нищо не се променя. Има само една възможност да стигнеш до края на изпитанията: всеки ден и всяка нощ да си подготвен да се случи най-лошото... Жена ви не е отишла в този ресторант, за да похапне, а за да го вдигне във въздуха.

— Достатъчно — крещя аз, изправяйки се, съсипан от нерви...

— Преди час научих, че жена ми е загинала в ресторант, станал мишена на терористичен атентат. Малко след това ми се съобщава, че камикадзето е самата тя. Това е прекалено много за грохнал от умора мъж. Оставете ме първо да се наплача, след това ме довършете, но, моля ви, за бога, не ми налагайте едновременно възбудата и ужаса.

— Моля ви, доктор Джаафари, не ставайте.

Бутам го с такава злоба, че той едва не се катурва през малката стъклена масичка зад него.

— Не ме докосвайте! Забранявам ви да доближавате ръцете си до мене!

Съвзема се бързо и се опитва да ме укроти.

— Господин Джаафари...

— Жена ми няма нищо общо с тази касапница. Става дума за самоубийствен атентат, бога ми, а не за семейно спречкване. Става дума за *моята* жена. Която е мъртва. Убита в този прокълнат ресторант. Както и другите. Заедно с другите. Тя беше святна жена. Дори много. Възможно най-далеч от това, за което намекувате.

— Един свидетел...

— Какъв свидетел? Какво точно да си спомни той? Бомбата, която жена ми е пренасяла, или лицето ѝ? Повече от петнайсет години делим добро и зло със Сихем. Познавам я като върха на пръстите си. Знам на какво е способна и на какво не. Прекалено бели бяха ръцете ѝ, за да ми се изплъзне и най-малкото петънце върху тях. Тъй като е най-силно засегната, тя е под подозрение. Ако вашата хипотеза е такава, трябва да има и други. Жена ми е най-засегната, защото е била най-близо до взрива. Експлозивното устройство не е било на нея, а непосредствено до нея, под стола ѝ или под масата, която е заемала... Доколкото ми е известно, никакъв официален доклад не ви дава право да правите толкова сериозни изводи. Впрочем първите елементи от разследването не могат да имат последната дума. Да изчакаме комуникетата на извършителите. В крайна сметка все някой трябва да поеме отговорност за атентата. Вероятно ще се появят видеокасети,

предназначени за вас или за редакциите на вестниците. Ако има камикадзе, ще го видим и ще го чуем.

— Нещата не се подреждат систематично при тези дегенерати. Понякога се задоволяват с факс или с телефонно обаждане.

— Не когато искат да разбунят духовете. А жена-камикадзе представлява страхотен успех в този смисъл. Особено ако е натурализирана гражданка на Израел и е омъжена за прочут хирург, който много пъти е бил гордост за града и е въплъщение на най-успешната форма на интеграция... Не искам повече да чувам как сипете мръсотии за жена ми, господин офицер! Съпругата ми е жертва на атентата, не тя го е извършила. Трябва да престанете, и то незабавно.

— Седнете! — кипва капитанът.

Викът му ме пронизва жестоко.

Краката ми се отпускат и се свличам на дивана.

На края на силите си, притискам главата си с ръце и се сгърчвам. Изморен съм, употребен, торпилиран, целият съм вир-вода. Сънят гадно ме притиска; отказвам да потъна. Не искам да спя. Боя се да се унеса, защото в сънищата ми непрестанно ще се повтаря, че жената, която ми е най-скъпа на света, вече я няма, че е умряла взривена в терористичен атентат; страхувам се, че при всяко събуждане върху мен ще се стоварва все същата катастрофа, все същият ужас... А този капитан, който ме ругае, защо не изчезне? Искам той да изчезне незабавно, а злите духове, превзели къщата ми, да се превърнат във въздушни потоци, ураган да разбие прозорците и да ме отнесе далече, много далече от съмненията, които ме разкъсват, объркват ме и изпълват сърцето ми с тежка несигурност...

[1] Бригадите на мъчениците от Ал-Акса е военно крило на Организацията за освобождение на Палестина, ръководена по онова време от Ясер Арафат. — Бел.прев. ↑

4.

Капитан Моше и помощниците му ме държат буден двайсет и четири часа без прекъсване. Сменят се едни след други в гадната стая, където се провежда разпитът. Намирам се в нещо като дупка на плъхове с нисък таван и белезникави стени, с висяща над главата ми електрическа крушка, чието непрекъснато проскърцване е на път да ме подлуди. Пропитата ми с пот риза разяжда гърба ми, ненаситна като китка коприва. Гладен съм, жаден съм, лошо ми е и въобще не виждам края на тунела. Трябваше да ме мъкнат под мишниците, за да отида да се изпикая. Половината изпуснах в гащите, преди да успея да си отворя дюкяна. Обзет от гадене, едва не си разбих лицето в бидето. Направо ме влачиха, за да ме върнат в килията. След това отново тормоз, въпроси, юмруци по масата, леки шамари, за да ми попречат да припадна.

Всеки път, когато сънят размива разсъдъка ми, ме разтърсват целия и ме предават на усърдието на свеж и бодър офицер. Въпросите са все едни и същи. Отекват в слепоочието ми като глухи заклинания.

Прекатурвам се от металния стол, който протърква бедрата ми, хващам се за масата, за да не падна назад, и изведнъж като парцалена кукла се олюлявам и лицето ми жестоко се удря в ръба на масата. Струва ми се, че зейва аркада.

— Шофьорът на автобуса категорично идентифицира съпругата ви, докторе. Той веднага я разпозна по снимката. Каза, че се качила в неговия автобус към Назарет в сряда в 8 и 15 часа. Но когато излизали от Тел Авив, на двайсетина километра от автогарата, поискала да слезе, като казала, че е забравила нещо важно. Шофьорът бил принуден да спре на банкета. Преди да тръгне отново, видял, че съпругата ви се качила в кола, която го следвала плътно. Този детайл се запечатал в съзнанието му. Не запомнил номера на колата, но казва, че била мерцедес, стар модел, кремав на цвят... Това описание нищо ли не ви говори, докторе?

— Какво искате да ми говори? Имам нов форд, бял. Жена ми не е имала никаква причина да слиза от автобуса. Шофьорът си измисля врели-некипели.

— Но не е само той. Изпратихме човек в Кфар Канна. Ханнан Шеддад казва, че не е виждала внучката си повече от девет месеца.

— Тя е възрастна жена...

— Племенникът ѝ, който живее с нея във фермата, потвърди същото. Е, доктор Джаафари, щом съпругата ви не е стъпвала в Кфар Канна от девет месеца, къде е прекарала последните три дни?

Къде е прекарала последните три дни?... Къде е прекарала?... Къде е била?... Думите на офицера се губят в неразгадаем шум. Вече не чувам нищо. Само виждам как веждите му подскочат, докато ми поставя капани, устните му бълват аргументи, които не достигат до мен, а ръцете му издават нетърпение и решителност...

Появява се друг офицер, лицето му е скрито зад черни очила. Говори ми и безапелационно размахва пръст. Заканите му се различават в рехавото ми съзнание. Той не остава дълго и си тръгва, ругаейки.

Не знам колко е часът, дали е ден или е нощ. Свалили са ми часовника. Разпитващите ме също са се погрижили да свалят своите, преди да влязат при мен.

Капитан Моше се връща с празни ръце. Обискът не е довел до нищо. Той също е изморен. Вони на фасове. Чертите му са се изострили, очите му са червени, не се е бръснал от вчера и устата му се е разкривила.

— По всичко изглежда, че съпругата ви не е напуснала Тел Авив в сряда, нито през следващите дни.

— Това не я превръща в престъпничка.

— Семейните ви отношения бяха ли...

— Жена ми нямаше любовници — отсичам.

— Може да е забравила да ви каже.

— Ние нямахме тайни един от друг.

— Истинската тайна не се споделя.

— Сигурно има обяснение, капитане. Но не в посоката, към която вие теглите.

— Да бъдем поне за секунда разумни, докторе. Ако вашата жена ви е излъгала, ако е измислила, че отива в Назарет, за да се върне в Тел Авив, щом сте си обърнали гърба, значи не е играела открито с вас.

— Вие не играете открито, капитане. Изтъквате невярното, за да стигнете до истината. Но вашето блъфиране е неуспешно. Можете да ме държите буден дни и нощи наред, но няма да ме накарате да кажа това, което искате да чуете. Трябва да си уловите друга жертва, която да ви се хване на номерата.

Той се нервира, излиза в коридора. Връща се малко по-късно, смръщил чело, челюстите му са като скрипци, които не можеш да освободиш. Дъхът му ме залива. Малко му остава да рухне.

Ноктите му ужасяващо стържат, когато си чеше бузите.

— Няма да ме накарате насила да приема, че не сте забелязали нищо странно в поведението на съпругата ви напоследък. Освен ако вече не сте живеели под един покрив.

— Жена ми не е ислямистка. Колко пъти трябва да повтарям едно и също? Вървите по грешен път. Пуснете ме да си отида у дома. Не съм спал два дни.

— Аз също, но нямам намерение да мигна, докато не разреша случая. Научната полиция е категорична: съпругата ви е убита от заряда от взривно вещество, който е носила върху себе си. Свидетел, който се е намирал в ресторанта и е бил леко ранен, твърди, че е видял бременна жена да се доближава към банкетата, организиран от ученици по случай рождения ден на тяхно другарче. Той разпозна без колебание жената по снимката. Това е вашата съпруга. Но вие твърдите, че тя не е била бременна. Съседите ви също не си спомнят да са я виждали бременна, откакто сте се настанили в квартала. Аутопсията е категорична: бременност няма. Какво тогава е надувало корема на съпругата ви? Какво друго е могла тя да има под роклята, освен проклетия взрив, убил седемнайсет души, а сред тях и дечица, които искали само да се радват?

— Изчакайте касетата...

— Касета няма да има. Лично на мен въобще не ми пука за разни касети. Не виждам проблем в това. Проблемът е другаде. И той ме поболява. Затова непременно трябва да разбере как е възможно една жена, ценена от обкръжението си, красива и интелигентна, модерна, отлично интегрирана, глезена от мъжа си и венцехвалена от приятелите си, голяма част от които са евреи, изведнъж да се натъпче с експлозивни и да отиде на публично място, за да постави под въпрос всичко, което израелската държава е поверила на арабите, приети като

нейни чеда. Давате ли си сметка за сериозността на положението, доктор Джаафари? Очаквахме вероломство, но не от такова естество. Разчоплих всичко около вашата двойка: отношенията ви, навиците ви, дребните ви грехове. Резултат: чувствам се напълно изигран. Аз, който съм евреин и офицер от израелските служби, не се ползвам дори с една трета от почитта, която всекидневно ви се отдава в този град. Така че не мога да се примиря как е възможно всичко това.

— Не се опитвайте да злоупотребявате с физическото и моралното ми състояние, капитане. Моята жена е невинна. Тя няма нищо общо с интегристите. Никога не ги е срещала, никога не е говорила с тях, не ги е и сънувала. Моята съпруга е отишла в ресторанта да обядва. Да обядва. Ни повече, ни по-малко... Сега ме оставете на спокойствие. Каталясал съм.

После скръствам ръце на масата, опирам главата си на тях и се унасям.

Капитан Моше се връща пак и пак... На края на третия ден той отваря вратата на дупката за плъхове и ми показва коридора.

— Свободен сте, докторе. Можете да се върнете у дома и да продължите нормалния си живот, ако...

Вземам си сакото и тръгвам залитайки по дългия коридор, където офицери по ризи, с навити ръкави и свалени вратовръзки, ме наблюдават мълчаливо. Имат вид на глутница вълци, които виждат как плячката, която са смятали за сигурна, се отдалечава. Служител на гише с неравен профил ми връща часовника, връзката ключове и портфейла, кара ме да подпиша разписка и рязко затваря прозорчето, което ни разделя. Някой ме отвежда до изхода на сградата. Дневната светлина връхлита отгоре ми още щом стъпвам навън. Времето е великолепно; огромно слънце огрява града. Шумовете от уличното движение ме връщат в света на живите. Оставам няколко минути на каменното стълбище, следя с поглед познатия танц на колите и чувам пронизителните им клаксони. Няма задръстване. Кварталът изглежда запуснат. Дърветата край пътя нямат вид на щастливи, а навъртащите се наоколо сеирджии са не по-малко тъжни от сенките им.

Край стълбите бучи моторът на голяма кола. На волана е Навеед Ронен. Той стъпва на земята и опрял лакът до вратата, чака да се кача.

Веднага разбирам, че освобождението ми не е минало без него.

Сбърчва вежди, когато заставам пред него. Гледа угрижено подутото ми око.

— Биха ли те?

— Подхлъзнах се.

Не е убеден.

— Наистина е така — казвам.

Не настоява.

— Да те закарам ли до вас?

— Не знам.

— В окаяно състояние си. Трябва да вземеш душ, да си смениш дрехите и да хапнеш нещо.

— Изпратиха ли касета?

— Каква касета?

— Ами с атентата. Знае ли се вече кой е камикадзето?

— Амин...

Отдръпвам се, за да избегна ръката му. Вече не понасям някой да ме докосва. Дори и ако се опитва да ме подкрепи.

Очите ми се втрещават в погледа на ченгето и не помръдват.

— Щом са ме пуснали, значи са се убедили, че жена ми не е виновна.

— Трябва да те оставя у вас, Амин. Имаш нужда да си възвърнеш силите. Това е най-важното в момента.

— Щом са ме пуснали, Навеед, нали така... щом са ме пуснали, значи... Какво откриха, Навеед?

— Че *ти* нямаш нищо общо, Амин.

— Само аз ли?

— Само ти.

— А Сихем?...

— Трябва да платиш *кнас*, за да прибереш тялото й.

— Глоба ли? Откога действа такова правило?

— Откакто камикадзетата-интегристи...

Спирам го с насочен пръст.

— Сихем не е камикадзе, Навеед. Не го забравяй. Държа на нея повече, отколкото на каквото и да било на света. Жена ми не е убийца на деца. Разбра ли ме добре?

Зарязвам го и си тръгвам, без да знам накъде. Вече нямам желание да бъда закаран у дома; нямам желание някой да ме докосва с ръка по рамото; не искам да виждам никого.

Нощта ме изненадва на една площадка непосредствено до морето. Нямам представа какво съм правил през деня. Вероятно съм спал някъде. Трите дни и нощи затвор напълно ме скапаха. Сакото ми го няма. Сигурно съм го забравил на някоя пейка или може би някой го е откраднал. Голямо петно върху горната част на панталона ми, следи от повръщано са нашарили ризата ми. Смътно си спомням, че повръщах до един надлез. Как съм се довял до тази площадка, стърчаща над морето? Не знам.

Пътнически кораб проблясва в далечината.

Край мен вълните яростно се блъскат в скалите. Грохотът им отеква в главата ми като удари с боздуган.

Ветрецьт ме освежава. Привеждам се към нозете си, пъхам брадичка между коленете и слушам шума на морето. Очите ми бавно се замъгляват; отново ме обземат ридания, стягат гърлото ми и цялото ми тяло трепери. Хващам лицето си в ръце и, стон след стон, започвам да вия като обсебен сред оглушителния грохот на вълните.

5.

Някой е залепил афиш върху железната ограда на къщата ми. Не е точно афиш, а първата страница от високотиражен всекидневник. Под голяма снимка, представяща кървавия хаос около взривения от терористите ресторант, е написано с големи букви: НЕЧЕСТИВИЯТ ЗВЯР Е СРЕД НАС. Заглавието се разстила на три колони.

Улицата е пуста. Анемична лампа разпръсква светлина — мъртвешки бледо сияние, което не излиза извън контура на лампата. Съседът ми отсреща е спуснал завесите си. Едва десет часът е, но никой прозорец не будува.

Вандалите на капитан Моше не са се притеснявали. Кабинетът ми е обърнат наопаки. Същото безредие цари в стаята ми: хвърлен матрак, чаршафи по земята, нощните шкафчета и скринът са претършувани, чекмеджетата са изсипани върху мокета. Бельото на жена ми е пръснато сред пантофи и козметични продукти. Свалили са от стената картините ми, за да видят какво има зад тях. Стъпкали са и една много стара семейна снимка.

Нямам нито сила, нито смелост да отида в другите стаи, за да видя щетите.

Огледалото на гардероба връща отражението ми. Не мога да се позная. Разрошен, като подивял, имам вид на умопобъркан с наболата брада и със сякаш дълбаните с длето бузи.

Събличам се, пълня ваната; намирам храна в хладилника, хвърлям се към нея като огладняло животно. Ям прав, с мръсни ръце, не дъвча зальците, направо ги поглъщам с жадна лакомия. Изпразвам кошничка с плодове, две чинии със студено месо, изпивам наведнъж две бутилки бира и облизвам един по един десетте си пръста, омазани със сос.

Когато минавам отново пред огледалото, забелязвам, че съм чисто гол. Не си спомням да съм се разхождал из дома си в адамово облекло, откакто се ожених. Сихем стриктно спазваше определени принципи.

Сихем...

Колко далеч е вече всичко!...

Влизам във ваната, топлината на водата ме изпълва целия, затварям очи и се опитвам бавно да се разтворя в горещия унес...

— Боже мой!

Киме Йехуда стои наред банята и не може да повярва на очите си. Гледа надясно, наляво, потрива си ръцете, но не може да приеме това, което вижда. Обръща се живо към стенния шкаф и търси хавлия.

— Цяла нощ ли си прекарал вътре? — крещи тя, едновременно ужасена и покрусена. — Къде ти е главата, безумнико? Можеше да се удавиш!

Трудно ми е да отворя очи. Може би заради дневната светлина. Откривам, че цяла нощ съм спал във ваната. Във водата, която междувременно е изстинала, ръцете и краката ми са вцепенени; направо са се вдървили, изглеждат морави. Давам си сметка, че целият зъзна, зъбите ми потракват.

— Какво се опитваш да сториш със себе си, Амин? Ставай и излизай веднага. Ще се поболее само като те гледам.

Тя ми помага да стана, завива ме в хавлия и енергично ме разтрива.

— Не мога да повярвам — повтаря тя. — Как си могъл да заспиш във вода до шията? Даваш ли си сметка!... Тази сутрин имах предчувствие. Нещо ми нашепваше, че непременно трябва да отскоча дотук, преди да отида в болницата. Навеед ми се обади, щом са те освободили. Вчера идвах три пъти, но ти още не беше се върнал. Помислих си, че си отишъл при роднина или при приятел.

Тя ме отвежда в моята стая, поставя матрака на леглото и ми помага да легна. Все по-силно треперя, а челюстите ми направо ще изхвъркнат.

— Тичам да ти направя топла напитка — казва тя, като ме завива.

Чувам я как се суети в кухнята и се питам къде съм сложил това или онова. Устата ми цялата се тресе и не мога да изрека нито дума. Свивам се под завивката като в майчината утроба, искам да стана съвсем мъничък, за да се постопя.

Ким ми носи голяма купа с билков чай, повдига ми главата и се опитва да изсипе в устата ми димящата подсладена отвара. Нажежена до бяло лава се разлива в гърдите ми и достига до стомаха.

Ким не успява да обуздае треперенето ми.

Тя оставя купата на нощното шкафче, оправя възглавницата и отново ме кара да легна.

— Кога се върна? Късно през нощта или сутринта? Когато видях решетката открехната, а входната врата широко отворена, си помислих за най-лошото... Че някой се е вмъкнал у вас.

Не мога да й отвърна нищо.

Тя ми обяснява, че преди обяд трябва да оперира пациент, опитва се да се свърже с чистачката по телефона, за да я накара незабавно да дойде, но непрекъснато попада на секретаря и накрая оставя съобщение. Не иска да ме остави без наблюдение, търси разрешение, но не намира. Поуспокоява се, след като ми измерва температурата, приготвя ми нещо за хапване и си тръгва, обещавайки да се върне, щом бъде възможно.

Не я видях да си тръгва.

Вероятно съм заспал...

Разбужда ме скърцането на вратата на оградата. Отхвърлям завивката и отивам до прозореца. Двама младежи тършуват из градината, със свитъци вестници в ръце. Десетки изрязани от всекидневниците снимки лежат по тревата. Сеирджии са се струпали срещу къщата. „Махайте се“, викам аз. Не успявам да отворя прозореца и изскачам на двора. Младежите офейкват. Преследвам ги на улицата с боси крака, а главата ми кипи... „Мръсен терорист! Боклук! Арабски предател!“ Хулите ме спират. Обаче е късно, озовавам се заобиколен от свръхвъзбудена шайка. Двама брадати със сплетени коси плюят отгоре ми. Ръце ме блъскат. „Така ли благодарят при вас, мръсен арабино? Като хапете ръката, която ви е измъкнала от лайната?...“ Сенки се плъзгат зад гърба ми, за да предотвратят отстъплението ми. Храчка ме улучва в лицето. Една ръка дърпа яката на халата ми... „Виж в какъв дворец живееш, копеле! Какво още ти трябва, за да се научиш да бъдеш благодарен?...“ Разтърсват ме целия. „Първо трябва да го дезинфектираме, преди да го хвърлим на кладата.“

Ритник се забива в корема ми, втори ритник ме изправя. Носът ми експлодира, след това и устните. Не успявам да се защитя с ръце. Дъжд от удари се изсипва върху мен и губя опора под краката си...

Ким ме намира паднал насред алеята. Нападателите ме преследваха и вътре в моята градина и продължиха да ме бият дълго след като паднах на земята. Като гледах разширените им зеници и бълващите им устни, реших, че ще ме линчуват.

Никой от съседите не ми се притече на помощ, нито една християнска душа не се сети да повика полиция.

— Ще те отведе в болница — казва Ким.

— Не, не в болница. Не искам да се връщам там.

— Струва ми се, че имаш нещо счупено.

— Моля те, не настоявай.

— Във всеки случай, не можеш да останеш тук. Те ще те убият.

Ким успява да ме пренесе в моята стая, преоблича ме, събира някои мои неща в един сак и ме настанява в колата.

Брадатите мъже изникват кой знае откъде, вероятно повикани от някой наблюдател.

— Оставете го да пукне — вика единият от тях на Ким. — Той е измет...

Ким стремително потегля.

Преминаваме през квартала като пощурял болид през минно поле.

Ким ме отвежда направо в един диспансер близо до Яфо. Рентгенът не показва счупвания, но имам тежки контузии на дясната китка и на коляното. Медицинската сестра дезинфектира охлузванията по ръцете ми, изтрива с гъба спуканите ми устни, почиства изранените ноздри. Тя мисли, че състоянието ми е следствие от спречкване между пияници; жестовете ѝ са изпълнени със състрадание.

Напускам кабинета, подскачайки на един крак, с нелеп бинт около ръката.

Ким ми предлага рамото си, но аз предпочитам да се подпра на стената.

Тя ме отвежда у тях, на „Ждерот Йерушалайм“, в ателието, преустроено в жилище, което тя купи по времето, когато все още делеше живота си с Борис. Често идвах тук да отпразнуваме някое щастливо събитие или да прекараме чудесна вечер с приятели заедно със Сихем. Двете жени се разбираха добре, независимо че моята, по-скоро сдържана, обикновено оставаше малко напрегната. Ким не обръщаше внимание. Тя обожава да посреща гости и да устройва празненства. Откакто преживя измяната на Борис, тя работи два пъти повече.

Качваме се на асансьора. Възрастна лелка се качва с нас до втория етаж. На площадката на четвъртия етаж едно пале лае, но ни позволява да стигнем до вратата в дъното. Това е кученцето на съседката — тя ще го изхвърли, щом порасне, и ще си вземе ново; винаги прави така.

Ким има затруднения с бравата — както винаги, когато е нервна. Трапчинки се появяват на бузите ѝ, докато гримасничи от усилие. Отива ѝ да е малко ядосана. Накрая открива правилния ключ и ми прави път да вляза.

— Чувствай се като у дома — казва ми тя.

Сваля ми сакото и го закачва във вестибюла; с брадичка посочва към салона, където се гледат враждебно плетен стол и стар фотьойл от износена кожа. Голяма сюрреалистична картина заема половината от стената; човек би казал, че е драсканица, правена от буйни деца, обсебени от кървавочервеното и от черното като въглен. Върху кръгла еднокрака масичка от ковано желязо, открита в антикварен магазин, където Ким обожава да се рови през уикенда, сред керамичните украшения и пълния догоре пепелник забелязвам вестник... Отворен е на снимката на жена ми.

Ким се хвърля нататък.

Удържам я с ръка.

— Няма нищо!

Сконфузена, тя все пак прибира вестника и го хвърля в кошчето.

Сядам във фотьойла, близо до остъклената врата, отвъд която е балконът с много саксии с цветя. Апартаментът предлага открит изглед към булеварда. Интензивното движение навън предизвиква задръствания. Вечерната тъма се спуска, а нощта ще бъде задушна.

Ние с Ким вечеряме в кухнята. Тя едва преглъща, аз ям без желание. Снимката от вестника не ми излиза от ума. Сто пъти изпитвам желание да попитам Ким какво мисли за тази история, която журналистите като обезумели доразкрасяват; сто пъти ми се ще да хвана брадичката ѝ с две ръце, да я погледна право в очите и да поискам да ми каже откровено дали вярва, дали приема в душата си, че Сихем Джаафари, моята съпруга, жената, с която тя е споделяла толкова неща, е способна да се натъпче с експлозиви и да се взриви наред нечий празник. Не посмявам да злоупотребя с любезността ѝ... Същевременно дълбоко в себе си се моля тя да не казва нищо, да не хваща ръката ми в знак на съчувствие; няма да понеса подобен жест... Много ни е добре така; мълчанието ни предпазва от нас самите.

Тя мълчаливо разчиства, предлага ми кафе. Моля я за цигара. Тя смръщва вежди. От години съм спрял да пуша.

— Сигурен ли си, че точно това искаш?

Не отговарям.

Тя ми подава пакета, а след това и запалката си. Първите дръпвания буквално парят мозъка ми. От следващите ми се завива свят.

— Можеш ли да намалиш светлината, ако обичаш?

Тя угасява полилея и светва един абажур. Относителният сумрак в стаята уталожва мъчителното ми безпокойство. Два часа по-късно седим в същото положение, един срещу друг, залутани в мислите си.

— Трябва да си лягаме — заявява тя. — Денят ми утре е натоварен и умирам за сън.

Настанява ме в стаята за гости.

— Добре ли ти е? Имаш ли нужда от още възглавници?

— Лека нощ, Ким.

Тя взема душ, преди да угаси светлината в стаята си.

По-късно идва да види дали съм заспал. Правя се, че спя.

Минава седмица. През това време не съм стъпил у дома. Ким ме е подслонила, като внимава да не засегне чувствителността ми — пиротехник, докосващ се до бомба, не би бил по-внимателен.

Раните ми зарастват, а отоците от контузиите спадат; коляното вече не ме принуждава да подскачам, но ръката ми още е бинтована.

Когато Ким я няма, се затварям в една от стаите и не помръдвам. Да изляза, но къде да отида? Улицата не ме привлича. Какво ще открия там повече от вчера? Няма съмнение, че хубавото ще е дори много по-малко. Невъзможно е да се върнеш към обичайните навици, когато сърцето не те следва. В стаята със спуснатите завеси се чувствам намерил убежище. Не рискувам почти нищо. Удобства няма, но и нищо не ми наврежда. Трябва да се опитам пак да се изкача нагоре. Дъното не подхожда никому. При този род затъвания ако не действаш бързо, нищо не е в състояние да те спаси. Ставаш ням свидетел на собствената си гибел и дори не си даваш сметка, че водовъртежът те поглъща завинаги... Една вечер Ким ми предложи да отида при дядо й на плажа. Отвърнах, че вече не мога да възстановя връзките си с когото и да било както преди. Имам нужда да се усамотя, да разбера какво ми се случи. По цял ден се затварям в стаята и не мисля за нищо. Понякога заставам до прозореца в салона и часове наред гледам, без да виждам, препускащите по булеварда коли. Само веднъж през съзнанието ми премина идеята да скоча зад волана и да карам накъдето ми видят очите, докато гръмне радиаторът. Не ми стигна смелост да отида в болницата, за да си взема колата.

Щом успях да направя няколко крачки без да се опирам на стената, поисках да се видя с Навеед Ронен. Искаше ми се да устроя сносно погребение на съпругата ми. Не можех да понеса мисълта за хладилната камера на моргата, където тя лежеше с етикет на палеца на крака. За да ми спести ненужната мъка, Навеед донесе надлежно попълнени формуляри; трябваше само да поставя подписа си.

Платих исканата сума и прибрах тялото на жена ми, без да кажа нищо никому. Исках да погребя Сихем без излишни свидетели в Тел Авив, града, където се срещнахме за първи път и решихме да живеем, докато смъртта ни раздели. Бях сам на гробището, съпровождаха ме единствено гробарят и имамът.

Когато затрупах с пръст ямата, в която отсега нататък щеше да остане най-хубавата част от живота ми, се почувствах малко по-добре. Сякаш се бях преборил с тегоба, която ми изглеждаше немислима. Изслушах до края словото на имама, пъхнах му банкноти в уж противящата се ръка и се върнах в града.

Сега вървя по булеварда към морето. Туристи си правят снимки за спомен. Няколко млади двойки флиртуват под сянката на дърветата;

други се разхождат, сплели ръце. Отивам в малко бистро, поръчвам кафе, заемам място до остъклената витрина и спокойно пуша цигара след цигара.

Слънцето започва да клони към залез. Спирам такси и моля да ме остави на „Ждерот Йерушалайм“.

При Ким има гости. Никой не чува, че съм се върнал. От вестибюла не мога да надзърна в салона. Разпознавам говора на Езра Бенхаим, по-плътния тембър на Навеед и ясният глас на големия брат на Ким, Бенджамен.

— Не виждам връзката — казва Езра, след като се прокашля.

— Винаги има връзка там, където човек най-малко подозира — подхваща Бенджамен, който дълго време е преподавал философия в университета в Тел Авив, преди да се присъедини към много оспорвано пацифистко движение в Йерусалим. — Затова и непрекъснато продължаваме да се заблуждаваме.

— Да не преувеличаваме — учтиво протестира Езра.

— Научиха ли ни на нещо безкрайните погребални шествия, които наблюдаваме и от двете страни?

— Палестинците отказват да си вземат поука.

— Може би ние отказваме да ги чуем.

— Бенджамен е прав — казва Навеед спокойно и убедено. — Палестинските интегристи изпращат хлапета да се взривяват на автобусните спирки. Докато успеем да приберем покойниците си, нашите военни изпращат хеликоптери, за да вдигат във въздуха техните коптори. В момента, когато нашите управляващи се готвят да обявят победата, друг атентат на свой ред премества назад стрелките на часовника. Докога ще продължи това?

Точно в този момент Ким излиза от кухнята и ме изненадва в коридора. Поставям пръст на устните си с молба да не ме издава, обръщам се и излизам. Ким се опитва да ме задържи, но аз вече съм на улицата.

6.

Ето ме отново в моя квартал. Като призрак, който се връща на мястото на престъплението. Не знам как съм се добрал дотук. След като избягах от Ким, тръгнах наслуки по един булевард и вървах, докато ми се схванаха краката, след това скочих в един автобус, който ме откара до последната си спирка, обядвах в едно малко ресторант е в Шипара, помотах се нагоре-надолу, за да се озова накрая в жилищния квартал, който преди седем години ние със Сихем си бяхме избрали, за да издигнем непревземаем мавзолей около нашата идилия. Това е красив дискретен квартал, ревнив към своите богаташки вили и към спокойствието, сред което се изтягат най-заможните люде в Тел Авив, както и колония от парвенюта, сред които известен брой емигранти от Русия, разпознаваеми по грубия акцент и по манията им непрекъснато да смайват съседите си. Първия път, когато минахме оттук със Сихем, бяхме тутакси очаровани от мястото. Дневната светлина тук изглеждаше много по-сияйна от другаде. Харесахме фасадите от дялан камък, железните огради и аурата от блаженство, която обгръщаше къщите с ококорени прозорци и красиви балкони. По онова време ние живеехме в неприятен квартал в периферията, в малък апартамент на третия етаж в лишена от каквато и да е оригиналност сграда, където семейните сцени бяха всекидневие. Жестоко стягахме коланите, за да съберем пари и да се преместим, но дори не можехме да си представим, че ще разопаковаме куфарите си в толкова шик място. Никога няма да забравя радостта на Сихем, когато смъкнах превръзката от очите ѝ, за да ѝ покажа *нашата* къща. Тя толкова високо подскочи на седалката, че удари главата си в тавана на колата. За мен беше невероятно удоволствие да я гледам щастлива като дете, чието най-свидно желание се сбъдва на рождения му ден. Колко пъти се хвърляше на врата ми и ме целуваше в устата, сляпа за зяпачите, тя, която се изчервяваше като божур, когато дръзвах да я пощипна на улицата!... Тя бутна решетката и се втурна към масивната дъбова врата. Толкова беше нетърпелива, че не можех да отключа. Още чувам

радостните ѝ викове. Виждам я и сега, разперила ръце, върти се в средата на салона като опиянена от изкуството си балерина. Трябваше да я хвана през кръста, за да обуздая еуфорията ѝ. Очите ѝ направо ме заливаха с признателност; щастие то ѝ ме зашеметяваше. И там, в огромната гола стая, ние постлахме пардесюто ми направо на пода и се любихме като юноши, едновременно смаяни и подплашени от първите изблици на изпадналите в транс тела.

Трябва да е единайсет часът, може би малко по-рано, наоколо не се вижда жива душа. Улицата на моите успехи е потънала в сън; уличните лампи са като нереални. Осиротяла, моята къща сякаш е населена с призраци — обгръщащият я мрак е зловец. Изглежда изоставена от десетилетия. Капаците на прозорците зяят, а някои стъкла са изпочупени. Късове хартия осейват градината с опустошени цветя. Когато онзи ден бягахме, Ким е забравила да заключи желязната порта, която, оставена широко отворена от злонамерените посетители, леко проскързва в тишината, сякаш реди диaboличен напев. Буквално са изкормили ключалката с железен прът. Изтръгнаха са едната панта и са видели сметката на звънеца. Изрезки от вестниците, които народното правосъдие е разлепило по каменния зид, висят редом с изпълнени с омраза графити. Страшни неща са ставали тук в мое отсъствие...

В пощенската кутия има писма. Сред фактурите малък плик привлича вниманието ми. Няма подател: само марка и печат. Бил е изпратен от Витлеем. Сърцето ми направо ще изскочи, когато разпознавам почерка на Сихем. Хвърлям се през глава към моята стая, светвам лампата, сядам край нощното шкафче, върху което властва снимката на жена ми.

Изведнъж се вцепенявам.

Защо от Витлеем?... Какво ще ми донесе това писмо от отвъдното? Пръстите ми треперят; адамовата ябълка полудява в пресъхналото ми гърло. За миг решавам да го отворя по-късно. Не се чувствам достатъчно силен, за да подам и другата си буза, да поема върху гърба си целия товар на злото, който се трупа отгоре ми след агентата. Торнадото, което разби на пух и прах устоите ми, жестоко ме дестабилизира; поредната мръсотия направо ще ме довърши... Същевременно не мога да чакам нито секунда повече. Всичките ми фибри са опънати до скъсване; оголените ми нерви са готови да

избухнат. Поемам дълбоко въздух и разкъсвам плика — от бързана без малко да си порежа пръстите. Гърбът ми се облива в пот. Сърцето ми бие все по-бързо; ударите отекват глухо в слепоочията ми, изпълвайки стаята с шеметно ехо.

Писмото е кратко, без дата и обръщение. Само четири реда, надраскани набързо върху лист, откъснат от школка тетрадка.

Чета:

Кому е нужно щастieto, когато не е споделено, Амин, любов моя? Моите радости помръкваха всеки път, когато твоите не ги следваха. Ти искаше деца. Аз исках да ги заслужи. Няма дете, което да се чувства подслонено в безопасност, ако си няма родина... Не ми се сърди.

Сихем

Листът се изплъзва и пада от ръцете ми. Изведнъж всичко се срутва. Вече не откривам никъде жената, за която се венчах по любов и *завинаги*, тази, която ме приласка през най-сладките ми години, която искрящо украси плановете ми, изпълни душата ми с нежното си присъствие. Вече не откривам никаква следа от нея нито по себе си, нито в спомените си. Снимката, представяща я в определен, безвъзвратно отлетял момент, ми обръща гръб, неспособна да задържи повече образа на онази, която възприемах като най-хубавото нещо в живота ми. Сякаш съм изхвърлен на скалист бряг, всмукан съм в бездна. Движа в знак на отрицание главата си, ръцете, цялото си тяло... *Ще се събудя...* Буден съм. Не сънувам. Писмото лежи в нозете ми напълно реално, праща по дяволите всичките ми убеждения, една по една унищожава последните ми опори. *Не е справедливо...* Филмът на трите дни, които прекарах затворен, мъти разсъдъка ми. Гласът на капитан Моше продължава да ме преследва, глухите крясъци разбуждат объркани шеметни картини. На моменти някои от тях проблясват като светкавици; виждам Навеед, който ме чака до стълбите, Ким, която ме оплаква жив на алеята, нападателите, които искат да ме линчуват в собствената ми градина... Хващам главата си с ръце и се оставям на обзелото ме жестоко отвращение.

Какво ми стори, Сихем, любов моя?

Въобразяваме си, че всичко знаем. Отпускаме се и решаваме, че всичко е наред. С течение на времето преставаме да обръщаме внимание на дребните неща. Проявяваме доверие. Какво можем да желаем повече? Животът ни се усмихва, шансът — също. Обичаме и сме обичани. Имаме средства да постигнем мечтите си. Всичко се къпе в неѝа, всичко ни благославя... А след това без предупреждение небето се сгромолясва отгоре ни. Безпомощно паднали по гръб, откриваме, че животът, *целият* живот — с полетите и паденията си, с мъките и радостите, с обещанията и спуканите балони — се държи на тъничка и неосезаема нишка, подобна на паяжина. Изведнъж и най-малкият шум ни плаши, вече не вярваме в чудеса. Единственото, което искаме, е да затворим очи и да не мислим за нищо.

— Пак си забравил да затвориш вратата! — мъмри ме Ким.

Тя стои на прага на моята стая, скръстила ръце на гърдите си. Не съм я чул да влиза.

— Защо си тръгна преди малко? Навеед и Езра бяха дошли заради теб. Или вече не понасяш лицата на приятелите си?

Притеснената ѝ усмивка изчезва.

— Каква е тая физиономия, я кажи?

Явно изглеждам много зле, защото тя се хвърля към мен и ми хваща китките, за да види дали са невредими.

— Не си си кълцал вените все пак. По дяволите, по лицето ти не е останала капчица кръв. Призрак ли видя или какво? Какво те прихваща? Кажи нещо, моля те! Глътнал си гадости, нали? Погледни ме в очите и ми кажи глътнал ли си гадости! Безумие е това, което правиш със себе си, Амин! — крещи тя и започва да търси наоколо капсула с отрова или флакон с приспивателни. — Човек не може за минута да те остави сам...

Гледам как тя кляка, надзърта под леглото, бърка тук и там...

Не разпознавам гласа си, когато заявявам:

— *Тя е*, Ким... Боже мой! Как е могла?

Ким замръзва. Повдига се наполовина. Не може да разбере.

— За какво говориш?

Тя забелязва писмото в краката си, вдига го и го прочита. Бавно, докато чете, веждите ѝ започват да се повдигат.

— Господи всемогъщи! — въздиша тя.

Взира се в мен. Не знае как да се държи. След известно объркване разтваря широко ръце. Притискам се към нея, чувствам се съвсем мъничък и за втори път в рамките на по-малко от десет дни аз, който не съм проронвал сълза от смъртта на дядо ми преди трийсет години, ревам като десет хлапета.

Ким остава с мен до сутринта. Когато се събуждам, я откривам сгушена в един фотьойл близо до моето легло, видимо изтощена. Сънят ни е изненадал в мига, когато най-малко сме му се надявали. Не знам кой от нас двамата е задрямал пръв. Заспал съм с обувките, а якето ми е разкопчано до врата. Странно, имам усещането, че е преминала жестока буря. Снимката на Сихем върху нощното шкафче не раздвижва нищо в мен. Усмивката ѝ се е стопила, погледът ѝ сякаш се е обърнал; мъката ме е разбила, без да ме довърши...

Навън песента на птичките прогонва утринната тишина. Край, казвам си. Денят се надига и на улицата, и в моето съзнание.

Ким ме отвежда при дядо си, който живее в къщурка на брега на морето. Старият Йехуда не знае какво ми се е случило и така е най-добре. Имам нужда да си спомня предишните погледи, да не възприемам мълчанието като неудобство или усмивката като съчувствие. По време на пътуването натам ние с Ким избягваме да разговаряме за писмото. За да избегнем всякакъв риск, си мълчим. Ким кара своя нисан, сложила си е слънчеви очила. Косите ѝ се развяват от вятъра. Тя гледа право пред себе си и здраво държи волана. Аз от своя страна съзерцавам бинтованата си китка и се опитвам да се интересувам от шума на мотора.

Старият Йехуда ни посреща с обичайната си любезност. Отдавна е вдовец, а децата му са се разпръснали да живеят своя живот. Той е мършав старец с костеливи скули и неподвижни очи, с измъчено лице. Това се дължи на рак на простатата, който го срази за няколко месеца. Винаги е доволен, когато му идват гости. Чувства се, сякаш възкръсва. Живее като неволен отшелник, забравен в къщата, която е издигнал със собствените си ръце, сред книгите и снимките, разказващи надълго и нашироко за страданията на евреите. Когато роднина или приятел

дойде да почука на вратата му, сякаш повдига отвора на трапа, в който се е затворил, и внася малко светлинка в непрогледната му нощ.

Обядваме тримата в ресторант до плажа. Денят е хубав. Освен едно разчорлено облаче, което се разнищва във висината, слънцето е пълновластен господар на небето. Няколко семейства се изтягат на пясъка, едни са си направили импровизиран пикник, а други предпочитат да вървят, стъпили до колене във водата. Децата се гонят и чуруликат като птички...

— Защо не доведе и Сихем? — пита внезапно старият Йехуда.

Сърцето ми спира да бие.

Ким едва не си глътва маслинката, изненадана не по-малко от мен. Тя се опасяваше от подобно питане от страна на дядо си, но го очакваше много по-рано и след като той не подхвана темата, бдителността ѝ бе приспана. Виждам как се сковала, лицето ѝ почервява, дебне какво ще отговоря, като престъпник, който си чака присъдата. Избърсвам си устните със салфетка и след кратко мълчание отвърщам, че Сихем е възпрепятствана. Старият Йехуда поклаща глава и продължава да разбърква супата си. Разбирам, че е казал това просто така, за да разсее мълчанието.

След обяда старият Йехуда отива да си почине, а ние с Ким тръгваме по пясъка. Бродим по плажа от единия край до другия, с ръце зад гърба, а мислите ни са някъде другаде. От време на време дръзка вълна достига до нас, намокря глезените ни и тихомълком се отдръпва.

Изморени и ободрени едновременно, ние заставаме на една дюна, откъдето наблюдаваме залеза. Нощта ни избавя от безредието в нещата. Това облекчава и двамата ни.

Йехуда идва да ни потърси. Вечеряме на верандата, слушайки как талазите се разбиват в скалите. Всеки път, когато Йехуда се опитва да започне разказа за депортираното си семейство, Ким му напомня, че е обещал да не разваля вечерта. Той признава, че се е зарекъл да не изважда на показ някогашната си злочестина, и се свива на стола, малко тъжен, че ще запази спомените си само за себе си.

Ким ми предлага походно легло в стаята на горния етаж и решава да спи на земята, върху матрак от дунапрен. Рано загасваме лампите.

През цялата нощ се опитвам да разбера как Сихем е стигнала дотук. От кой момент е започнала да ми се изплъзва? Как е възможно да не съм забелязал нищо?... Сигурно се е опитала да ми даде знак, да

ми каже нещо, което така и не съм разбрал. Къде ми е била главата? Вярно е, че напоследък погледът ѝ беше помръкнал; смехът ѝ рядко се разнасяше, но дали *това* беше посланието, което трябваше да дешифрирам, протегнатата ръка, която непременно бях длъжен да уловя, за да попреча на прилива да ми я отнеме? Жалки улики за човек, който не се скъпеше да превърне всяка целувка в празник и всяка прегръдка в оргазъм. Разравям от горе до долу всичките си спомени, за да намеря подозрителен детайл и да успокоя душата си. Нищо убедително. Между нас двамата със Сихем цареше идеалната любов — нито една фалшива нота не загрозяваше серенадите в нейна чест. Ние не си говорехме, ние *споделяхме*, както би се изразил разказвачът на благословени идилии. Ако някой път е простенала, аз съм помислил, че пее, защото не можех да подозирам, че е в периферията на моето щастие, след като беше изцяло негово възплъщение. Само веднъж Сихем проговори за смъртта. Беше на брега на едно швейцарско езеро, когато смрачаващият се хоризонт наподобяваше картина на голям майстор. „Не бих те преживяла дори минута — повери ми тя. — За мен ти си целият свят. Всеки път, когато те губя от погледа си, изнемогвам.“ Тази вечер Сихем беше изумително сияйна в бялата си рокля. Мъжете около нас на терасата на ресторанта я изпиваха с поглед. Езерото сякаш поемаше от свежестта ѝ, за да улови негата на вечерта... Не, на това място тя не ме предупреждаваше; беше толкова щастлива, толкова чувствителна към повея, който полюшваше повърхността на водата; тя беше най-хубавото нещо, което животът можеше да ми предложи.

Старият Йехуда става пръв. Чувам го да приготвя кафе. Издърпвам завивката, нахлузвам панталона и обувките си, прескачам Ким, която се е свила в подножието на леглото ми с омотан около нозете ѝ чаршаф.

Навън нощта си събира багажа.

Слизам долу в кухнята, поздравявам Йехуда, който държи димяща чаша в ръцете си.

— Добро утро, Амин... Има кафе на котлона.

— По-късно — казвам му. — Първо ще ида да видя изгрева.

— Чудесна идея.

Спускам се по пътеката към плажа, заставам на една скала и се съсредоточавам върху мъничкия процеп светлина, който се опитва да одраска мрака. Вятърът тършува из ризата ми, разчорля косите ми. Обгръщам коленете си с ръце, леко полагам брадичката си отгоре и не изпускам от очи опаловата ивица, която нежно разгръща полите на хоризонта.

— Остави гълчавата на вълните да надвие шума в душата ти — изненадва ме старият Йехуда, отпусайки се до мен. — Това е най-добрият начин да се освободиш от всичко...

Той слуша вълните, които се разбиват в скалата, прокарва ръка по носа си и ми доверява:

— Винаги трябва да гледаш морето. То е огледало, което никога не ни лъже. Така се научих да не гледам непрекъснато назад. Преди, щом погледнех през рамо, тутакси изникваха неволите и призраците ми. Пречеха ми да изпитам удоволствие от живота, разбираш ли? Проваляха шанса ми да възкръсна от пепелта.

Изравя обло камъче и разсеяно го претегля в ръка.

Гласът му потрепва, когато добавя:

— По тази причина на моята преклонна възраст избрах да умра в къщата на брега на морето... Който гледа стихията, обръща гръб на злощастията на света. Понякога човек дори се примирява.

Ръката му описва дъга, когато хвърля камъчето във вълните.

— Прекарах голяма част от живота си в преследване на спомена за някогашните страдания — заявява той. — За мен нищо не беше по-ценно от вглъбяването и възпоменанието. Бях убеден, че съм оцелял от Шоата^[1] единствено за да съхраня спомена. Очите ми виждаха само надгробните плочи. Щом узнаех, че някъде издигат паметник на жертвите, незабавно скачах в самолета, за да съм на първия ред. Участвах във всички конференции, заклеих еврейския геноцид, и пребродих земята от край до край, за да разказвам какво е изстрадал народът ни в концентрационните лагери, между газовите камери и крематориумите... Всъщност не съм видял кой знае какво от Холокоста. Бил съм четиригодишен. Понякога се питам дали някои от спомените ми не са плод на травми, придобити след войната в тъмните зали, където прожектираха документални филми за нацистките зверства.

След дълго мълчание, през време на което той води борба, за да укроти емоциите си, продължава:

— Родих се, за да бъда щастлив. Провидението като че ли беше изсипало всички шансове на моя страна. Бях здрав телом и духом. Семейството ми беше заможно. Баща ми, лекар, работеше в най-престижния кабинет в Берлин. Майка ми преподаваше история на изкуствата в университета. Живеехме в прекрасна къща в скъп квартал. С градина, голяма като ливада. Имахме прислужници, които полагаха нежни грижи за мене, изтърсака в дружина от шест деца.

Ясно се виждаше, че в града нещата не вървят на добре. Расовата сегрегация печелеше пространство, увеличаваше се с всеки изминал ден. Хората подмятаха нелюбезни приказки, когато ни срещаха по улицата. Но когато се прибирахме у дома, се озовавахме в сърцето на щастието...

След това една сутрин трябваше да напуснем спокойното си пристанище, за да се присъединим към безкрайните кохорти от объркани семейства, изгонени от домовете си и изложени на демоните на *Кристалната нощ*^[2]. Има сутрини, които водят след себе си глутница от нощи. Несъмнено най-мрачно беше това есенно утро през 1938 година. Завинаги ще помня мълчанието, което съпровождаше нещастията на тези хора с изпразнени погледи, върху чиито дрехи оскърбително се мъдреше жълтата звезда.

— Жълтата звезда се е появила през септември 1941 година.

— Знам. Но тя е тук, прикачена към всеки мой спомен, прониква и в най-скритите кътчета на паметта ми. Питам се дали не съм се родил с нея... Бях педя човек, но имах чувството, че виждам над главите на възрастните, без да откроя дори следа от хоризонт. Беше единствена и неповторима сутрин. Сивотата ни обгръщаше отвсякъде, а мъглата изтриваше следите по пътищата, които нямаше да дочакат завръщането ни. Спомням си всяко потръпване по помръкналите лица, зареденото с трагизъм вцепенение, мъртвите листа, които миришеха на мърша. Когато удар с приклад изхвърляше на земята някой от грохналите клетници, аз вдигах очи към баща си, за да се опитам да разбера; той разрошваше косите ми и шепнеше: „Няма нищо. Всичко ще се оправи...“ Кълна ти се, че сега, в момента, когато говоря, още усещам пръстите му в косите ми и кожата ми настръхва...

— *Сабба*^[3] — прекъсва го Ким, която се присъединява към нас.

Старецът вдига ръка като немирник, заловен да бърка в буркана със сладкото.

— Простете ми. Това е по-силно от мен. Колкото и да обещавам да прибера меча в ножницата, повтарям все същото, щом се разприказвам.

— Защото не гледаш достатъчно морето, скъпи *сабба* — казва му Ким, като нежно му разтвива врата.

Старият Йехуда премисля думите на внучката си, сякаш ги чува за първи път. Очите му се изпълват с далечна сивота, населена с трагични възпоменания. В продължение на няколко секунди той сякаш не осъзнава къде се намира и трудно идва на себе си. Ръцете на Ким гаят врата му и той си възвръща част от трезвостта.

— Права си, Ким. Прекалено много говоря...

След това с треперещ глас добавя:

— Никога няма да разбере защо оцелелите от една драма се чувстват принудени да изглеждат по-окаяни, отколкото онези, които са загинали.

Погледът му бяга по пясъка на плажа, скача сред вълните и се изгубва в далнината, докато прозрачната му ръка бавно посяга към дланта на скъпата му внучка.

Затворени всеки в мълчанието си, ние тримата съзерцаваме хоризонта, пламнал от хилядите огънове на зората, убедени, че настъпващият ден, както и предходните, няма да донесе достатъчно светлина в сърцата на хората.

[1] Шоа е огънят, който е погубил милионите евреи по време на Втората световна война. — Бел.прев. ↑

[2] На 7 ноември 1938 г. 17-годишният полски евреин Хершел Грюншпан убива немския служител в посолството в Париж Едуард фон Рат. Нацистите използват това убийство като повод за погром на 9 ноември, когато по време на *Кристалната нощ* са разбити прозорците на еврейските магазини, плячкосани са синагогите и над 30000 евреи са откарани в концлагери. — Бел.прев. ↑

[3] На иврит *сабба* означава дядо. — Бел.прев. ↑

7.

В крайна сметка Ким отиде да вземе колата ми от болницата. Според последните новини аз съм *персона нон грата* там. Илан Рос е успял да настрои по-голямата част от болничния персонал срещу мен. Сред подписаните петиции, противопоставящи се на моето връщане, някои дори предлагат да бъда лишен от израелско гражданство.

Поведението на Илан Рос не ме учудва особено. Той изгуби по-малкия си брат, сержант граничар, при засада в Южен Ливан преди десетина години. Никога не се възстанови напълно от тази трагедия. Макар че често ни се случва да сме заедно, той не забравя откъде идвам и на какво държа. Според него, независимо от моята компетентност на хирург и от способността ми за диалог както в професията, така и в живота, аз си оставам арабин — неотделим от обслужващата чернилка и донякъде от потенциалния враг. В началото го подозирах, че флиртува със сегрегационистки движения, но се лъжех — той просто ревнуваше от успехите ми. Не му се сърдех. Но това не го укроти. Когато почитта, която работата ми носеше, започваше да му играе по нервите, той приписваше лаврите ми на обикновена демагогска мярка, подпомагаща интеграцията, още повече че бях най-убедителният образец за нея. Самоубийственият атентат в Хакириа дойде точно на място, за да разбуди старите му демони.

— Ето че си започнал да си говориш сам — изненадва ме Ким.

Свежестта ѝ пък изненадва мен. Прилича на фея, излизаща от извор с жива вода, черните коси се вият по гърба ѝ, големите очи са подчертани от черен молив. Носи черен панталон с перфектна кройка, а ризата ѝ е толкова лека, че обгръща съвършено сладострастната извивка на гърдите ѝ. Лицето ѝ е отпочинало, усмивката ѝ — лъчезарна. Имам усещането, че най-после я преоткривам след толкова споделени дни и нощи в ненормално състояние. До вчера тя беше само сянка, която гравитираше около моите съкрушителни въпроси. Невъзможно е да си спомня как беше облечена, дали беше гримирана и дали косите ѝ бяха спуснати върху раменете или свити на кок.

— Никога не сме наистина сами, Ким.

Тя отмества един стол, прекрачва го и сядва. Парфюмът ѝ почти ме опиянява. Прозрачните ѝ ръце побеляват в ставите от стискане на облегалката. Устата ѝ колебливо потрепва, когато ме пита:

— Все пак кажи ми с кого разговаряше?

— Не разговарях, мислех си на глас.

Искреността на тона ми я окуражава. Тя се навежда напред, за да ме огледа отблизо, и шепне съзаклятнически:

— Във всеки случай, изглеждаш така, сякаш си в приятна компания. Тъгата те прави по-красив.

— Вероятно съм си представял баща си. Напоследък често си мисля за него.

Ръцете ѝ утешават моите. Погледите ни се срещат, но веднага се отклоняват, тъй като се боят да разкрият блясъка, който ги издава.

— Как е китката ти? — пита тя, за да прогони внезапното неудобство.

— Не ми пречи да спя. Сякаш камъче ми е попаднало в дланта, чувствам мравучкане при движение.

Ким докосва бинта и нежно раздвижва пръстите ми.

— Според мен трябва да се върнем в диспансера и да доведем нещата докрай. Първият рентген беше лош. Може би имаш фрактура.

— Тази сутрин се опитах да карам. Трудно ми беше да въртя волана.

— Къде искаше да отидеш? — казва смутено.

— Нямам представа.

Тя става и смръщва вежди.

— Хайде да идем да видим китката, по-разумно е.

Отново ме отвежда в диспансера със своята кола. По време на пътуването не казва нито дума, вероятно се опитва да отгатне къде съм имал намерение да отида тази сутрин. Сигурно си задава въпроса дали като трепери над мен, не ме потиска.

Горя от желание да поставя ръка върху нейната, за да ѝ дам да почувства какъв късмет имам с нея, но не намирам сили за подобен жест. Боя се, че ръката ми не ме слуша, че думите ми се изплъзват, че някаква несръчност проваля намеренията ми — като че ли започвам да губя доверие в себе си.

Една дебела медицинска сестра се заема с мен. От пръв поглед видът ми не ѝ харесва и тя с безапелационен тон ми препоръчва да подобря храненето си, да наблегна на пържоли на скара и на пресни зеленчуци, защото, шепне тя в ухото ми, имам вид на обявил гладна стачка. Лекарят проучва първата ми рентгенова снимка, намира я за съвсем ясна и дълго се мръщи, преди отново да ме подложи на радиография. Новият преглед потвърждава предишната диагноза — няма установено счупване, няма и спукване, само тежка травма в основата на показалеца и друга, не толкова значима, на китката. Предписва ми мада, противовъзпалителни, хапчета за сън и отново ме отпраща при сестрата.

На излизане от диспансера забелязвам Навеед Ронен. Той ни чака в колата си на паркинга на здравното заведение, спуснал е крак през отворената врата, скръстил е ръце зад врата си и търпеливо зяпа една улична лампа.

— Да не би да ме следи? — заявявам, учуден от присъствието му.

— Не говори глупости — смърря ме Ким възмутена. — Обади ми се по мобилния, за да разбере как си, а аз го поканих да ни намери тук.

Осъзнавам мерзостта на предположението си, но не се извинявам.

— Не позволявай на мъката да повреди добрите ти маниери, Амин.

— За какво говориш? — пресичам я наострено.

— Нелюбезността с нищо няма да ти помогне — оборва ме тя, като издържа на погледа ми.

Навеед слиза от колата. Облечен е в анцуг с цветовете на националния отбор по футбол, нови спортни обувки и черна бейзболна шапка с козирката назад. Коремът му се изсипва към коленете, огромен и провиснал, почти гротесков. Безконечните занимания с аеробика и с физически натоварвания, които си налага с религиозна суровост, не го спасяват от все по-притеснителната пълнота. Навеед не се гордее с мечешките си плещи, които поставят на тежко изпитание липсващите сантиметри от крака му — това придава на походката му нещо патрово, компрометиращо сериозността и авторитета, с които се опитва да блесне.

— Тичах за здраве наблизко — заявява той, сякаш се оправдава.

— Не е забранено — отвъръщам.

Долавям агресивността и неуместния характер на приказките си, но чудно, не изпитвам никакво желание да променя нещо в поведението си. Може да се каже дори, че изпитвам някакво удоволствие, смътно като сянката, потулваща душата ми. Никога не съм проявявал немотивирана злина, но сега просто не мога да я удържа.

Ким ме ощипва по ръката — жестът не убягва от погледа на Навеед.

— Е, добре — промърморва той, дълбоко разочарован, — щом преча...

— Какви ги говориш? — опитвам се да поправам грешката си.

Той ме поразява с поглед толкова силно, че мускулите на лицето ми се разтреперват. Въпросът ми жестоко го е засегнал. Застава до мен и така ме поглежда, че не ми позволява да сведа поглед. Бесен е.

— Мен ли питаш, Амин? — заявява раздразнено. — Аз ли те отбягвам, или ти си плюеш на петите, щом надушиш, че съм наоколо? Какво не е наред? Сбърках ли нещо без да искам, или ти дрънкаш глупости?

— Няма нищо такова. Радвам се да те видя.

Той присвива очи.

— Странно, не виждам нищо подобно.

— Обаче наистина е така.

— Хайде да пийнем по чашка — подканя ни Ким. — Аз черпя. Ти избираш мястото, Навеед.

Навеед приема да преглътне грубостта ми, но остава напрегнат. Вдишва дълбоко, оглежда се, размисля и предлага да отидем в „При Зион“, малък спокоен бар, недалеч от диспансера, където можем да пробваме най-вкусните мезета в този район.

Докато Ким следва колата на Навеед, се опитвам да открия причините за моята агресивност срещу човека, който не ме изостави, докато останалите систематично ме хулеха. Дали е заради това, което е, заради значката му на ченге? Всъщност не е характерно за ченге да продължи да се среща с човек, чиято жена е камикадзе... Плета и разплитам тези теории с надеждата да не се поддам на разсъждения, способни да ме разцентроват съвсем и още повече да ме изолират в терзанията ми. Странно, колкото повече внимавам да не загубя

контрол, неудържимата жажда да сгафя направо ме завладява. Дали отказът да се разгранича от греха на Сихем не ме прави груб? Ако е така, в какво се превръщам? Какво се опитвам да докажа, да утвърдя? И знаем ли ние всъщност кое е справедливо и кое не? Нещата, които са ни удобни; тези, които не ни понасят. Не сме достатъчно разумни както когато сме в правото си, така и когато грешим. Така си живеят хората: в лошо, когато то е добро за тях, и в добро, когато то не означава кой знае какво... Мислите ми ме поставят натясно, разбъркват душевното ми състояние. Хранят се от крехкостта ми, злоупотребяват с мъката ми. Осъзнавам подривната им дейност и ги оставям на воля, както умирацията за сън се предверява на приспивателното. Може би сълзите са удавили малко от скръбта ми, но гневът продължава да е тук като тумор, заровил се дълбоко в мен, или като дълбоководно чудовище, скрито в мрачините на леговицето си, дебнещо момента, когато ще изплува на повърхността, за да всее ужас. Същото си мисли и Ким. Тя знае, че се опитвам да извадя на повърхността трудносмилаемия ужас, който е оплел душата ми, че агресивността ми е симптом на екстремно насилие, бликащо усърдно от недрата на моето аз, в очакване да събере сили и да изригне. Тя нито за секунда не ме изпуска от погледа си, за да ограничи щетите. Но двойната ми игра я обърква; тя започва да се съмнява.

Сядаме на терасата в ресторантчето, сред градина, настлана с плочи. Тук и там са се разположили клиенти, едни в добра компания, а други замислени пред чашата или пред чинията си. Собственикът е мъжага с непокорна коса, която продължава във викингска брада. Рус като слама, с рунтави ръце, той сякаш се задушаваше в моряшката си фланелка. Идва да поздрави Навеед, когото несъмнено познава, взема поръчката ни и се оттегля.

— Откога пушиш? — пита Навеед, виждайки, че отварям пакет цигари.

— Откакто мечтите ми се сринаха.

Репликата поразява Ким, която се задоволява да стисне юмруци. Навеед я обмисля спокойно, а долната му устна леко провисва. За момент усещам, че едва се сдържа да не ме постави на мястото ми, но в крайна сметка той се обляга на стола и скръства ръце върху търбуха си.

Собственикът на ресторантчето се връща с табла, поставя пенеста бира пред Навеед, доматен сок пред Ким и чаша кафе пред мен. Подхвърля някаква любезна шега на полицейския шеф и се оттегля. Ким първа вдига чашата и отпива три малки глътки. Много е разочарована и мълчи, за да не избухне.

— Как е Маргарет? — питам Навеед.

Навеед не отговаря веднага. Предпазливо отпива от бирата си, преди да рискува:

— Добре е, благодаря.

— А децата?

— Знаеш ги какви са, понякога се разбират, понякога се мусят.

— Още ли имаш намерение да омъжиш Едеет за онзи механик?

— Тя си го иска.

— Мислиш ли, че е добра партия?

— При тези неща не се мисли, човек трябва да се моли.

Кимвам с глава.

— Прав си. Брактът винаги е хазарт. Безсмислено е да се правят сметки или да се вземат предпазни мерки; той се подчинява на своя логика.

Навеед установява, че думите ми не са капан. Той се отпуска малко, отпива глътка бира, облизва устни и ме оглежда продължително.

— А как е китката ти?

— Гадна работа, но няма нищо счупено.

Ким взима цигара от моя пакет. Подавам ѝ запалката си. Тя всмуква стръвно и издухва дим през ноздрите си.

— Докъде стигна разследването? — изтърсвам без предисловие.

Ким се задавя с поредното дръпване.

Навеед ме гледа втренчено, отново е напрегнат.

— Не искам да се карам с теб, Амин.

— Аз също нямам намерение. Но мое право е да знам.

— Да знаеш какво? Това, което отказваш да приемеш ли?

— Вече не. *Знам, че е тя.*

Ким ме наблюдава внимателно с цигара до бузата си, присвила е едното си око от дима; не може да разбере накъде се насочвам.

Навеед леко отмества халбата с бира, сякаш за да разчисти и да остане насаме с мен.

— Знаеш, че тя какво?

— Че се е взривила в ресторанта.

— И откога ти е известно?

— Това разпит ли е, Навеед?

— Не точно.

— Тогава просто казвай докъде стигна разследването.

Навеед се обляга на стола.

— До под кривата круша. Въртим се в кръг.

— А мерцедесът стар модел?

— Тъстът ми има същия.

— При всички средства, с които разполагате, и при системата ви за информация, не сте успели...

— Не става дума за средства и за информации, Амин — прекъсва ме той. — Имаме работа с жена извън всяко подозрение, която толкова добре е скривала заниманията си, че и най-опитните ни агенти, по която и писта да тръгнат, стигат до все същата задънена улица. Успокоителното при подобни истории е, че е достатъчна една улика, една-единствена, за да се задейства машината... Мислиш ли, че държиш нещо такова?

— Не мисля.

Навеед тежко се върти на стола, опира лакти на масата и придърпва към себе си халбата, която преди малко беше преместил. Пръстът му се плъзга по ръба на чашата и обира пръските пяна. Безмилостно мълчание тегне върху терасата.

— Поне знаеш, че камикадзето е тя, това вече е прогрес.

— Ами аз?

— Какво ти?

— Да, аз? Чист ли съм, или все още съм под подозрение?

— Нямах да сърбаш кафето си, ако те смятаха за виновен, Амин.

— Тогава защо ме пребиха пред дома ми?

— Това няма нищо общо с полицията. Има състояния на ярост, които също като брака не се подчиняват на никаква логика. В правото си да се оплачеш. Но не си го сторил.

Загасвам цигарата в пепелника, запалвам друга, но изпитвам отвращение от вкуса ѝ.

— Кажи ми, Навеед, ти, който си виждал толкова престъпници, покаяли се и откачени нечестивци, как е възможно ей така, изведнъж, да се натъпчеш с експлозивни и да отидеш да се взривиш на нечий празник?

Навеед свива рамене, видимо притеснен.

— Това е въпросът, който си задавам всяка нощ, без да открия смисъла, камо ли да мога да дам отговор.

— Срещал ли си такива хора?

— Много.

— Как обясняват лудостта си?

— Не я обясняват, приемат я.

— Не можеш да си представиш колко ме измъчва всичко това. Как, по дяволите, обикновен човек, здрав телом и духом, решава заради фанатизъм или халюцинация да се възприеме като натоварен с божествена мисия, отказва се от мечтите и амбициите си и си налага ужасяваща смърт, пред която всяко друго варварство бледнее?

Сълзи от ярост замъгляват погледа ми, а адамовата ми ябълка още малко и ще изхвъркне. Ким трескаво раздвижва бедрата си под масата. От цигарата ѝ е останала само пепел, която виси в празното пространство.

Навеед въздиша, търси думите си. Усеща болката ми, навярно също страда.

— Какво да ти кажа, Амин? Смятам, че дори най-опитните терористи не осъзнават напълно какво се случва с тях. Това може да сполети всеки. Някакво отприщване в подсъзнателното и иди го спри. Мотивите са различни, но обикновено тези неща се прихващат отведнъж — изрича той и щраква с пръсти. — Или ти пада върху главата като керемиди, или се загнездва в теб като тения. След това вече не гледаш на света по същия начин. Имаш натрапчива идея: да повдигнеш нещото, което е проникнало в тялото и в духа ти, за да видиш какво има под него. Оттук нататък вече нямаш заден ход. Впрочем ти вече не командваш. Струва ти се, че мислиш с главата си, но това не е вярно. Ти си просто инструмент на собствените си фрустрации. За теб животът и смъртта са едно и също нещо. Окончателно си се отказал от всичко, което може да ти предостави шанса да се върнеш на земята. Рееш се във въздуха. Ти си извънземно. Живееш в преддверието на рая, гониш хурии^[1] и еднорози. Не искаш и

да чуеш за света тук, на земята. Просто чакаш момента, когато ще прекрачиш в рая. Единственият начин да уловиш онова, което си изгубил, или да поправиш пропуснатото — с една дума, единственият начин да си създадеш легенда — е да умреш сред красота: да се превърнеш във фойерверк посред училищния автобус или да полетиш като жива торпила срещу вражеския танк. Бум! Извършваш големия удар и си осигуряваш статута на мъченик. Денят на въздигането на твоето тяло според теб е единственият миг, когато печелиш уважението на другите. Останалото, денят преди това и дните след това, вече не са твой проблем; за теб те никога не са съществували.

— Сихем беше толкова щастлива — припомням му.

— Всички ние смятахме така. Очевидно сме грешили.

Оставаме в ресторантчето до късно през нощта. Това ми позволява да се поразтоваря, да прогоня задуха, който изпълва съзнанието ми. Агресивността ми бавно се топи. На няколко пъти усещам как сълзите напират под клепачите ми, но успявам да ги задържа. Ръката на Ким подкрепя моята всеки път, когато гласът ми започва да трепери. Навеед е изключително внимателен. Прощава грубостта ми и обещава да ме държи в течение за развитието на разследването. Разделяме се сдобрени, по-близки от когато и да било.

Ким ме отвежда в дома си. Хапваме сандвичи в кухнята, пушим цигара след цигара в салона, говорейки за всичко и за нищо, след това се усамотяваме по стаите си. По-късно Ким идва да провери дали нещо не ми липсва. Преди да загаси лампата, тя ме пита от упор защо не казах на Навеед за писмото.

Разпервам ръце и признавам:

— Нямам представа.

[1] Жените в мохамеданския рай. — Бел.прев. ↑

8.

Според Ким ръководството на здравеопазването получило огромно количество писма от мои бивши пациенти, които твърдели, че аз съм също жертва като загиналите в ресторанта, взривен от жена ми. Болницата е разделена на две; след като страстите малко са утихнали, голяма част от моите отрицатели се питат дали петициите, които са подписали, са разумни. Пред изключителната сложност на положението моите началници заявили, че не са способни да отсъдят и се осланят на решението на висшата власт.

Що се отнася до мен, решението ми е взето — няма да се върна в кабинета си, няма дори да прибера личните си вещи. Интригите, задействани срещу мен от Илан Рос, дълбоко ме засегнаха. В същото време не изтъквам религиозността си никъде. От университета насам се опитвам да изпълнявам педантично гражданските си задължения. Осъзнавайки стереотипите, които ме излагат на публичен показ, се опитвам един по един да ги преодолявам, като предлагам най-доброто от себе си и поемам залитанията на другарите си евреи. Бях още много млад, когато осъзнах, че да седиш на два стола не води до нищо хубаво и че трябва бързо да избира своя лагер. Избрах за лагер моята компетентност, а за съюзници — убежденията си, като си казах, че в дългосрочен план ще успея да постигна желаното уважение. Струва ми се, че нито веднъж не се отклоних от правилата, които сам определих. Тези правила бяха моята нишка на Ариадна — режеща като бръснач. За арабин, който излиза от масата — и си плаща лукса да бъде стратег на своето издигане, — най-малката погрешна стъпка би била фатална. Особено когато е син на бедуин, обременен предварително, а вместо желязна топка на затворническа верига е помъкнал едно плашило, което влачи нагоре-надолу сред тесногърдието на хората, които го овеществяват на моменти, диaboлизират го понякога, най-често го дисквалифицират. Още по време на първата университетска година успях да преценя колко тежък маршрут ме очаква и какви титанични усилия трябва да положя, за да заслужи статута си на пълноправен

гражданин. Дипломата не разрешаваше магически всичко, трябваше да очаровам и да успокоявам, да получавам удари, но да не отвърщам, да бъда търпелив до отчаяние, независимо от опасността да се опозоря. Тялото ми се защитаваше, а аз изненадващо и за себе си представлявах *моята* общност. В известен смисъл трябваше да успея най-вече заради нея. Нямах нужда да бъда упълномощен от *своите*; погледът на *другите* ми отреждаше тази неблагоприятна и вероломна мисия.

Произлизах от бедна, но достойна среда, в която дадената дума и праволинейността бяха двете основи на спасението. Дядо ми властваше като патриарх над племето. Той имаше земи, но не и амбиции, не знаеше, че дълголетието се дължи не на непоколебимостта на убежденията, а на непрекъснатото поставяне под въпрос на собствената убеденост. Почина ограбен, с широко отворени очи, сърцето му се пръсна от оскърбление и изумление. Баща ми не искаше да наследи неговите капаци на очите. Не се въодушевяваше от възможността да бъде селянин; искаше да стане художник — което в глосара на предците ни означаваше пройдоха и маргинал. Спомням си кавгите, които избухваха винаги, когато дядо го сварваше да рисува в барака, превърната в ателие, по време, когато останалите членове на семейството, големи и малки, се трепеха из овощните градини. С олимпийското си спокойствие баща ми възразяваше, че животът не е само *да плеваш, да подрязваш дръвчета, да поливаш и да береш*; той е също *да рисуваш, да пееш, да пишеш*; също и *да се учиш*; но най-великото призвание е *да лекуваш*. Най-съкровено му желание беше да стана лекар. Рядко съм виждал някой толкова да не пести усилията си за отрочето си, както него. Бях единственият му син. Той не искаше други, за да ми предостави колкото е възможно по-големи шансове. Даде всичко, с което разполагаше, за да представи на племето неговия първи хирург. Когато ме видя да размахвам дипломата за завършено висше, той се хвърли в обятията ми като буен поток в морето. Единственият път, когато видях сълзи да се стичат по страните му, беше в този ден. Той почина на болничното легло, галейки, сякаш това беше свещена реликва, слушалката, която носех единствено за да му доставя удоволствие.

Баща ми беше добър човек. Той се съобразяваше с нещата такива, каквито се случваха, без грим и фанфари. Не обичаше да хваща бика за рогата, а когато трудно изкарваше прехраната, не смяташе това

за жестока орис. Според него нещастията не са изпитания, а инциденти по пътя, които трябва да преодолееш, за да бъдеш готов да посрещнеш следващите предизвикателства. Неговото смирение и неговата разсъдливост бяха прекрасни. Толкова исках да приличам на него, да наследя неговата простота и умереност! Благодарение на него, макар че растях върху земя страдалница от зората на времената, отказвах да възприемам света като арена. Ясно виждах, че връхлитат войни след войни, отмъщения след отмъщения, но не желях да ги подкрепям по един или друг начин. Не вярвах в пророците на раздора и не възприемах идеята, че Бог може да поощрява чедата си да настръхват едни срещу други и да свеждат упражняването на вярата до абсурд и до ужасяващо премерване на сили. Още оттогава съм се пазил като от чума от всеки, който иска капка от кръвта ми, за да пречисти душата ми. Не исках да вярвам нито в долините на сълзите, нито в тези на мрака — има толкова по-привлекателни места около нас, в които не цари безразсъдство. Баща ми казваше: „Онзи, който твърди, че съществува по-велика симфония от дъха, който ти вдъхва живот, лъже. Той се изправя срещу онова, което е най-хубавото в теб: шанса да се възползваш от всеки миг в живота си. Ако тръгнеш от принципа, че най-лютият ти враг е онзи, който се опитва да сее омраза в сърцето ти, ще познаеш половината от щастието. Останалото само трябва да протегнеш ръка, за да го постигнеш. И помни: няма нищо, *абсолютно нищо* над живота... И твоят живот не е над този на другите.“

Не забравих това.

Дори го превърнах в свой основен девиз, убеден, че когато хората изповядват подобна логика, те най-после постигат зрелост.

Дребните ми словесни престрелки с Навеед ме изпълниха със самоувереност. Макар да не възвърнаха напълно трезвостта ми, те направиха възможно да се погледна отстрани. Гневът още е в мен, но вече не кипи в душата ми като чуждо тяло, под въздействието на рефлекс на отвращение, който го принуждава да избликва навън. Дори ми се случва да седна на балкона и да наблюдавам колите, откривайки в тях известна привлекателност. Ким вече не контролира думите си със същото тревожно внимание, както преди три дни. Тя импровизира смехории, за да изтръгне усмивка от лицето ми, а когато сутрин отива в болницата, не стоя погребан в стаята си до завръщането ѝ. Започнах да се шляя по улиците. Отивам в кафенетата, за да изпуша по някоя и

друга цигара, или в градинка, където сядам на пейка и наблюдавам хлапетата, подскачащи на слънце. Все още не смея да отворя вестник; но когато по време на разходката си дочуя радиото да съобщава новини, не бързам да сменя тротоара.

Езра Бенхаим дойде да ме види. Не разговаряхме нито за евентуалното ми завръщане на работа, нито за Илан Рос. Езра искаше да знае как съм, дали започвам да се съвземам. Заведе ме в ресторант, за да докаже, че не се притеснява да се движи в моята компания. Поведението му беше трогателно, но искрено. Аз настоях да платя сметката. Ким беше дежурна и след вечерята ние отидохме в бирария, за да се отрежем като богове, решили да ергенуват, след като са изчерпали всичките си анатемии.

— Непременно трябва да отида във Витлеем.

Тракането на съдове, идващо от кухнята, внезапно спира. Минават няколко секунди, преди Ким да надникне през вратата. Тя ме гледа, а едната ѝ вежда е вдигната.

Загасвам цигарата си в пепелника и се готвя да запаля друга.

Ким избърсва ръцете си в една закачена на стената кърпа и идва при мен в хола.

— Шегуваш ли се?

— Приличам ли на шегобиец, Ким?

Тя подскача леко.

— Естествено, че се шегуваш. Какво ще търсиш във Витлеем?

— Там Сихем е пуснала писмото в пощата.

— И какво от това?

— Ами, искам да знам какви ги е вършила, докато аз смятах, че е при баба си в Кфар Канна.

Ким се отпуска на раковия стол срещу мен, раздразнена от непредвидимите ми заяждания. Диша дълбоко, сякаш за да потисне обидата си, мачка си устните, докато търси думи, но не ги намира и допира пръсти до слепоочията си.

— Ти започваш да издишаш, Амин. Не знам какво ти щъка в главата, но прекаляваш. Нямах никаква работа във Витлеем.

— Там имам млечна сестра. Сигурно при нея се е оттеглила Сихем, за да изпълни безумната си мисия. Пощенският щемпел е от

петък, 27-и, което ще рече един ден преди драмата. Искам да знам кой е обработил жена ми, кой я е обвинил с експлозиви и я е изпратил на заклание. По никакъв начин няма да скръстя ръце и да обърна страницата, която не съм осмислил.

Ким само дете не си скубе косите.

— Даваш ли си сметка какви ги приказваш? Напомням ти, че си имаш работа с терористи. Тези хора не си поплюват. Ти си хирург, а не ченге. Остави това на полицията. Тя владее съответните методи и разполага с квалифициран персонал, за да води подобни разследвания. Ако искаш да узнаеш какво се е случило с жена ти, иди намери Навеед и му разкажи за писмото.

— То е лична работа...

— Безумие! Седемнайсет души са убити, а десетки други — ранени. Нищо лично няма в случилото се. Става дума за самоубийствен атентат, а разследването трябва да бъде дело на компетентните държавни служби. Според мен ти напълно си се объркал, Амин. Ако искаш наистина да бъдеш полезен, предай писмото на Навеед. Вероятно то представлява онзи край на конеца, който полицията търси, за да започне разплитането.

— И дума да не става. Не искам никой да ми се бърка в работата. Имам намерение да отида във Витлеем, при това сам. Нямам нужда от никого. Познавам доста хора там. Ще успея да провокирам изтичане на информация и все някой ще изплюе камъчето.

— И след това?

— След кое?

— Да приемем, че накараш някого да изплюе камъчето, какво следва в програмата? Ще му издърпаш ухото или ще искаш да плати за нанесените щети? Повярвай ми, това е несериозно. Без съмнение Сихем е имала зад себе си цяла мрежа, свършено подготвена логистика и немалко преодоленни изпитания. Човек не се взривява на публично място отведнъж. Това е свършекът на продължително промиване на мозъка, на грижлива психологическа и материална подготовка. Изключителни мерки за сигурност са взети, преди да се премине към действие. Поръчителите трябва да пазят базите си, да заличават всички следи. Те използват своите камикадзета само веднъж, абсолютно сигурни са в тяхната решителност и надеждност. А сега представи си, че проникваш в територията им и ровиш около

скривалищата им. Смяташ ли, че ще чакат търпеливо да стигнеш до тях? Толкова бързо ще ти видят сметката, че дори няма да имаш време да осъзнаеш колко безумна е била инициативата ти. Кълна ти се, че ме хваща шубе само като си те представя надвесен над това змийско гнездо.

Тя хваща ръцете ми, усилвайки болката в ранената китка.

— Идеята ти не е добра, Амин.

— Може би, но само за това мисля, откакто прочетох писмото.

— Разбирам, но подобен род действия не са за теб.

— Не се мори, Ким. Знаеш колко съм твърдоглав.

Тя вдига ръце, за да успокои топката.

— Добре... Да отложим спора за довечера. Надявам се, че дотогава ще си възвърнал малко от разсъдъка си.

Вечерта тя ме кани в ресторант на плажа. Вечеряме на терасата, а бризът шиба лицата ни. Морето е много плътно; в шума му има нещо назидателно. Ким се досеща, че няма да успее да промени мнението ми. Тя кълве от чинията си като изморено птиче.

Мястото е приятно. Управлявано от емигрант французин, то предлага непринудена почивка, с големи прозорци към хоризонта, с виненочервени кожени кресла и маси с бродирани покривки. Голяма восъчна свещ догаря красиво в кристална купа. Няма много хора, но повечето от двойките, изглежда, са постоянни посетители. Жестовете им са изискани, а разговорите — приглушени. Домакинът е хилаво и енергично човече, извадено като от кутийка, изтънчено любезно. Той лично ни дава съвети какво да вземем за ордъвър и какво вино да предпочетем. Ким вероятно е имала някаква идея в главата си, поканвайки ме в този ресторант. Но сега, изглежда, я е забравила.

— Имам чувството, че се забавляваш да си играеш със съдържанието на глюкоза в кръвта ми — въздиша тя и оставя настрана салфетката си.

— Постави се на моето място, Ким. Мисля само за постъпката на Сихем. И за себе си. Щом жена ми се е самоубила, значи не съм успял да я накарам да предпочете живота. Вероятно трябва да поема своя дял от отговорността.

Тя се опитва да протестира; вдигам ръка, като по този начин я моля да не ме прекъсва.

— Такава е истината, Ким. Няма дим без огън. Съгласен съм, че тя е сбъркала неппростимо, но съвестта ми не позволява да я държа отговорна за всичко.

— Ти не си виновен за нищо.

— Виновен съм. Бях неин съпруг. Мой дълг беше да бдя над нея, да я пазя. Сигурно тя се е опитала да насочи вниманието ми към опасността, която я дебне. Готов съм да поставя ръката си в огъня, че ми е дала знак. Къде съм гледал, по дяволите, докато тя се е опитвала да се измъкне?

— Дали наистина се е опитвала да се измъкне?

— Че как иначе? Човек не върви към гибелта си, както отива на бал. Неизбежно в момента, когато се готвиш да направиш крачката, съмнението се настанява в теб. Точно този момент съм пропуснал. Сихем сигурно е искала да я пробудя. Но аз съм се разсеял и никога няма да си го простя.

Бързам да запаля цигара.

— Не се забавлявам, като те тревожа — казвам ѝ след дълго мълчание. — Изгубих вкус към всякакви шегички. Откакто получих това прокълнато писмо, мисля само за знака, който не съм разчел навреме и който до ден-днешен остава загадка за мен. Искам да го открия, разбираш ли? Насън и наяве мисля само за това. Припомних си най-силните моменти, най-неясните слова, най-странните жестове: нищо. Тази пустота ме подлудява. Не можеш да си представиш колко ме измъчва, Ким. Не съм в състояние едновременно да понасям всичко това и да се ровя в него.

Ким не знае какво да прави с фините си ръце.

— Може би тя не е имала нужда да ти прави знаци?

— Изключено. Тя ме обичаше. Няма как да не е искала да сподели с мен.

— Но нещата не са зависели от нея. Тя не е била същата жена, Амин. Не е имала право да сгреша. Ако ти разкриеше тайната, щеше да разгневи боговете и да компрометира ангажираността си. Всичко е точно както в сектите. Не бива нищо да изтича. Спасението на братството зависи от този императив.

— Да, но тук става въпрос за смърт, Ким. Сихем е трябвало да умре. Тя е съзнавала какво означава това за нея, а и за мен. Беше

прекалено почтена, за да ме зареже като парцал. Дала ми е знак, няма никакво съмнение.

— Това би ли променило нещо?

— Кой знае?

Няколко пъти всмуквам от цигарата, сякаш за да ѝ попреча да изгасне. Усещам камъче в гърлото си, когато от устните ми се изплъзва:

— Нещастен съм до немай-къде.

Ким потръпва, но се овладява.

Загасвам фаса в пепелника.

— Моят баща ми казваше: *„Пази скръбта за себе си, тя е единственото, което ти остава, когато всичко е загубено...“*

— Амин, моля те.

Не я слушам и продължавам:

— За мъж, който е в шок — и то какъв шок! — не е много ясно кога свършва траурът и кога започва вдовството му, но има граници, които трябва да премине, ако иска да продължи напред. Къде? Не знам; това, което знам, е, че не трябва да оставам в това положение и да се умилявам от съдбата си.

Сега аз на свой ред, за мое голямо учудване, сграбчвам ръцете ѝ и ги притискам в моите. Имам усещането, че държа две врабчета, затворени в шепите ми. Прегръдката ми е толкова предпазлива, че раменете на Ким се свиват. В очите ѝ блестят свенливи сълзи, които тя се опитва да прикрие зад усмивка, каквато не съм срещал при друга жена, откакто общувам с нежния пол.

— Много ще внимавам — обещавам ѝ. — Нямам намерение да си откъщам или да разбивам мрежата. Искам само да разбера как жената на моя живот ме изключи от битието си, как тази, която обичах лудо, се оказа по-чувствителна към наставленията на другите, отколкото към моите стихове.

Сълзата на моя ангел-пазител се откъсва от миглата ѝ и се стича по скулата ѝ. Изненадана и смутена, Ким се опитва да я изтрие; пръстът ми я изпреварва и грабва сълзата миг преди тя да стигне до ъгълчето на устната.

— Ти си прекрасна, Ким.

— Знаем — отвръща тя, преди да избухне в смях, подобен на ридание.

Аз отново поемам ръцете ѝ и ги стискам здраво.

— Не е необходимо да ти казвам, че без теб нямаше да издържа.

— Не тази вечер, Амин... Може би някой друг ден.

Устните ѝ треперят в тъжна усмивка. Очите ѝ се оглеждат в моите, за да се избавят от емоцията, която ги изпълва с блясък. Гледам я втренчено, без да си давам сметка, че смазвам пръстите ѝ.

— Благодаря ти — прошепвам.

9.

Ким държи да ме придружи във Витлеем. Тя поставя това условие, за да ми позволи да поема толкова очевиден риск. Иска да е редом с мен. Дори и само за да ти бъда шофьор, добавя. Китката ми все още не се е възстановила напълно и продължавам да чувствам болка, когато вдигам чанта или държа волана.

Опитвам се да я разубедя, но тя е неумолима.

На първо време ми предлага да се установим в жилището, което брат й Бенджамен си е купил в Йерусалим; след това, когато пристигнем там, да решим накъде да се движим в зависимост от развитието на нещата. Аз искам да тръгнем незабавно. Тя ме моли да я оставя да оперира един пациент, преди да отиде при Езра Бенхаим и да поиска седмица отпуск. Езра се опитва да разбере причините за това спешно заминаване. Ким отговаря, че има нужда да възстанови силите си. Езра не настоява.

В деня след операцията ние подреждаме двете пътни чанти в багажника на нисана, минаваме през дома ми, за да си взема някои лични принадлежности и нови снимки на Сихем, и потегляме към Йерусалим.

Спираме само веднъж, за да похапнем в едно крайпътно ресторантче. Времето е хубаво и интензивността на движението напомня летния наплив.

Пресичаме Йерусалим като в сън наяве. От дванайсетина години не съм виждал този град. Необузданото му оживление и дюкяните, пукащи се по шевовете от хора, възкресяват спомени, които си мислех, че съм изхвърлил завинаги от паметта си. Образи проблясват като мълнии в съзнанието ми с пронизваща белота, завръщат се и се сливат с уханията на стария град. В този хилядолетен кошер видях майка си за последен път. Тя беше дошла да се помоли до смъртния одър на брат си. Погребението му събра цялото ни племе: някои пристигаха от толкова далечни краища, че старците ги бъркаха с преддверието на рая. Майка ми не живя дълго след загубата на това, което възприемаше като

смисъла на живота си — баща ми беше небрежен съпруг, а аз, синът, ѝ бях отнет заради годините, които прекарах в интерната и продължителните ми странствания.

Домът на Бенджамен се намира в периферията на еврейския град, посред други масивни постройки, със стени, опалени от слънцето. Той сякаш обръща гръб на митичното средище и се отваря към овощните градини в подножието на скалистите хълмове. Мястото е дискретно, отстранено от света и от неговия хаос, почти недостъпно за врявата на хлапетата, които не се виждат никъде наоколо. Ким намира ключовете под третата саксия при входа на вътрешния двор, както я е инструктирал брат ѝ, който остана в Тел Авив. Къщата е малка и ниска, с лоджия, която гледа към сенчесто дворче, покрито ревностно от красива асма. Фонтан, изваян като бронзова лъвска глава, стърчи над обрасла с къпини вада, а отстрани има пейка от ковано желязо, нескопосно боядисана в зелено. Ким избира за мен стая в съседство с кабинет, затрупан с книги и ръкописи. Имам пружинено легло с не особено удобен матрак, маса и табуретка. Много изтъркан килим се старае да прикрие пукнатините по допотопния под. Хвърлям чантата си на леглото и чакам Ким да излезе от банята, за да споделя с нея намеренията си.

— Първо си почини.

— Не съм изморен. Сега е точно по обяд и се надявам да намеря някого у млечната си сестра. Не е необходимо да си нарушаваш спокойствието, ще взема такси.

— Трябва да те придружа.

— Ким, моля те. Ако възникнат проблеми, ще те потърся по мобилния и ще ти кажа откъде да дойдеш да ме вземеш. Но си мисля, че днес нищо особено няма да стане. Просто ще посетя роднините си и ще опипам почвата.

Ким се начумерва, преди да ме освободи.

Витлеем много се е променил след последното ми пребиваване тук, преди повече от десет години. Заплоден от кохорти бежанци, избягали от своите превърнали се в стрелбища страни, той побира нови купища коптори от голи бетонни блокове, строени едни срещу други като барикади — повечето още в етап на довършване, покрити с ламарини или стърчащи железа, с разкривени прозорци и нелепи врати. Човек се чувства като в огромен разпределителен център,

където са си дали среща всички прокълнати от цялата земя, за да постигнат принудително опрощение, независимо че то не желае да им разкрие тайния си код.

Облегнали се на бастуните си, с глави, обвити с кефиеци^[1] и със сака, под които се виждат избелели жилетки, измършавели старци дремят пред прага на къщите си, едни седнали на табуретки, а други направо на стъпалата; те сякаш слушат само спомените си, с отсъстващи погледи, потънали безответно в безмълвието си, недостъпни за врявата на палавниците, препиращи се колкото им глас държи около тях.

Няколко пъти питам за посоката, докато най-последно хлапе ме отвежда пред голяма къща със стени с остъргана мазилка. То чака търпеливо да му пусна в ръката няколко монети и офейква. Чукам по старата, проядена от дървояди врата и надавам ухо. Чехли скрибуцат по земята, мандалото изскърцва и жена с разкривена фигура ми отваря. Необходима ми е цяла вечност, за да я разпозная: това е Лейла, моята млечна сестра. На малко повече от четирийсет и пет години е, но изглежда като на шейсет. Косите ѝ са побелели, чертите ѝ са се обезформили; човек може да я помисли за умираща.

Тя ме разглежда с объркан вид.

— Аз съм Амин — казвам ѝ.

— Господи! — сепва се тя.

Хвърляме се един към друг. Притискам я до себе си и усещам как стенанията напират в гърдите ѝ, разпространяват се по цялото ѝ крехко тяло и се превръщат в силен трепет. Тя отстъпва, за да ме разгледа, лицето ѝ е обляно в сълзи, прошепва слова от Корана в знак на признателност към Бога и отново отпуска глава в ръцете ми.

— Ела — казва ми тя. — Идваш точно навреме, за да обядваме заедно.

— Благодаря ти, не съм гладен. Сама ли си?

— Да. Ясер ще се върне чак привечер.

— А децата?

— Те пораснаха, нали разбираш? Момичетата се изпожениха, а Адел и Махмуд летят със собствените си криле.

Настъпва мълчание, след това Лейла навежда глава.

— Сигурно е мъчително за теб — произнася тя глухо.

— Случи ми се най-лошото, което може да постигне един мъж — признавам аз...

— Представям си... Много си мислех за теб след атентата. Знам, че си фин и крехък, и се питах как толкова свръхчувствителен човек ще понесе подобна... подобна...

— Катастрофа — помагам ѝ. — Катастрофа, и то голяма. Дойдох тук именно за да разбера нещо повече. Нямах понятие от намеренията на Сихем. Честно казано, дори не подозирах за тях. И трагичната ѝ гибел буквално ме срази.

— Не искаш ли да седнеш?

— Не... Кажи ми как изглеждаше тя, преди да премине към действие?

— Тоест?...

— Как изглеждаше? Осъзнаваше ли какво се готви да извърши? В нормално състояние ли беше или в поведението ѝ имаше нещо странно?...

— Не съм я виждала.

— Тя е била във Витлеем, в петък, на 27, в навечерието на атентата.

— Знам, но не е останала дълго. Бях при голямата ми дъщеря за обрязването на сина ѝ. Научих новината за атентата в колата, която ме отвеждаше вкъщи...

Изведнъж тя слага ръка на устата си, сякаш за да си попречи да каже нещо повече.

— Господи, какви ги дрънкам!

Тя вдига към мен подплашените си очи.

— Защо дойде във Витлеем?

— Вече ти казах.

Тя обхваща челото си с палец и показалец, олюлява се. Хващам я през кръста, за да ѝ попреча да падне, и ѝ помагам да седне на една тапицирана пейка зад гърба ѝ.

— Амин, братко, смятам, че нямам право да говоря за тази история. Кълна ти се, че не знам какво точно се е случило. Ако Ясер разбере, че не съм си държала езика зад зъбите, ще ми го отреже. Изненадах се, че те виждам, и изрекох неща, които не трябваше. Разбираш ли ме, Амин?

— Ще се престоря, че нищо не съм чул. Но трябва да разбере какво е търсила жена ми тук, за кого е работила...

— Полицията ли те изпраща?

— Нека ти припомня, че Сихем беше моя съпруга.

Лейла напълно се променя. Тя е страшно ядосана на себе си.

— Не бях тук, Амин. Това е истината. Можеш да провериш. Бях при голямата си дъщеря за обрязването на сина й. Там бяха лелите и братовчедите ти, както и роднини, които познаваш. В петък не си бях вкъщи.

Виждам, че е паникьосана и се опитвам да я успокоя.

— Няма нищо страшно, Лейла. Погледни, това съм аз, твоят брат, не нося нито оръжие, нито белезници. Не искам да ти причиня неприятности, добре го знаеш. Нищо лошо няма да сторя нито на теб, нито на семейството ти... Къде мога да намеря Ясер? Предпочитам той да ме осветли за събитията.

Лейла ме умолява да не казвам нищо за нашия разговор на мъжа й. Обещавам й. Тя ми съобщава адреса на работилницата, където работи Ясер, и ме изпраща до улицата, за да види, че съм си тръгнал.

Търся такси, но не намирам. След около половин час, в момента, когато се готвя да извикам Ким, един нелегален шофьор предлага да ме отведе където желая срещу няколко шекели. Той е млад здравеняк, с насмешливи очи и причудлива рядка брадичка. Отваря ми вратата с театрално раболепие и почти ме набутва в разнебитената си таратайка с прокъсани седалки.

Заобикаляме площада, тръгваме по покрит с дупки път и напускаме голямото село. След истински слалом сред развихреното движение успяваме да минем направо през нивите и се отправяме към близкия хълм.

— Май не си оттука? — пита ме шофьорът.

— Не съм.

— Роднинско гости или по работа?

— И двете.

— Отдалече ли идваш?

— Не знам.

Шофьорът клати глава.

— Не си настроен за приказки — казва той.

— Днес не.

— Виждам.

Няколко километра караме по прашния път, без да срещнем жива душа. Слънцето яко напича облите каменисти възвишения, които сякаш се крият едно зад друго и ни очакват.

— Аз не мога да работя с лейкопласт на устата — обажда се пак шофьорът. — Ако не дрънкам, ще експлодирам.

Мълча си.

Той си прочиства гърлото и продължава:

— Не съм виждал толкова чисти и добре поддържани ръце като твоите. Да не би да си доктор? Само ръцете на докторите са без грешка.

Обръщам поглед към зеленчуковите градини, които се простират наоколо, докдето поглед стига.

Обиден от мълчанието ми, шофьорът въздъхва тежко, след това търси нещо в жабката и измъква оттам касета, която вмъква в касетофона.

— Чуй това, приятелю — възкликва той. — Който не е слушал проповедите на шейх Марван, е пропуснал половината си живот.

Върти копчето, за да усили звука. В колата се разнася глъч, наситена с екзалтирани викове и овации. Някой — вероятно ораторът — удря с пръст по микрофона, за да успокои шумотевицата. Гълчавата стихва, макар отгук-оттам да продължават да се разнасят гласове, а след това от настъпилото гробно мълчание се въздига ясният глас на имам Марван.

— Има ли по-голямо великолепие от лицето на Бога, братя мои? Има ли на този изменчив и лекомислен свят други великолепия, способни да ни отвърнат от лицето на Аллаха? Кажете ми кои са те? Измамният блясък, след който тичат бедните духом и окаяниците ли? Огледалните примамки ли? Миражите, скриващи вълчите капани, които ни погубват и обричат халюциниращите на гибелно облъчване ли? Кажете ми кои са те, братя мои?... И в последния ден, когато земята ще се превърне в прах, когато от илюзиите ни ще останат само руините на душите ни, как ще отговорим, когато бъдем запитани какво сме сторили с живота си? Как ще отговорим, когато всички ние, малки и големи, бъдем запитани: *Какво сторихте с живота си, какво сторихте с пророчествата и с великодушieto ми, какво сторихте със спасението, което ви поверих?*... И в този ден, братя мои, вашите

богатства, вашите връзки, вашите съюзници, вашите привърженици няма да ви окажат никаква помощ. (Надига се шум, бързо надмогнат от гласа на шейха.) Всъщност, братя мои, богатството на един човек не е онова, което той притежава, а онова, което оставя след себе си. Какво притежаваме ние, братя мои? И какво ще оставим след себе си?... Родина ли?... Коя? История ли?... Коя? Паметници?... Къде са те? В името на предците, покажете ми ги... Всеки ден ни натикват в тинята или ни изправят пред съдилищата. Всеки ден танковете преминават през нозете ни, обръщат колите ни, разбиват домовете ни и стрелят без предупреждение по дечицата ни. Всеки ден целият свят наблюдава нещастieto ни...

Ръката ми се изстрелва напред и с пръст докосвам копчето на касетофона, за да измъкна касетката. Шофьорът е слисан от жеста ми. С облещени очи и с широко отворена уста, той се развиква:

— Какво направи?

— Не понасям проповеди.

— Какво? — задавя се той от възмущение. — Не вярваш ли в Бога?

— Не вярвам в тези светци.

Толкова остро натиска спирачки, че колата се плъзва няколко метра, преди да спре насред шосето.

— Откъде си се пръкнал, бе? — съска шофьорът, пребледнял от ярост. — Как смееш да посягаш на шейх Марван?... Слизай веднага от колата и изчезвай от очите ми, боклук такъв!

— Още не сме стигнали там, накъдето сме се запътили.

— Ти си дотук. Край. Или изхвъркваш от возилото ми, или с голи ръце ще ти съдери задника.

След като изрича тези думи, той изстрелва една груба псувня, навежда се към моята врата, отваря я сумтейки и започва да ме изблъсква навън.

— И да не си ми се изпречил на пътя, копеле — заплашва ме.

Затваря вратата с хъс, обръща нервно и отпрашва към Витлеем, вдигайки оглушителна патърдия.

Изправен насред пътя, със зяпнала уста го гледам как се отдалечава.

Настанявам се до една скала и чакам да мине кола. Нищо не се задава отникъде, затова тръгвам пеш, докато няколко километра по-

нататък не ме качва един каруцар.

Ясер потреперва, когато ме открива на прага на мелницата, където двама юноши се суетят около пресата, надзиравайки гъстите потоци зехтин, които се стичат в бъчвата.

— Я виж ти — произнася той, докато се целуваме по двете бузи.
— Нашият хирург от плът и кръв. Защо не съобщи, че ще дойдеш? Щях да изпратя някой да те посрещне.

Ентусиазмът му е примесен с огромно притеснение, за да е искрен.

Той гледа часовника си, обръща се към момчетата и им извиква, че трябва да си тръгне и разчита те да довършат работата докрай. След това ме грабва за ръка и ме отвежда към една стара камионетка, паркирана под дърво в подножието на хълма.

— Да идем у дома. Лейла ще се радва да те види... Освен ако вече не си се срещнал с нея...

— Ясер — казвам му, — да не си говорим втели-некипели. Нямам нито време, нито желание. Дойдох с ясна цел — притискам го с надеждата да го поставя натясно. — Знам, че Сихем е била при теб, във Витлеем, в навечерието на атентата.

— Кой ти каза? — стряска се той, хвърляйки ужасени погледи към мелницата.

Лъжа, измъквайки писмото от джоба на ризата.

— Сихем ми го каза през същия този ден.

Спазъм разкривява лицето му. Той преглъща, преди да изломоти:

— Тя не остана дълго. Мина за секунда да ни поздрави. Лейла беше при нашата дъщеря в Ен Карем, а Сихем дори не поиска да изпие чаша чай и си тръгна четвърт час след като дойде. Не беше дошла във Витлеем заради нас. Този петък в Голямата джамия очакваха шейх Марван. Жена ти искаше той да я благослови. Едва след като видяхме снимката ѝ във вестника, разбрахме какво се е случило.

Той ме прегръща през рамо, както правят бойните другари, и ми доверява:

— Много се гордеем с нея.

Знам, че казва това, за да ме щаци, или може би за да ме поласкае. Ясер не успява да запази самообладание; най-невинната ми непредвидена реакция ще го дестабилизира.

— Гордеете се, че е изпратена на закление ли?

— На заколение?... — той подскача като ужилен.

— Или че е хвърлена в огъня, ако предпочиташ...

— Тези определения не ми харесват.

— Съгласен съм; ще преформулирам въпроса си: за каква гордост може да става дума, когато хора биват изпращани да умрат, за да живеят други свободно и щастливо?

Той вдига ръцете си на височината на гърдите, за да ме помоли да говоря по-тихо заради близостта на двамата младежи, и ми прави знак да го последвам зад камионетката. Походката му е трескава, непрекъснато се препъва.

Продължавам да го тормозя:

— И освен това, защо?

— Какво защо?

Страхът му, нищетата му, мръсните му дрехи, небръснатото лице и гуреливите очи усилват гнева ми. Тялото ми трепери от главата до петите.

— Защо — ръмжа аз, ядосан от собствените си слова, — защо жертваме едни заради щастието на други? Обикновено най-добрите, най-храбрите избират да отдадат живота си за спасението на онези, които се крият в дупките си. Защо тогава отдаваме предпочитание на саможертвата на праведниците, за да позволим на по-малко праведните да оцелеят? Не смяташ ли, че по този начин повреждаме самия човешки род? Какво ще остане след няколко поколения, щом винаги най-добрите ни напускат, докато страхливците, мошениците, шарлатаните и мръсниците продължават да се въдят като плъхове?

— Амин, не съм съгласен с теб. Винаги е било така, открай време. Едни са умирали заради спасението на други. Не вярваш ли в спасението на другите?

— Не, когато то обрича моето. Ето че вие пратихте по дяволите целия ми живот, разрушихте дома ми, провалихте кариерата ми и превърнахте в прах всичко, което съм построил камък по камък, с пот на чело. Мечтите ми се срутиха като замък от карти. Всичко, което ми беше близко, се попиля. Фюют, отнесе го вятърът!... Изгубих *всичко за нищо*. Помислихте ли за моята мъка, когато скачахте от радост, научавайки, че онази, която най-много обичам на света, се е взривила в ресторант, толкова натъпкан с деца, колкото тя с динамит? И ти искаш да ме накараш да повярвам, че съм най-щастливият човек, защото жена

ми е героиня, защото е жертвала живота си, удобствата си, моята любов, без дори да се допита до мен, нито да ме подготви за най-лошото? На какво приличах аз, когато отказвах да допусна онова, което всички останали знаеха? На рогоносец! Приличах на гаден рогоносец. Бях много жалък, ето на какво приличах. На някой, дете има рога, независимо че се бяхти като побъркан, за да осигури колкото се може по-приятен живот на жена си.

— Мисля, че си сбъркал събеседника си. Нямам нищо общо с тази история. Нямах представа за намеренията на Сихем. Въобще не смятах, че е способна на такава инициатива.

— Каза ми, че се гордееш с нея?

— А какво искаш да ти кажа? Нямах представа, че не си бил в течение.

— Смяташ ли, че бих я окуражил да участва в този спектакъл, ако имах и най-малка представа за намеренията ѝ?

— Ужасно съм объркан, Амин. Прости ми, ако аз... ако аз... впрочем вече нищо не разбирам. Аз... Не знам какво да кажа.

— В такъв случай млъкни. Така поне не рискуваш да плещиш глупости.

[1] Вид покривало за глава на палестинците. — Бел.прев. ↑

10.

Тъжна гледка представлява Ясер. Объркан, заровил врат в мръсната си яка, сякаш очаква небето да се стовари върху главата му, той се прави, че зорко следи пътя, за да не срещне погледа ми. По всичко личи, че съм тръгнал в погрешна посока. Ясер не е човек, на когото може да се разчита в тежки случаи — още по-малко пък да участва в подготовката на касапница. Преминал шестдесетте, той е развалина с изтерзани очи и хлътнала уста, готов да ми заиграе по свирката, стига да присвия ядно вежди. Щом казва, че нищо не знае за атентата, значи е така. Ясер никога не поема рискове. Не си спомням да съм го виждал да се заканва или да запретва ръкави, за да се сбие с някого. Напротив, той бърза да се скрие в черупката си и да очаква напрежението да отmine, вместо да проявява какъвто и да било знак за протест. Паническият му страх от ченгетата и сляпото му подчинение на държавните авторитети го обричат на непрекъснато старание да оцелее — бързи се без почивка, за да свърже двата края, и възприема всеки спечелен залък хляб като подигравка с кутсузлука. И сега, като го гледам, свит зад волана, със сбръчканата му шия и жалкия му профил, изпитвам вина, че се е появил на пътя ми, осъзнавам напълно безсмисления характер на начинанието си. Само че как да угася жаравата, която ме гори отвътре? Как да се погледна в огледало, без да забулвам лицето си, със смазаното си самочувствие и със съмнението, което, макар да съм изправен пред безмилостния факт, продължава да си играе с мъката ми? Откакто капитан Моше ме предостави на собствената ми персона, не мога да затворя очи, без да се озова срещу усмивката на Сихем. Тя беше толкова нежна и приветлива и пиеше ненаситно от устните ми, когато стояхме в нашата градина, аз я бях прегърнал през кръста и ѝ разказвах за хубавите дни, които ни очакват, за великите планове, които съм готов да осъществя заради нея. Още усещам пръстите ѝ, впити в моите, а възторгът и убедеността ѝ ми изглеждаха непреходни. Тя твърдо вярваше в блажените ни бъднини и влагаше сърце всеки път, когато дори аз се задъхвах. Бяхме толкова

щастливи, толкова уверени един в друг. По каква магия мавзолеят, който издигах около нея, се срути като пясъчен замък, разрушен от вълните? Как да продължа да вярвам, след като заложих цялата си убеденост върху една традиционна свещена клетва, която се оказва толкова ненадеждна, колкото всяко фалшиво обещание? Тъй като не мога да си отговоря на всичко това, дойдох във Витлеем да провокирам дявола, на свой ред се проявих като самоубиец, тъй като бях безутешен и гол.

Ясер ми обяснява, че трябва да остави камионетката си в един гараж, понеже уличката, водеща към тях, е затворена за коли. Чувства се облекчен, че най-после може да каже нещо, без да рискува да сгафи. Разрешавам му да паркира бричката си където ще. Той кимва с глава и се втурва по гъмжаща от хора улица, като освободен от непоносимо бреме. Пресичаме хаотично заселен квартал и излизаме на пращен площад, където някакъв продавач на шишчета се мъчи да държи мухите по-далече от късовете месо. Въпросният гараж е на ъгъла на малка уличка, срещу двор, осеян с изпочупени щайги и с парчета от бутилки. Ясер два пъти натиска клаксона и трябва да чака дълго, преди да чуе вдигането на резето. Голяма мръсносиня врата се отваря със скърцане. Ясер маневрира на място, за да ориентира предницата на камионетката в нещо като дворче, и ловко се плъзва между корпуса на малък кран и раздрънкан джип. Разгърден и беловлас пазач ни приветства лениво с ръка, затваря вратата и отива да си гледа обичайната работа.

— Преди това беше запуснат склад — информира ме Ясер, за да смени темата на разговора. — Моят син Адел го купи за жълти стотинки. Имаше намерение да инвестира в автомонтърство. Но нашите хора са толкова оправни и толкова малко се грижат за таратайките си, че фалитът се оказва неизбежен. Адел изгуби много пари в това начинание. В очакване на други възможности, той превърна склада в гараж за живеещите наоколо.

Половин дузина коли отлежават в гаража. Някои от тях са неизползваеми, със спукани гуми и изпочупени предни стъкла. Вниманието ми се насочва към голямолитражен автомобил, гариран малко встрани, прислонен от слънцето. Това е мерцедес стар модел, кремав на цвят, полупокрит с чергило.

— Той е на Адел — гордо ми доверява Ясер, тъй като е проследил погледа ми.

— Кога си го е купил?

— Не си спомням.

— Защо е на трупчета? Да не би да не е в движение?

— Когато Адел го няма, никой не го кара.

В главата ми гласовете се наслагват. Първо чувам капитан Моше — *шофьорът на автобуса Тел Авив-Назарет каза, че жена ти се е качила в мерцедес стар модел, кремав на цвят,* — но ето че Навеед Ронен проговаря и го прогонва — *тъстът ми има същата.*

— Къде е Адел?

— Знаеш как са спекулантите. Един ден тук, после — там, преследват сполуката.

Лицето на Ясер отново се набръчква.

В Тел Авив рядко ми се случва да посещавам роднини, но Адел често ме посещаваше. Млад, динамичен, той искаше да преуспее на всяка цена. Още нямаше седемнайсет години, когато ми предложи да му стана съдружник и да си опитаме късмета в телефонията. Въздържах се, а той дойде отново да ми предложи друг проект. Искаше да се заеме с рециклиране на автомобилни части. Много пот изхабих, докато му обясня, че съм хирург и нямам намерение да се подвизавам на друго поприще. По онова време идваше у дома всеки път, когато пристигаше в Тел Авив. Беше чудесно и забавно момче, а Сихем го прие охотно. Мечтаеше да основе предприятие в Бейрут и оттам да се устреми да превзема арабския пазар, особено този на монархиите от Персийския залив. Но вече повече от година не бях го виждал.

— Когато Сихем дойде у вас, Адел с нея ли беше?

Ясер нервно потърква върха на носа си.

— Не знам. Бях в джамията за петъчната молитва, когато тя е дошла. Намерила е у дома само внук ми Иссам, който пазеше къщата.

— Нали каза, че не е останала дори да изпие чаша чай?

— Лошо се изразих.

— А Адел?

— Не знам.

— Иссам знае ли?

— Не съм го питал.

— Иссам познава ли жена ми?

— Предполагам, че да.

— Откога пък я познава? Сихем никога не е стъпвала във Витлеем, а нито ти, нито Лейла, нито внукът ти сте идвали у нас.

Ясер се оплита; ръцете му издават притеснение.

— Да се върнем у нас, Амин. Ще поговорим за всичко това пред чаша хубав чай.

В дома им нещата допълнително се усложняват. Заварваме Лейла на легло, една съседка стои до главата ѝ. Пулсът ѝ е слаб. Предлагам да я отведем в най-близката болница. Ясер отказва и ми обяснява, че млечната ми сестра е подложена на лечение, а множеството хапчета, които гълта всеки ден, я докарват до това състояние. Малко по-късно Лейла заспива, а аз заявявам на Ясер, че искам да се срещна с Иссам.

— Добре — отвърща той без въодушевление, — ще ида да го потърся. Той живее през две карета къщи.

Двайсет минути по-късно Ясер се връща заедно с момченце с матов тен.

— Болен е — предупреждава ме Ясер.

— Щом е така, не биваше да го разкарваш.

— Като се налага... — мърмори той раздражено.

Не научавам кой знае какво от Иссам. Явно дядо му го е инструктирал, преди да ми го представи. Според него Сихем дошла сама. Поискала хартия и писалка, за да пише. Иссам откъснал лист от своята тетрадка. Когато Сихем свършила да пише, му подаде писмото и го помолила да го пусне в пощата; той така и направил. Иссам забелязал някакъв мъж на ъгъла, когато излизал. Не можел да си припомни чертите му, но не бил някой от квартала. Когато се върнал от пощата, Сихем си била заминала, а непознатият изчезнал.

— Ти сам ли беше у дома?

— Да. Баба беше в Ен Керем, при леля. Дядо — в джамията. Аз си пишех домашните и пазех къщата.

— Познаваш ли Сихем?

— Виждах съм нейни снимки в албума на Адел.

— Веднага ли я разпозна?

— Не веднага. Но си спомних къде съм виждал лицето ѝ, когато тя ми каза коя е. Не искаше да се срещне с никого специално, само държеше да напише това писмо, преди да си тръгне.

— Как изглеждаше?

— Красива.

— Не ти говоря за това. Бързаше ли или изпитваше вълнение?

Иссам размисля.

— Нормално си изглеждаше.

— Това ли е всичко?

Иссам се допитва с поглед до дядо си и не прибавя нито дума.

Обръщам се рязко към Ясер и го подхващам:

— Каза ми, че не си я срещнал; Иссам не добави нищо ново към това, което вече научихме. Откъде тогава знаеш, че жена ми е била във Витлеем, за да получи благословия от шейх Марван?

— И последното хлапе в града ще ти го каже — отвърща ми той. — Цял Витлеем знае, че Сихем е отишла при него преди агентата. Той е нещо като иконата на градчето. Някои дори се кълнат, че е говорил с нея и я целунал по челото. При нас това са естествени реакции. Мъченикът е отворена книга за всякакви небивалици. Може и слуховете да преувеличават, но според всички Сихем е била благословена от шейх Марван този петък.

— В голямата джамия ли са се срещнали?

— Не по време на молитвата. Много по-късно, след като вярващите са се прибрали по домовете си.

— Разбирам.

Рано на следващия ден отивам в голямата джамия. Няколко молещи се са коленичили върху широките килимчета, застилащи земята; други, всеки свит в някой ъгъл, четат Корана. Събувам си обувките пред прага на храма и влизам. Някакъв старец настръхва, когато го питам има ли към кого да се обърна, ядосва се, че го безпокоя, докато се моли. Озъртам се наоколо да видя човек, който може да ме ориентира.

— Да? — прозвучава нечий глас зад гърба ми.

Човекът е млад, с изпито лице, много висок, с дълбоки очи и закривен нос. Подавам му ръка, но той не я докосва. Лицето ми не му говори нищо, но е заинтригуван от натрапването ми.

— Доктор Амин Джаафари.

— Да?...

— Аз съм доктор Амин Джаафари.

— Чух. Какво мога да сторя за вас?

— Името ми нищо ли не ви говори?

Поглежда ме уклончиво.

— Не разбирам.

— Аз съм съпругът на Сихем Джаафари.

Вярващият присвива очи, за да осмисли думите ми. Изведнъж челото му силно се набръчква, а лицето му посивява. Докосва с ръка сърцето си и възкликва:

— Господи! Как не се сетих!

Засипва ме с извинения:

— Много съм виновен.

— Няма нищо.

Разперва ръце, за да ме прегърне.

— Братко Амин, за мен е чест и привилегия да се запозная с вас. Веднага ще съобщя на имама, че сте тук. Сигурен съм, че той с удоволствие ще ви приеме.

Моли ме да почакам, отива към минбара^[1], отгръща завеса, водеща към скрито преддверие, и изчезва. Молещите се, които четат Корана, подпрени на стената, ме разглеждат с любопитство. Не са чули името ми, но са забелязали как младежът веднага промени поведението си, преди да побърза да предупреди господаря си. Един едър брадат субект направо зарязва Корана си и започва безцеремонно да ме разглежда, от което ми става неприятно.

Струва ми се, че крайчето на завесата се повдига, но никой не се появява зад минбара. Пет минути по-късно вярващият се завръща, видимо посърнал.

— Съжалявам много. Имамът не е тук. Излязъл е, без да го видя.

Той си дава сметка, че останалите молеци се ни наблюдават; с мрачния си поглед ги принуждава да ни оставят на мира.

— Ще се върне ли за молитвата?

— Естествено... — но се овладява и добавя: — Не знам къде е отишъл. Вероятно ще се върне след няколко часа.

— Няма значение, ще го чакам тук.

Младежът обезпокоено поглежда към минбара и промърморва:

— Не е сигурно дали ще се върне, преди да мръкне.

— За мен това не е проблем. Имам търпение.

Отчаян, той махва с ръка и се оттегля.

Сядам със скръстени крака в подножието на една колона, вземам книга с хадиси^[2] и я отварям напосоки върху коленете си. Моят събеседник отново се появява, прави се, че разговаря с някакъв старец, върти се из голямото помещение като диво животно в клетка; накрая излиза на улицата.

Минава час, а след него и втори. Към обяд отнякъде изникват трима младежи, приближават се към мен и след традиционния поздрав ме информират, че моето пребиваване в джамията е безполезно, и ме молят да си вървя.

— Искам да видя имама.

— Той е болен. Тази сутрин му прилоша. Ще се върне чак след няколко дни.

— Аз съм доктор Амин Джаафари...

— Добре — прекъсва ме по-ниският, трийсетгодишен мъж с изпъкнали скули и набраздено от бръчки чело. — Сега се върнете в дома си.

— Не преди да се срещна с имама.

— Ние ще ви съобщим, когато той се почувства по-добре.

— Знаете ли къде да ме намерите?

— Във Витлеем всичко се знае.

Любезно, но твърдо ме отпращат, изчакват да си обуя обувките и мълчаливо ме съпровождат до ъгъла на улицата.

Двама от тримата мъже, които ме съпроводиха, продължават да ме следят, докато стигам центъра на града. Демонстративно. За да покажат, че ме държат под око и че не е в мой интерес да се връщам обратно.

Пазарен ден. Площадът гъмжи от народ. Отивам в едно съмнително кафене, поръчвам си турско кафе без захар и барикадиран зад стъклото, изцапано с отпечатащи от пръсти и наплюто от мухи, наблюдавам оживения пазар. В помещението, задръстено от примитивни маси и скърцащи столове, старци скучаят под мрачния поглед на заклешения зад тезгяха барман. До мен спретнат петдесетгодишен мъж пуши наргиле. Малко по-далече младежи шумно играят на домино. Оставам тук, докато идва време за молитвата. Когато отеква призивът на мюезина, решавам да се върна в

голямата джамия, надявайки се да изненадам имама по време на служба.

Още на улицата ме пресрещат двама от онези, които ме следяха сутринта. Не са доволни, че ме виждат отново, и не ме оставят да се приближа към джамията.

— Лошо е това, което правите, докторе — казва ми по-високият.

Връщам се при Лейла, за да изчакам следващата молитва.

Отново се изпречват пред мен, преди да вляза в джамията. Този път трети мъж се присъединява към моите вбесени от упорството ми пазачи. Той е добре облечен, нисък, набит, с фини мустаци и посребрена дълга брада. Приканва ме да го последвам в малка уличка и там, далеч от хорското любопитство, ме пита какво смятам да правя.

— Искам да се срещна с имама.

— По какъв въпрос?

— Отлично знаете защо съм тук.

— Може би, но вие не знаете къде се набутвате.

Заплахата е ясна; очите му пронизват моите.

— В името на всичко свято, докторе — казва той, личи му, че е на път да си изпусне нервите, — направете каквото ви се каза: идете си у дома.

Той ме оставя и си тръгва, а спътниците му затварят пътя след него. Връщам се в дома на Ясер и чакам да стане време за молитвата след залез-слънце, твърдо решен да гоня имама до дупка. Междувременно Ким ми се обажда. Успокоявам я, като обещавам привечер да се свържа с нея.

Слънцето на пръсти се стопява на хоризонта. Шумовете от улицата утихват. Лек ветреца нахлува в напечения от жарта на следобедна вътрешен двор. Ясер се връща няколко минути преди молитвата. Раздразнен е, че ме намира в дома си, но се успокоява, като разбира, че няма да остана за през нощта.

След повика на мюезина излизам на улицата и за трети пореден път се насочвам към джамията. Пазачите на храма не ме чакат в свърталището си; този път ме изпреварват и изникват пред мен съвсем близо до дома на Ясер. Петима са. Двама стоят на пост в края на уличката, останалите трима ме изблъскват до една врата.

— Не си играй с огъня, докторе — казва ми един здравеняк, притискайки ме към стената.

Опитвам се да се измъкна, но херкулесовите му мускули не ме отпускат. В сумрака очите му мятат ужасяващи пламъчета.

— Номерът ти не учудва никого, докторе.

— Жена ми се е срещала с шейх Марван в голямата джамия. По тази причина искам да видя имама.

— Разказвали са ти врели-некипели. Не те щем тук, докторе.

— Какво ви преча?

Въпросът ми едновременно го развеселява и вбесява. Той се навежда над рамото ми и дудне в ухото ми:

— Не си разигравай коня в нашия град, да не ти е бардак!

— Внимавай какви ги говориш — предупреждава го дребосъкът с изпъкналите скули и набразденото от бръчки чело, с когото вече бях разговарял в джамията. — Не се намираме в кочина.

Простакът се сепва и отстъпва малко назад. Поставен на мястото му, той стои встрани и не помръдва.

Ниският ми обяснява с помирителен тон:

— Доктор Амин Джаафари, сигурен съм, че вие не си давате сметка какво притеснение предизвиква присъствието ви във Витлеем. Хората тук са станали страшно мнителни и чувствителни. Винаги са нащрек, защото се опитват да дадат отпор на провокациите. Израелците си търсят повод, за да ни отнемат правата и да ни подложат на режима на гето. Ние знаем това и се опитваме да не допускаме грешките, които те очакват от нас. А вие се хващате на тяхната игра...

Той ме гледа право в очите.

— Нямаме нищо общо с жена ви.

— Обаче...

— Моля ви, доктор Джаафари. Разберете ме.

— В този град жена ми се е срещнала с шейх Марван.

— Наистина се говорят такива неща, но това не е вярно. Шейх Марван отдавна не е идвал при нас. Подобни слухове се разпространяват, за да се спаси той от засадите. Всеки път, когато тръгва нанякъде, се разнася мълвата, че е в Хайфа, във Витлеем, в Джанина, в Газа, в Назарет, в Рамала, едновременно навсякъде, за да се потулят следите му и да останат в тайна неговите маршрути. Израелските тайни служби са по петите му. Цял контингент издайници биват използвани, за да бъде обявена тревога, щом той се покаже.

Преди две години се спаси по чудо от радионасочвана ракета, изстреляна от хеликоптер. По този начин изгубихме много видни личности, предвождаци борбата ни. Припомнете си как беше убит шейх Ясин^[3], на неговата преклонна възраст и прикован към инвалидна количка. Трябва да бдим над малцината водачи, които са ни останали, доктор Джаафари. А вашето поведение не ни помага...

Той поставя ръка на рамото ми и продължава:

— Жена ви е мъченица. Ние ще ѝ бъдем вечно признателни. Но това не ви дава право да вдигате шум около нейната саможертва, нито да поставяте в опасност когото и да било. Ние уважаваме мъката ви, уважавайте и вие нашата борба.

— Искам да знам...

— Много е рано, доктор Джаафари — прекъсва ме той безапелационно. — Моля ви, върнете се в Тел Авив.

Дава знак на хората си да се изтеглят.

Когато двамата оставаме сами, той с две ръце ме хваща за врата, вдига се на пръсти, звучно ме целува по челото и си тръгва, без да се обръща.

[1] Катедрата на мюсюлманския проповедник в джамия. — Бел.прев. ↑

[2] Думи, произнесени от Пророка или от последователите му. — Бел.прев. ↑

[3] Шейх Ахмед Ясин (1936–2004) е идеолог и ръководител на военното крило на палестинската ислямска организация „Хамас“. Убит от радионасочвана ракета, изстреляна от израелски хеликоптер. — Бел.прев. ↑

11.

Щом чува звънеца, Ким се хвърля към вратата. Отваря ми припряно, без дори да пита кой е.

— Божичко мили! — възкликва тя. — Къде се изгуби?

Уверява се, че стоя здраво на краката си, че нито дрехите, нито лицето ми носят следи от насилие, и ми показва ръцете си.

— Браво, благодарение на теб се върнах към добрите стари навици: отново започнах да си гриза ноктите.

— Не намерих такси във Витлеем, а заради контролните постове нито един нелегален шофьор не ми предложи услугите си.

— Можеше да ми се обадиш. Щях да дойда да те взема.

— Нямаше да намериш пътя. Витлеем е голямо оплетено село. Нещо като комендантски час влиза в сила, щом се мръкне. Не знаех къде да ти определя среща.

— Добре — заявява тя и се отмества, за да мина, — ти си цял-целеничък и това е нещо.

Застлала е маса на верандата и я подрежда.

— Направих някои покупки, докато те нямаше. Надявам се, не си вечерял, защото приготвих малко пиршество.

— Умирам от глад.

— Прекрасна новина — възхищава се тя.

— Днес яко се изпотих.

— Досещах се... Банята е готова.

Отивам в стаята, за да си намеря несесера с тоалетните принадлежности.

Оставам двайсетина минути под горещата струя на душа, опрял ръце на стената, привел гръб и скрил брадичката във врата си. Стичането на водата по тялото ми действа блажено. Усещам как мускулите ми се отпускат и дишам по-леко. Ким идва да ми подаде хавлията през завесата. Силното ѝ чувство за свян ме кара да се усмихна. Избърсвам се, силно разтърквам ръцете и краката си,

намъквам прекалено широкия халат на Бенджамен и отивам при нея на верандата.

Едва съм седнал и ето че някой звъни на вратата. Двамата с Ким се споглеждаме заинтригувани.

— Чакаш ли някого? — питам я.

— Никого не съм канила — отвърща ми тя, отваряйки.

Едър мъжага с киппа^[1] и по потник почти изблъсква Ким, за да влезе. Той хвърля бръснещ поглед наоколо, забелязва ме и казва:

— Аз съм съседът от 38. Видях светлина и дойдох да поздравя Бенджамен.

— Бенджамен не е тук — обяснява му Ким, вбесена от неговата безцеремонност. — Аз съм неговата сестра, доктор Ким Йехуда.

— Сестра му ли? Никога не съм ви виждал.

— Ето че сега ме виждате.

Той кимва и обръща погледа си към мен.

— Надявам се, че не съм ви обезпокоил.

— Не се притеснявайте.

Опира пръсти до слепоочията си за поздрав и се оттегля. Ким излиза да види, че си е тръгнал, и чак тогава затваря вратата.

— Не му липсва нахалство — мърмори тя и се връща към масата.

Сядаме да похапнем. Шумовете на нощта звучат около нас. Огромна пеперуда лудо обикаля лампата, закачена на стената на къщата. В небето, станало свидетел на толкова много романтични истории, рогчето на луната се скрива в облак. Отвъд каменния зид на къщата прозират светлините на Йерусалим, с минаретата и камбанариите на църквите, разкъсвани от светотатствената стена, жалка и грозна, породена от несъстоятелността на хората и от тяхната непоправима глупост. Въпреки оскърблението, което му нанася Стената на всички раздори, обезобразеният Йерусалим не се предава. Той неизменно е тук, сгушен между милосърдието на равнините си и строгостта на Юдейската пустиня, черпи оцеляването си от изворите на вечното призвание, което нито някогашните царе, нито днешните шарлатани могат да му отнемат. Макар и жестоко съсипван от злоупотребите на едните и от мъченичеството на другите, той продължава да пази вярата си — тази вечер повече от всякога. Човек би казал, че тя се моли сред вощениците, че изпълнява всички предсказания, сега, когато хората се готвят да заспят. Мълчанието се

превръща в тих пристан. Ветрецьт полюшва листата, разнася се мирис на тамян и на космически аромати. Достатъчно е да се вслушаш, за да дочуеш пулса на боговете, да протегнеш ръка, за да те дарят с милосърдието си, да проявиш присъствие на духа, за да се слееш с тях.

Страшно много обичах Йерусалим като юноша. Изпитвах една и съща тръпка както пред Купола на Скалата^[2], така и в подножието на Стената на плача. Не можех да остана безчувствен към излъчващата покой базилика „Божия гроб“. Преминавах от един квартал в друг, като от еврейска легенда към бедуинска приказка, с една и съща радост, и не трябваше да бъда някой фанатик, който се отказва от военна служба по религиозни съображения, за да оттегля доверието си от теориите за необходимостта от дрънкане на оръжия и от настървените проповеди. Трябваше само да вдигна очи към фасадите наоколо, за да се противопоставя на всичко, което би могло да накърни неизменната им величественост. И до днес още, раздвоен между оргазъм на одалиска и сдържаност на светица, Йерусалим е жаден за опиянение и за поклонници, чувства се зле от хаотичната врява на чедата си, надява се напук на всичко вълшебено проясняване да освободи манталитетите от мрачната вихрушка. Ту Олимп, ту гето, светец и развратник, храм и арена, той страда, че не може да вдъхновява поетите, без страстите да се изродят и, съкрушен, се лющи по волята на настроенията, както се ронят молитвите му сред богохулството на оръдията...

— Как беше? — прекъсва размислите ми Ким.

— Кое?

— Денят ти?

Изтривам си устата със салфетка.

— Не очаквах да се появя там — казвам. — Сега, когато им дишам във врата, не знаят накъде да се обърнат.

— Толкова ли ги стресна?... А каква точно е тактиката ти?

— Нямам тактика. Като не знам откъде да започна, скачам направо в дълбокото.

Тя ми сипва газирана вода. Ръката ѝ не е спокойна.

— Смяташ ли, че ще те оставят на мира?

— Представа си нямам.

— В такъв случай какво искаш да постигнеш?

— Чакам да разбере от тях, Ким. Не съм нито ченге, нито разследващ журналист. Изпълнен съм с гняв, който направо ще ме

изяде отвътре, ако скръстя ръце. За да бъда откровен, не знам точно какво искам. Подчинявам се на нещо, което е вътре в мен и ме води по своя воля. Не знам къде отивам и не ме е грижа. Но, повярвай ми, сега след като разрових мравуняка, се чувствам много по-добре. Трябваше да ги видиш, когато се озовах на пътя им... Разбираш ли какво искам да ти кажа?

— Не съвсем, Амин. Действията ти не вещаят нищо добро. Според мен грешно си избрал адресата. Трябва ти някой психиатър, а не гуру. Тези хора нищо не ти дължат.

— Те убиха жена ми.

— Сихем се уби *сама* — казва ми тя деликатно, сякаш се страхува, че може да разбуди старите ми демони. — Тя е знаела какво прави. Избрала си е съдбата. Не е едно и също.

Думите на Ким ме дразнят.

Тя хваща ръката ми.

— Ако не знаеш какво искаш, защо се инатиш и скачаш в дълбокото? Не вървиш по правилния път. Да приемем, че тези хора благоволят да се срещнат с тебе, какво очакваш да измъкнеш от тях? Ще ти кажат, че тя е умряла за свещена кауза и ще те приканят да постъпиш по същия начин. Това са хора, които са се отказали от този свят, Амин. Спомни си какво ти говореше Навеед, те са кандидати за мъченици, чакат да светне зелено, за да се превърнат в дим. Повярвай ми, сбъркал си пътя. Да се върнем вкъщи и да оставим нещата на полицията.

Издърпвам ръката си от нейната.

— Не знам какво става с мен, Ким. Съвсем ясно разсъждавам, но изпитвам ужасяваща нужда да постъпя така, както съм си втълпил. Имам чувството, че мога да започна да оплаквам жена си едва след като застана лице с лице срещу негодника, който е обсебил ума й. Няма никакво значение какво ще му кажа и дали ще му сторя нещо. Просто искам да му видя мутрата, да разбере какво повече има той от мен... Трудно ми е да ти обясня, Ким. Толкова неща се преплитат в съзнанието ми. Понякога се ненавиждам до смърт. Друг път Сихем ми се струва по-лоша от всички мръсници накуп. Трябва да разбере кой от нас двамата е съгрешил спрямо другия.

— И смяташ, че може да намериш отговора сред тези хора?

— Не знам!

Викът ми отеква в тишината като изстрел. Ким се сковава на стола, с допряна до устните ѝ салфетка и с широко отворени очи.

Вдигам ръце на широчината на раменете си, за да се успокоя.

— Моля те за извинение... Очевидно тази история ми идва в повече. Но трябва да ме оставиш да направя това, което искам. Ако ми се случи нещо, вероятно именно това ще съм търсил.

— Тревожа се за теб.

— Нито за миг не се съмнявам, Ким. На моменти се срамувам, че се държа по този начин, но отказвам да се укротя. Колкото повече се опитваш да ме вразумиш, толкова по-малко имам желание да се овладея... Разбираш ли ме?

Ким оставя салфетката си на масата, без да отговори. Устните ѝ потръпват дълго, преди да уловя изречените от нея думи. Тя въздъхва дълбоко, втренчва в мен изпълнените си с мъка очи и заявява:

— Преди време познавах един мъж. Имаше вид на съвсем обикновен, но ми се наби в очите още когато го видях. Беше нежен и мил. Не знам какво ми стори, но след краткия флирт той се превърна в център на вселената за мен. Всеки път, когато ми се усмихваше, сякаш ме поразяваше гръм, а намусеше ли се, трябваше посред бял ден да светвам всички лампи около себе си, за да ми просветлее. Обичах го до самозабрава. На моменти, на върха на щастието, си задавах ужасния въпрос: ами ако ме напусне? Веднага виждах как душата ми се отделя от моето тяло. Без него бях свършена. Но ето че една вечер без никакво предупреждение той прибра нещата си в куфара и се измъкна от живота ми. Дълги години останах с чувството, че съм обвивка, забравена след смяна на кожата. Прозрачна обвивка, увиснала в празното пространство. След това минаха още години и постепенно забелязах, че още съм тук, че душата ми никога не ме е изоставяла и отведнъж си възвърнах ясното съзнание...

Пръстите ѝ притискат моите, още малко и ще ги смажат.

— Това, което искам да кажа, е простичко, Амин. Колкото и да очакваме най-лошото, то винаги ни изненадва. Ако за нещастие стане така, че достигнем дъното, от нас и само от нас зависи дали да останем там, или да изплуваме на повърхността. Между горещото и студеното има само една крачка. Трябва да знаем къде стъпваме. Много лесно е да се изплъзнем от контрол. Едно избързване, и падаш в ямата. Но

дали това е краят на света? Не мисля. За да се измъкнеш, трябва просто да си намериш причина.

Навън някаква кола изскърцва със спирачки; вратите се блъскат и шум от крачки заглушава песента на щурците. Някой чука на вратата, вече се звъни. Полицията, придружена от съседа от номер 38. Офицерът е рус, на възраст, слаб и любезен; придружават го трима въоръжени до зъби агенти. Той се извинява, че ни е обезпокоил, и иска да види документите ни. Отиваме в стаите си, за да ги вземем, следвани по петите от полицаите.

Офицерът разглежда паспортите ни и професионалните карти, особено дълго се спира на моите.

— Израелец ли сте, господин Джаафари?

— Има ли някакъв проблем?

Измерва ме с поглед, раздразнен от въпроса ми, връща документите и се обръща към Ким.

— Вие сте сестра на Бенджамен Йехуда, нали?

— Да.

— Брат ви ми е стар познат. Не се ли е върнал още от Съединените щати?

— В Тел Авив е, подготвя конгрес.

— Вярно, забравих. Научих, че наскоро е претърпял операция. Надявам се, че вече е добре...

— Брат ми не е стъпвал в операционна, господин офицер.

Той кимва с глава, сбогува се и прави знак на хората си да го последват. Преди да затвори вратата, чуваме съседа от номер 38 да твърди, че никога не е чувал Бенджамен да му говори за сестра си. Вратите отново се блъскат и колата потегля.

— Доверието властва! — казвам на Ким.

— Че как иначе! — отвръща ми тя и се връщаме на масата.

През нощта не мога да мигна. Ту се вирам в тавана, ту пафкам поредната цигара, до втръсване обмислям казаното от Ким, но не успявам да го възприема. Ким не ме разбира; по-важното е, че самият аз не съм много по-наясно със себе си от нея. Обаче вече не искам да слушам назидания. Готов съм да чуя само онова, дето се е самонастанило в главата ми и ме е повлякло въпреки съпротивата на

тялото ми към единствения тунел, който ми предлага надежда за искрица светлина сега, когато всички други изходи са затворени.

Много рано сутринта се възползвам от това, че Ким още спи, и на пръсти се измъквам от дома, вземам такси и отпращам към Витлеем. Голямата джамия е почти празна. Един вярващ, който подрежда книгите в импровизирана библиотека, не успява да ме пресрещне. Преминавам като вятър през молитвената зала, повдигам завесата зад минбара и прониквам в стаичка, където младеж с бяла одежда и шапка чете Корана. Седнал е с кръстосани крака върху възглавница, а пред него има ниска масичка. Вярващият се втурва след мен и ме хваща за рамото; отблъсквам го и заставам срещу имама, който, оскърбен от нахлуването ми, призовава помощника си да запази спокойствие. Последният се оттегля мърморейки. Имамът затваря книгата си и ме разглежда. Погледът му е изпълнен с гняв.

— Тук не е мелница.

— Съжалявам, но този беше единственият начин да се доближа до вас.

— Това не може да бъде основание.

— Необходимо ми е да се срещна с вас.

— По какъв повод?

— Аз съм доктор...

— Знаем кой сте. Аз поисках да ви държат далеч от джамията. Не разбирам какво очаквате да намерите във Витлеем и не смятам, че присъствието ви тук е полезно.

Той оставя Корана върху малък статив до себе си и става. Дребен е на ръст, аскетичен, но излъчва енергия и невероятна решителност.

Черните му впечатляващи очи ме пронизват.

— Вие не сте добре дошъл сред нас, доктор Джаафари. Също така нямате право да влизате в това светилище, без да се измиете и да си свалите обувките — добавя той, избърсвайки с пръст крайчеца на устните си. — Ако губите самообладание, запазете поне някакво подобие на възпитание. Тук е свято място. Известно ни е, че сте своенравен във вярата си, почти ренегат, че не практикувате пътя на дедите си и не спазвате принципите им, че отдавна сте се отказали от Каузата им и сте избрали друга националност... Нали не се лъжа?

Аз мълча, а той прави презрителна гримаса и заявява категорично:

— Поради всичко това не виждам за какво бихме могли да разговаряме.

— За жена ми!

— Тя е мъртва — отбелязва той сухо.

— Още не съм я оплакал.

— Това си е ваш проблем, докторе.

Студенината на тона му, съчетана с експедитивния му характер, ме дестабилизира. Не мога да повярвам, че човек, който е близо до Бога, може да бъде толкова отдалечен от хората, толкова нечувствителен към мъката им.

— Не ми харесва начинът, по който говорите.

— Страшно много неща има, които вие не харесвате, докторе, но не мисля, че това ви освобождава от каквото и да било. Не знам кой се е занимавал с вашето възпитание; сигурен съм обаче: не сте посещавал добро училище. От друга страна, нищо не ви дава право да се правите на толкова възмутен и да се поставяте над общността на обикновените смъртни; нито социалното ви преуспяване, нито храбростта на съпругата ви, казано мимоходом, не ви издига в очите ни. За мен вие сте клет нещастник, жалък сирак без вяра и без утеха, който блуждае като сомнамбул посред бял ден. Дори по вода да ходите, това няма да ви измие от обидата, която въплъщавате. Защото истинско копеле не е онзи, който не познава баща си, а който няма ориентири. От всички шугави овце той е най-много за съжаление и най-малко за оплакване.

Измерва ме с поглед, а устата му е готова да ме ухапе:

— А сега се махайте. Привличате зло към светилището.

— Забранявам ви...

— Вън!

Ръката му сочи към завесата, непоколебима като остър меч.

— И още нещо, докторе: между възможността да се интегрираш и да се дезинтегрираш полето за маневриране е толкова тясно, че и най-малката грешка може всичко да развали.

— Илюминат нещастен!

— Просветлен — уточнява той.

— Смятате се за упълномощен с божествена мисия.

— Всеки доблестен човек има такава мисия. Иначе той би бил суетен, егоистичен и несправедлив.

Той пляска с ръце. Прислужникът, който видимо слухти на вратата, идва и ме хваща за рамото. Отхвърлям го яростно и се обръщам към имама.

— Няма да напусна Витлеем, преди да се срещна с отговорно лице от вашето движение.

— Излезте оттук, ако обичате — отсича имамът и взема Корана от статива.

Сяда отново върху възглавницата и се прави, че мен вече ме няма.

Ким звъни на мобилния ми телефон. Много е ядосана от начина, по който я изоставих. За да си изкупя греха, приемам тя да дойде при мен във Витлеем и ѝ определям среща на бензиностанцията в началото на града. След това отиваме при млечната ми сестра, която не се е възстановила от последния пристъп на болестта си.

Сигурни, че хората на имама непременно ще се появят, ние оставаме до леглото на Лейла. Ясер се присъединява към нас малко покъсно. Той заварва Ким да се занимава с жена му и не се опитва да разбере дали е моя приятелка или лекарка, извикана по спешност. Оттегляме се в друга стая, за да поговорим. За да ми попречи да проваля края на деня му, той изрежда опасностите, които грозят пресата му за зехтин, дълговете, които се трупат, както и шантажа, на който го подлагат кредиторите му. Слушам го, докато остава без дъх. На свой ред му разказвам за деловата си среща с имама. Той се задоволява да кима с брадичка, а дълбока бръчка прорязва челото му. Внимателен е, не рискува да направи никакъв коментар, но поведението на имама сериозно го тревожи.

Вечерта, след като никой не идва да ме потърси, решавам да се върна в джамията. В една уличка ми се нахвърлят двама мъже. Първият ме хваща за яката и ме подкосява с крак; вторият ме изритва с коляно в кръста, докато падам. Пъхвам ранената си ръка под мишницата и се присвивам доколкото мога, за да се предпазя от ударите, които започват да ваят от всички страни. Двамата мъже настървено ме налагат и заплашват, че ще ме линчуват, ако отново се появя наоколо. Опитвам се да стана и да допълзя до някоя врата, но те ме теглят за краката към средата на улицата и ме ритат по гърба и по

бедрата. Случайните минувачи се разбягват и ме оставят на яростта на нападателите. Сред жестоките удари и виковете нещо избухва в главата ми и аз изгубвам съзнание...

Когато идвам на себе си, откривам, че съм обграден от сюррия хлапета. Едно от тях пита дали не съм умрял, друго му отговаря, че вероятно съм пиян — всичките отстъпват, когато сядам на задника си.

Вече е паднала нощта. Залитам и се подпирам на стените, краката ми треперят, а главата ми кънти. Хиляди акробатики са ми нужни, за да се добера до къщата на Ясер.

— Боже мой! — възкликва ужасено Ким.

Заедно с Ясер ми помагат да седна на една тапицирана пейка и се опитват да разкопчечат ризата ми. Ким се успокоява, когато открива, че освен контузиите и драскотините по тялото ми няма нито следа от хладно оръжие или от куршуми. След като ми оказва първа помощ, тя грабва телефона, за да извика полиция — Ясер е на път да получи инфаркт. Заявявам на Ким, че и дума не може да става за полиция, нямам никакво намерение да се оплаквам, особено пък за нанесения ми побой. Тя протестира, заявява, че съм луд и ме моли незабавно да я последвам в Йерусалим; категорично отказвам да напусна Витлеем. Ким си дава сметка, че съм напълно заслепен от омразата и нищо няма да ме отклони да следвам своята фиксидея.

На другия ден, със смазано тяло и накуцвайки, отново отивам в джамията. Никой не понечва да ме изхвърли. Вярващите наоколо мислят, че съм просто закъснял за молитвата.

Вечерта някой се обажда у Ясер и заявява, че след половин час ще дойдат да ме вземат. Ким ме предупреждава, че вероятно става дума за клопка, но мен не ме е грижа. Уморен съм да предизвиквам дявола и да получавам ритници от него; искам най-после да го видя целия, като съм готов да страдам до края на живота си.

При Ясер пристига някакво момче. То иска да го следвам до площада, където юноша поема щафетата. Младежът дълго ме разхожда из потъналото в мрак предградие; подозирам, че се върти в кръг, за да ме обърка. Най-после спираме пред западнало магазинче. До спуснатите наполовина железни кепенци ни чака мъж. Той отпраща младежа и ме приканва да го последвам в помещението. На края на коридор, осеян с празни щайги и изтърбушени кашони, ме посреща друг мъж. Влизаме в оскъдно осветен вътрешен двор, а оттам в гола

стая, където ми нареждат да се съблека и да нахлузя анцуг и нови еспадрили. Мъжът ми обяснява, че това са мерки за сигурност и че полицията може да ми е лепнала подслушвателно устройство, за да следят всяка моя стъпка, затова проверява дали не нося микрофон или нещо подобно по тялото си. Час по-късно идва да ме вземе някаква камионетка. Завързват ми очите и ме просват на пода. Обикаляме известно време и чувам как някаква врата се отваря, за да пропусне колата. Залайва куче, но мъжки глас го укротява. Нечии ръце ме вдигат и махат лентата от очите ми. Намирам се в голям двор, в края на който въоръжени силуети са застанали на пост. Внезапно тръпки ме побиват; изведнъж ме хваща страх и се чувствам като плъх в капан.

Шофьорът на камионетката ме хваща за лакътя и ме побутва към някаква къща вдясно. Той не ме придружава по-нататък. Едър тип с вид на панаирджийски акробат ме кани да вляза в салон, покрит с вълнени килими, а там млад мъж с черен камиз, бродиран на ръкавите и на врата, широко разперва ръце.

— Братко Амин, имам привилегията да те посрещна в скромното си жилище — казва той с лек ливански акцент.

Лицето му не ми говори нищо. Не смятам, че някога съм го срещал или виждал някъде. Красив е, със светли очи и фини черти, само мустаците са прекалено буйни, за да изглеждат истински. На вид е на не повече от трийсет години.

Приближава се до мен и ме прегръща, като ме пошляпва по гърба, както правят муджахидините.

— Братко Амин, приятелю, орис моя. Не можеш да си представиш каква чест е за мен.

Решавам, че не е нужно да му напомням какъв бой ми дръпнаха вчера неговите наемници.

— Ела — казва той, грабвайки ръката ми, — настанявай се, седни до мен.

Гледам застаналия на пост гигант до вратата. С недоловим жест моят домакин го отпраща.

— Съжалявам за вчера — заявява той, — но признай си, че малко от малко си го търсеше.

— Ако такава е цената човек да се срещне с вас, струва ми се, че сметката е прекалено солена.

Той се смее.

— Други преди теб не успяха да се отърват толкова евтино — доверява ми с известна арогантност в гласа. — Преживяваме моменти, когато нищо не бива да се оставя на случайността. Най-малката толерантност и всичко може да се срути.

Той повдига полите на камиза си и сяда с кръстосани крака на плетена постелка.

— Мъката ти разтърсва дълбините на душата ми, братко Амин. Бог ми е свидетел, страдам колкото теб.

— Съмнявам се. Тези неща не могат да бъдат разпределени справедливо.

— Аз също изгубих близките си.

— Не мога да страдам за тях колкото теб.

Той стиска устни.

— Разбирам...

— Не ти правя посещение от вежливост — казвам му.

— Знаем... Какво мога да сторя за теб?

— Съпругата ми е мъртва. Но преди да се взриви сред група ученици, тя е дошла в този град, за да се срещне със своя гуру. Бесен съм, че е предпочела интегрстите пред мен — добавям, неспособен да съдържа яростта, която ме обзема като тъмен прилив. — И двойно побеснявам, като си помисля, че не разбрах нищо. Признавам, че най-много ме е яд, защото не успях нищо да предвидя. Моята жена — ислямистка? Откога? Не ми се побира в ума. Тя беше модерна жена. Обичаше да пътува и да плува, да пие цитронада на терасата на някоя луксозна сладкарница, беше изключително горда с косите си, за да ги скрие под забрадка... Какво сте ѝ приказвали, за да я превърнете в чудовище, в терористка, в самоубийствена интегрстка, тя, която не понасяше дори скимтенето на малките кученца?

Той е разочарован. Операцията по очароване, която е тренирал часове наред, преди да ме посрещне, отива по дяволите. Не е очаквал подобна реакция от мен, надявал се е с екстравагантната постановка, свързана с пристигането ми, особено с доброволното ми „отвлечение“, достатъчно да ме е впечатлил, за да се почувствам в положението на по-слабия. Аз самият не мога да разбера откъде черпя тази агресивна дързост, от която ръцете ми треперят, но гласът ми остава твърд, сърцето ми бие, но коленете ми не се огъват. Захванат в клещи между несигурността на положението ми и яростта, която надменното

усърдие на домакина ми и безвкусната му дегизировка предизвикват в мен, аз избирам дързостта. Изпитвам необходимост да покажа ясно на този оперетен герой, че не се боя от него, че искам да му запрата в лицето погнусата и злобата, които екзалтирани типове като него предизвикват в мен.

Дълго време предводителят на правоверните си опипва пръстите, тъй като не знае откъде да започне.

— Не ми харесва бруталността на словата ти, братко Амин — накрая въздъхва той. — Но я отдавам на мъката ти.

— Можете да я отдадете на каквото си щете.

Лицето му пламва.

— Моля те, без грубости. Не ги понасям. Особено пък в устата на виден хирург. Приех да се срещна с теб по една проста причина: ще ти обясня веднъж завинаги, че представленията, които устройваш в нашия град, няма да ти помогнат. Тук няма нищо за теб. Искаше да се срещнеш с отговорно лице от нашето движение. Това вече е сторено. Сега ще се върнеш в Тел Авив и ще сложиш кръст на срещата ни. И още нещо: лично аз не познавах жена ти. Тя не действаше под нашето знаме, но ние оценяваме жеста ѝ.

Той вдига към мен бляскащи очи.

— И последна забележка, докторе. Тъй като искаш да заприличаш на приемните си братя, губиш уважението на роднините си. Ислямистът е политически деец. Той има само една амбиция: да установи теократична държава в родината си и да се радва на нейния суверенитет и на нейната независимост... Интегрисът е привърженик на джихад до крайност. Той не вярва в суверенитета на мюсюлманските държави, нито в тяхната независимост. Според него те са страни-сателити, които трябва да се разградят в полза на един общ халифат. Интегрисът мечтае за неделим и единствен съюз на улемите^[3], който ще се простира от Индонезия до Мароко, и тъй като няма да успее да покръсти Запада в исляма, ще го покори или ще го унищожи... Ние не сме нито ислямисти, нито интегристи, доктор Джаафари. Ние сме деца на ограбван и измъчван народ, които се борят с подръчни средства, за да възстановят родината си, ни повече, ни по-малко.

Известно време той ме разглежда, за да установи дали съм разбрал думите му; след това отново потъва в разглеждане на

безукорно чистите си нокти и продължава:

— Не познавах съпругата ти и съжалявам за това. Жена ти заслужава да целуват нозете ѝ. Това, което тя ни даде посредством саможертвата си, ни прави по-силни и ни възпитава. Разбирам, че си напълно объркан. Все още не си осъзнал значението на нейния акт. В момента взема връх накърнената ти съпругеска гордост. Но ще дойде ден, когато нещата ще се променят и ще прогледнеш ясно. Ако тя не ти е казала нищо за своята борба, това не означава, че те е предала. Нямамо е какво да ти казва. Не е дължала сметка никому. След като се е посветила на Бога... Не искам от теб да ѝ простиш — какво означава прошката на един мъж, когато жената е осенена от Бога? Моля те, обърни страницата. Животът продължава.

— Искам да знам защо — заявявам упорито.

— Защо какво? Историята си е нейна и въобще не те засяга.

— Бях неин съпруг.

— Тя отлично е знаела това. Щом не е пожелала да те посвети, значи е имала причини. По този начин тя те дисквалифицира.

— Глупости! Тя имаше задължения към мен. Не може по такъв начин да напусне съпруга си. Във всеки случай, не мен. Никога не съм съгрешавал спрямо нея. А тя прати по дяволите моя живот. Не само нейния. Моят живот и този на още седемнайсет души, които изобщо не е познавала. И ти ме питаш защо искам да знам? Искам да науча *всичко*, цялата истина.

— Коя истина? Твоята или нейната? Тази на жена, осъзнала какъв е дългът ѝ, или на мъж, който смята, че е достатъчно да обърне гръб на трагедията, за да си измие ръцете? Каква истина искаш да разбереш, *доктор Амин Джаафари*? Тази на арабина, който си мисли, че с израелски паспорт се е измъкнал от яслата си? Тази на съвършената обслужваща чернилка, която показват, че уважават по всеки възможен повод и я канят на високопоставени приеми, за да се представят колко са толерантни и грижовни? Тази на човека, който като си сменя дрехата смята, че си е сменил кожата и е навлякъл най-съвършената нова окраска?... Тази истина ли търсиш, или пък бягаш от нея?... На коя планета живееш ти, *господине*? Намираме се в свят, където всички се разкъсват взаимно. Нощем събираме труповете на близките си, а сутрин ги погребваме. Родината ни е изнасилена, децата ни не помнят какво значи училище, девойките ни не мечтаят, откакто

техните прекрасни принцове предпочитат *Интифадата*, градовете ни се сричат под грохота на танковете, а светците ни плачат с кървави сълзи. Само ти, тъй като се намираш на топло в златната си клетка, отказваш да видиш нашия ад. В края на краищата това е твое право. Всеки управлява лодката си както му е угодно. Но, моля те, не обвинявай тези, които, отвратени от твоето безучастие и от егоизма ти, не се поколебават да дадат живота си, за да те разбудят... Съпругата ти умря заради *твое* изкупление, господин Джаафари.

— Говориш ми за изкупление! — на свой ред преминавам на ти. — Точно ти имаш нужда от него... Смееш да приказваш за егоизъм, на мен, комуто отнехте най-скъпото същество на света?... Дръзваш да ме заливаш с истории за храброст и достойнство, а се криеш в ъгъла, откъдето изпращаш жени и деца на гибел? Измъкни се от заблудата: ние наистина живеем върху една и съща планета, *братко мой*, но сме на различни страни. Ти си избрал да убиваш, а аз — да спасявам. Онзи, който за теб е враг, за мен е пациент. Не съм нито егоист, нито безразличен и честолюбието ми е не по-малко от твоето. Искам само да изживея живота си, без да бъда принуден да черпя от живота на другите. Не вярвам в пророци, които предпочитат наказанието за сметка на здравия разум. Дошъл съм на този свят гол и гол ще си отида; това, което притежавам, не ми принадлежи. Както и животът на другите. Цялото човешко нещастие идва от това недоразумение: каквото Бог ти даде, трябва да умееш да го върнеш. Нищо на тази земя не ти принадлежи изцяло. Нито родината, за която говориш, нито дори гробът, който ще те превърне в прах сред прахта.

Пръстът ми продължава да пронизва въздуха като нож. Събеседникът ми не помръдва. Изслушва ме докрай, гледа ноктите си, дори не благоволява да избърше пръските от слюнката ми по лицето си.

След дълго мълчание, което ми се струва безкрайно, той леко помръдва вежда, въздъхва и най-после вдига очи към мен.

— Поразен съм от това, което чух току-що, Амин. То ми къса сърцето и душата. Каквато и да е мъката ти, нямаш право да светотатстваш по този начин. Говориш ми за съпругата си, а не ме чуваш, когато аз ти говоря за родината. Ако отказваш да имаш родина, не принуждавай и другите да се откажат от нея. Тези, които неистово я жадуват всеки ден и всяка нощ рискуват живота си. За тях не е

възможно да вегетират, презрени от всички и презиращи самите себе си. Или благоприличие, или смърт, или свобода, или гроб, или достойнство, или братска могила. И ничия мъка, ничия печал няма да им попречи да се сражават за онова, което смятат с пълно основание за смисъл на съществуването: за честта. „Щастieto не е отплата за добродетелта. То е самата добродетел.“

Той плясва с ръце. Великанът отваря вратата. Аудиенцията приключва.

Преди да ме отпрати, мъжът добавя:

— Много ми е мъчно за теб, доктор Амин Джаафари. Ясно е, че няма да вървим по един и същи път. Могат да минат месеци и години в опити да се разберем, но никой от двамата ни не желае да слуша другия. Така че е излишно да прибавям каквото и да било. Върни се у дома. Ние вече нямаме какво да си кажем.

[1] Традиционна еврейска шапка. — Бел.прев. ↑

[2] Едно от най-светите места за мюсюлманите, където се намира централното светилище. — Бел.прев. ↑

[3] Ислямски учени мъже, водачи на народа. — Бел.прев. ↑

12.

Ким беше права; трябваше да предам писмото на Навеед; той щеше да го използва по-успешно от мен. Тя не грешеше и когато ме съветваше да се пазя от самия себе си, защото от всички неправдоподобности аз бях най-трудната за допускане. Необходимо ми беше време, за да осмисля очевидното. Нечуван шанс беше, че се измъкнах цял-целеничък — наистина, с празни ръце, не съвсем невредим, но все пак на крака. Неуспехът на това приключение дълго ще ме преследва, упорито като угризение на съвестта, позорно като фарс. Какво постигнах в крайна сметка? Само обикалях около една илюзия, също като пеперуда около догаряща свещ, повече привлечена от изкушенията на любопитството си, отколкото заслепена от гибелната светлина на вощеницата. Трапът, който се мъчех да отворя, не ми разкри нито една от тайните си; само запрати в лицето ми миризмата на мухъл и паяжините си.

Вече не изпитвам нужда да стигна по-далеч.

Сега, когато видях със собствените си очи как изглежда един военачалник и създател на камикадзета, хватката на моите демони отслабна. Реших да се откажа от диренията си и да се върна в Тел Авив.

Ким си отдъхна. Тя кара колата мълчаливо, здраво сграбчила с две ръце волана, сякаш за да се убеди, че не бълнува, че наистина ме отвежда вкъщи. От сутринта тя не произнася нито дума, тъй като се бои да не сбърка и аз внезапно да променя намеренията си. Стана по тъмно, за да подготви тихо всичко и да ме събуди едва когато повечето багаж е вече в багажника.

Напускаме еврейските квартали с наочници на слепоочията. Не трябва да се оглеждаме нито надясно, нито наляво или да спираме където и да било; най-дребното невнимание може да провали всичко. Очите на Ким са вперени в шосето пред нея, водещо право към градската порта. Освободен от ужаса на нощта, денят обещава да бъде сияен. Градът сякаш трудно се измъква от леглото. Няколко

ранобудници изникват от мрачините, потайни, с подпухнали от недосънувани сънища очи; лазят край стените, подобни на китайски сенки. Тук и там се чуват редки шумове, някъде вдигат желязна ролетка на магазин, другаде потегля кола. Един автобус яко боботи, устремен към спирката си. В Йерусалим хората са много внимателни сутрин. От суеверие — обикновено по първите проявления и жестове на зората определят какъв ще бъде настъпващият ден.

Ким се възползва от рехавото движение, за да кара бързо, много бързо. Не си дава сметка колко е нервна. Сякаш се опитва посредством скоростта да предвари колебанията в настроението ми, бои се, че мога да си променя решението и да се върна във Витлеем.

Тя изправя гръб едва когато последните предградия на града изчезват в огледалото за обратно виждане.

— Няма пожар — казвам й.

Тя сваля крака си от педала за газта, сякаш изведнъж забелязва, че е настъпила змия по опашката. Всъщност най-вече я безпокои умората в гласа ми. Чувствам се толкова грохнал, толкова жалък. Какво отидох да търся във Витлеем? Някоя лъжа, за да пооправя онова, което е останало от физиономията ми? Остатък от достойнство, когато всичко се проваля? Да проявя яростта си на публично място, за да се знае колко мразя тези гадове, които потъпкаха мечтите ми?... Да приемем, че всички се втрещават в мъкмата и отвращението ми, че хората се отдръпват, когато преминавам, че свеждат глави под моя поглед... и какво от това? Променя ли се нещо? Коя рана се затваря, коя фрактура се намества?... Дълбоко в себе си дори не съм сигурен, че искам непременно да стигна до корените на моето нещастие. Всъщност не се страхувам да се сражавам, но как да кръстосам сабя с призраци? Повече от ясно е, че не съм си на мястото. Нямам никаква представа нито от разните гуру, нито от наемниците им. През целия си живот неотстъпно съм обръщал гръб на проклятията на едните и на машинациите на другите, бях вкопчен в амбициите си като жокей в коня си. Отказах се от племето си, приех да се разделя с майка си, съгласявах се на какви ли не компромиси, за да се посветя изцяло на кариерата си на хирург; нямах време да се интересувам от травматизмите, подкопаващи призивите за помирение на два избрани народа, решили да превърнат благословената от Бога земя в поле на ужас и гняв. Не си спомням да съм аплодирал борбата на едните или

да съм осъждал тази на другите, намирал съм поведението им за безразсъдно и отчайващо. Никога не съм се чувствал въвлечен по какъвто и да било начин в кървавия конфликт, който всъщност противопоставя мъчениците и изкупителните жертви на престъпната история, винаги готова да повтори престъпленията си. Познавах толкова отвратителни враждебни действия, че единственият начин да не заприличам на тези, които стоят зад тях, беше да не ги практикувам на свой ред. Между възможността да подам и другата си буза и отвръщането на удара аз предпочетох да облекчавам състоянието на пациентите си. Упражнявам най-благородната професия и за нищо на света не искам да компрометирам гордостта, която тя ми вдъхва. Присъствието ми във Витлеем беше просто бягство напред; псевдогероизмът ми — отвличане на вниманието. Кой съм аз, та да реша, че мога да преуспея там, където специалните служби всекидневно удрят на камък? Имам пред себе си идеално смазана организация, усъвършенствала се в продължение на години в заговори и военни операции, тя не се церемони дори с най-изкусните агенти на контраразузнаването. Аз мога да ѝ противопоставя единствено разочарованието си на измамен съпруг и на помпания си гняв без реална стойност. В подобен дуел няма място за чувства, още по-малко — за разнежване; само дулата, коланите с динамит и коварните удари са в правото си тук и тежко на кукловода, чийто марионетки отказват да играят — дуел без милост и без правила, при който съмненията са фатални, а грешките — непоправими, целта определя средствата, а спасението е невъзможно, изместено от шемета на отмъщенията и на зрелищната смърт. Винаги съм изпитвал свещен ужас от танкове и бомби, виждал съм в тях крайната форма на най-лошото в човешката природа. Нямам нищо общо със света, в който нахлух във Витлеем; не познавам неговите ритуали, нямам понятие от повелите му и нямам никакво намерение да се свързвам с него. Мразя войните и революциите, както и историите за изкупително насилие, които се навиват около себе си като безконечни винтове, влачейки цели поколения през едни и същи абсурдни касапници, без в главите им да просветне. Аз съм хирург, намирам, че в плътта ни има достатъчно стаена болка, за да е необходимо здрави телом и духом люде да се нахвърлят върху други.

— Остави ме вкъщи — казвам на Ким, когато сградите на Тел Авив започват да се мерзелят в далечината.

— Имаш нещо да взимаш оттам ли?

— Не, искам да си отида у дома.

Тя сбръчква вежди.

— Много е рано.

— Това е моята къща, Ким. Рано или късно трябва да се върна там.

Ким си дава сметка, че е направила гаф. С нервен жест оправя кичур коса над очите си.

— Не това исках да кажа, Амин.

— Няма нищо.

Тя кара няколкостотин метра, хапейки устни.

— Пак ли мислиш за този проклет знак, който не си успял да разбереш?

Не ѝ отговарям нищо.

Изад един хълм изскача трактор. Младежът, който го кара, се е вкопчил здраво във волана, за да не падне. Две рижави кучета съпровождат машината от двете страни, едното души нещо по земята, а другото се разсейва. Появява се къщичка, оградена с плет, мъничка и грохнала, а след това китка дървета я скриват с ловкостта на фокусник. Отново в полето край нас се редят ниви; очертава се великолепна реколта.

Ким внимателно изпреварва военен конвой и отново се връща към темата:

— Не се ли чувстваш удобно при мен?

Обръщам се към нея; тя предпочита да гледа право пред себе си.

— Ким, знаеш добре, че не бих останал и секунда повече. Оценявам присъствието ти до мен. Но ми е необходимо да се оттегля, за да преосмисля последните дни на бистра глава.

Ким се бои, че ще се почувствам зле, че няма да понеса да остана насаме със себе си и в крайна сметка ще се поддам на терзанията си. Тя смята, че съм на прага на депресията, много близо до опасността да направя фаталния жест. Не е необходимо да го споделя с мен: цялото ѝ поведение издава дълбокото ѝ безпокойство: пръстите, които барабанят по каквото докопат, устните, изкривени в отчаяни гримаси, очите, изплъзващи се от упорството на моите, гърлото, стържещо

всеки път, когато иска да ми каже нещо... Питам се как успява да издържи и зорко да ме следва.

— Съгласна съм — отстъпва тя. — Ще те оставя у вас и ще дойда да те взема вечерта. Ще вечеряме вкъщи.

Гласът ѝ трепери.

Изчаквам спокойно да се обърне към мен и казвам:

— Необходимо ми е известно време да остана сам.

Преструва се, че размисля, а след това, изкривила устни, се осведомява:

— Докога?

— Докато нещата се уталожат.

— Може да продължи много дълго.

— Уверявам те, не съм чак толкова зле. Просто имам нужда да се изолирам.

— Много добре — отсича тя, без да може да прикрие гнева си.

Дълго мълчим.

— Мога ли поне да минавам да те виждам?

— Ще те извикам, щом бъде възможно.

Усещам, че чувствителността ѝ е силно засегната.

— Не го приемай навътре, Ким. Ти не си виновна. Знам, че трудно мога да обясня поведението си, но ти отлично разбираш какво се опитвам да ти кажа.

— Цялата работа е, че не искам да се изолираш. Смятам, че още не си в състояние да се оправяш сам. И не бих желала да си изгриза от притеснение малкото от пръстите, което ми е останало.

— О, няма да си го простя!

— Защо не дадем възможност на професор Менах да те прегледа? Той е великолепен психиатър и твой добър приятел.

— Ще отида да го видя, обещавам, но не в сегашното ми състояние. Трябва първо да се съвзема. Да се приведа в състояние да слушам съвети.

Тя ме оставя пред дома ми и не посмява да ме съпроводи вътре в къщата. Преди да затворя вратата, ѝ се усмихвам. Тя ме поглежда тъжно.

— Опитай се да не позволиш на *твоя* знак да ти почерни живота, Амин. Това състояние постепенно изхабява човека и накрая няма да можеш да направиш нищо, ще рухнеш като гнила мумия.

Без да изчака реакцията ми, тя дава газ и потегля.

Когато шумът на нисана утихва и оставам сам срещу моя дом и неговото мълчание, осъзнавам колко страшна е самотата ми; Ким вече ми липсва... Отново съм сам... *Не обичам да те оставям сам*, ми каза Сихем, преди да тръгне за Кфар Канна. И изведнъж ми просветва. Онази вечер, в момента, когато най-малко очаквах, Сихем ми подготви кралско пиршество; само любимите ми ястия. Вечеряхме на свещи, само двамата в хола. Тя не яде почти нищо, деликатно кълвеше трохички от чинията си. Беше толкова красива и толкова далечна едновременно. „Защо си тъжна, моя любов?“ — запитах я. „Не обичам да те оставям сам, скъпи“ — ми отговори. „Три дни не е чак толкова много“ — казах аз. „За мен е цяла вечност“, призна тя. Това е било нейното послание, *знакът, който не успях да разчета*. Но как да съзря бездната зад блясъка на очите ѝ, как да отгатна сбогуването след толкова щедрост, тъй като тази нощ тя ми се отдаде както никога преди?

Минава една друга вечност, докато треперя на прага, преди да прекрача.

Чистачката не се е появявала. Опитвам се да я открия по телефона, но все попадам на секретаря. Решавам сам да взема нещата в ръце. Къщата е в състоянието, в което я оставиха хората на капитан Моше; в стаите цари ужасен хаос, чекмеджетата са по земята, съдържанието им е разпиляно, гардеробите са изпразнени, етажерките са изтръгнати от местата им, мебелите са преместени, някои — преобърнати. Междувременно навсякъде са се натрупали прах и мъртви листа, тъй като стъклата са изпочупени, а аз не успях да затворя някои прозорци. Градината е грозна картинка; осяяна е с бутилки, вестници и всевъзможни предмети, които линчуващите ме онзи ден оставиха след себе си, за да компенсират недовършената си работа. Обаждам се на познат стъklar; той казва, че в момента е зает, и обещава да дойде надвечер. Започвам, като се опитвам да въведа ред в стаите; събирам всичко, разхвърляно по земята, вдигам преобърнатите мебели, поставям етажерките и чекмеджетата по местата им, отделям повредените неща от здравите. Когато стъklarят пристига, завършвам с метенето. Той ми помага да изхвърлим торбите с боклук, отива да огледа прозорците, а аз се оттеглям в кухнята, за да изпуша цигара и да

изпия едно кафе. Връща се с тефтер, в който е отбелязал различните поправки, които са наложителни.

— Ураган или вандализъм? — пита ме той.

Предлагам му чаша кафе, която приема на драго сърце. Той е едър риж мъж с лице, осеяно с лунички, по-голямата част от което се заема от огромната му уста, със закръглени и отпуснати рамене и с къси крака, които завършват с прорязани военни обувки. Познавам го от години; на два пъти съм оперирал баща му.

— Има бачкане бол — информира ме той. — Двайсет и три стъкла трябва да се подменят. Налага се да повикаш и дърводелец; два прозореца са съсипани, а и капациите трябва да се поправят.

— Познаваш ли добър дърводелец?

Той размисля, присвивайки очи.

— Има един, който не е лош, но не знам дали сега е свободен. Започвам от утре. Днес много бачках и съм гроги. Дойдох само да огледам. Съгласен ли си?

Поглеждам си часовника.

— Добре, разбираме се за утре.

Стъкларят си изпива кафето на един дъх, прибира тефтера в чанта с отпуснати ремъци и си тръгва. Страхувах се, че може да се разприказва за атентата, защото очевидно знаеше кой стои зад него, но не го стори. Отбеляза си какво има да майстори и точка. Прекрасно.

След като си отиде, вземам душ и излизам в града. Първо едно такси ме откарва до гаража, където си оставих колата, преди да тръгна за Йерусалим, след това се настанявам зад волана и потеглям по крайморския булевард. Трескавото движение ме принуждава да завия рязко към един паркинг край Средиземно море. Двойки и цели семейства спокойно се разхождат покрай брега. Вечерям в малък спокоен ресторант, изпивам няколко бири в бар на другия край на улицата, след това се шляя по плажа до късно през нощта. Шумът на вълните ми вдъхва усещане за пълнота. Връщам се у дома леко пиан, но доста шлага е изтекла от съзнанието ми.

Унасям се на фотьойла, облечен, с обувки на краката — сънят ме грабва между две дръпвания от цигарата. Внезапно ме разбужда шум от блъскане на прозорец. Къпя се в пот. Струва ми се, че съм сънувал лош сън, но не мога да си спомня нещо конкретно. Ставам, залитайки. Сърцето ми се е свило; тръпки лаят по гърба ми. *Кой е там?* — чувам

се да крещя. Запалвам лампата във вестибюла, в кухнята, в стаите, дебна откъде идва подозрителният шум... *Кой е там?* Един френски прозорец на първия етаж е отворен, завесата се е издула от вятъра. На балкона няма никого. Но присъствието остава, едновременно смътно и близко. Тръпките ми се засилват. Вероятно това е Сихем или нейният призрак, тя се завръща... Сихем. Постепенно тя изпълва пространството. Сърцето ми прескача няколко пъти, а през това време къщата се изпълва с нея като яйце, остава ми само глътка въздух, колкото да не се задуша. Всичко отново става частица от господарката на дома: полилеите, шкафовете, корнизите, полиците, цветовете... Тя е избирала картините и пак тя ги е закачвала по стените. Виждам я как отстъпва няколко крачки, опряла пръст до брадичката си, накланя глава наляво и надясно, за да се убеди, че рамката е поставена добре. Сихем имаше много силно развито чувство за детайлите. Тя не оставяше нищо на случайността и можеше с часове да размества картини или да оправя гънките на завесите. Преминавам през кухнята, а след това от стая в стая, имам чувството, че вървя по следите ѝ. Почти реални сцени заемат мястото на спомените. Сихем си почива на коженото канапе. Нанася деликатни пластове розов лак на ноктите си. Всяко кътче пази частица от сянката ѝ, всяко огледало отразява частица от образа ѝ, всеки полъх разказва за нея. Трябва само да протегна ръка, за да уловя смеха ѝ, въздишката ѝ, дъха на парфюма ѝ... *Искам да ме дариш с дъщеря* — казвах ѝ в утрото на нашата любов... *Руса или тъмнокоса?* — питаше тя поруменяла... *Искам да е здрава и красива. Цветът на очите и на косите е без значение. Мечтая си да наследя блясъка на погледа ти и трапчинките, та като се усмихва, да прилича на теб...* Стигам до салона на първия етаж, драпиран с тъмnochервен велур, с млечнобели завеси на прозорците и два внушителни фотьойла, разположени върху красив персийски килим, до които има маса от стъкло и хром. Голяма библиотека от дива череша заема цяло крило, от единия до другия край, пълна с грижливо подредени книги и украшения, донесени от далечни страни. Тази стая е нашата кула от слонова кост. Двамата със Сихем не допускахме никого тук. Това беше нашето интимно място, нашата светая светих. Понякога идвахме тук, за да помълчим заедно и да възстановим сетивата си, грохнали от шумовете на всекидневието. Вземахме книга или пускахме музика и поемахме на вълнуващо пътешествие. Четяхме както [Кафка](#), така и

Джубран Халил Джубран^[1], слушахме с еднакво вълнение Ум Калсум^[2] и Павароти... Изведнъж тялото ми настръхва от глава до пети. Усещам дъха ѝ във врата си, плътен, топъл, подмамващ, сигурен съм, че е достатъчно да се обърна, за да се озова лице в лице с нея, да я изненадам с разпуснати коси, грейнала, с огромни очи, по-красива, отколкото в най-безумните ми сънища...

Не се обръщам.

Излизам заднишком, докато дъхът ѝ се изгубва сред въздушните течения, връщам се в моята стая, запалвам всички абажури и лампи, за да прогоня мрака, събличам се, изпушвам една последна цигара, поглъщам две хапчета успокоително и се мушкам в леглото си.

Не угасвам светлините.

На следващия ден се озовавам в салона горе, допрял лице до прозореца, дебна изгрева. Как съм попаднал отново в това обсебено от призраци място? Съзнателно или като сомнамбул? Нямам представа.

Небето над Тел Авив надминава себе си; никъде не се вижда ни следа от облаче. Луната прилича на малка изрезка. Последните звезди постепенно изчезват в опала на зората. Отвъд сградата съседът лъска предното стъкло на колата си. Винаги става пръв в целия квартал. Собственик на един от най-люксоznите ресторанти в града, той държи да пристигне в халите преди конкурентите си. Понякога се е случвало да разменяме поздрави в полумрака, той, готов да тръгне на пазар, а аз — на връщане от болницата. След атентата се прави, че никога не съм съществувал.

Стъклярят идва към 9 часа с избеляла камионетка. Подпомогнат от две пъпчиви момчета, той разтоварва материалите си и стъклата, внимателен като сапър. Съобщава ми, че скоро ще дойде и дърводелецът. Той изниква малко по-късно, спира пред нас покритата си с брезент камионетка. Едър и сух мъжага, с набраздено от бръчки лице, гледа сериозно. Навлякъл изтъркан гащеризон, той иска да види счупените прозорци. Стъклярят се заема да му ги покаже. Оставам на долния етаж, седя във фотьойла, пия кафе и пуша. В един момент решавам да се разтъпча в малкия парк недалече от дома ми. Времето е чудесно и слънцето позлатява дърветата наоколо. Замислям се обаче, че някоя злополучна среща може да ми провали деня, и се отказвам.

Навеед Ронен ми телефонира към 11 часа. Междувременно дърводелецът е отнесъл с камионетката си прозорците, които ще поправа в ателието си. Стъкларят и двамата му помощници работят на втория етаж и са почти незабележими.

— Какво става, стари приятелю? — пита Навеед, доволен, че ме е намерил. — Амнезия ли имаш, или си само разсеян? Отиваш някъде, връщаш се, изчезваш, после се появяваш отново и нито веднъж не помисляш да се обадиш на скъпия си приятел, за да му оставиш координатите си.

— Какви координати? Ти сам признаваш, че не се задържам на едно място.

Той се смее.

— Това не пречи. Мене също не ме свърта на едно място, но жена ми винаги знае къде да ме намери, когато съм ѝ нужен. Добре ли минаха нещата в Йерусалим?

— Откъде знаеш, че съм бил в Йерусалим?

— Нали съм ченге... (пак се смее) Обадох се у Ким и Бенджамен вдигна слушалката. Той ми каза къде сте.

— А как разбра, че съм се върнал?

— Потърсих Бенджамен, но попаднах на Ким... Сега доволен ли си от обясненията?... И така, търся те, защото Маргарет ще се радва, ако дойдеш на вечеря у нас. Цяла вечност не те е виждала.

— Не тази вечер, Навеед. Имам домашна работа. Впрочем при мен е цял екип стъклари, а сутринта дойде и дърводелец.

— Тогава утре.

— Не знам дали ще успея да свърша дотогава.

Навеед се прокашля, размисля и ми предлага:

— Ако работата е много, мога да ти изпратя помощ.

— Не, просто дребни ремонти. Достатъчно народ имам на главата си.

Навеед пак кашля. Това е тик, който при него се проявява винаги, когато е притеснен.

— Все пак те няма да нощуват при теб, нали?

— Не, но почти. Благодаря ти, че се обади, предай поздравите ми на Маргарет.

По обяд Ким не се обажда, сигурен съм, че е минала при Навеед, за да разбере дали още съм жив.

Дърводелецът донася прозорците, сам ги монтира, проверява как се затварят в мое присъствие. Дава ми да подпиша фактура, прибира парите и се оттегля, със загаснал фас в крайчеца на устата си. Стъкларят и помощниците му отдавна са си заминали. Преоткривам дома си, спокойното му възстановяване след боледуване и тайната на мрачините му; качвам се в салона горе, за да предизвикам призраците. В ъглите нищо не помръдва. Потъвам в едно кресло срещу току-що поправения прозорец и гледам как нощта пада като острие на гилотина над града, окървавявайки хоризонта.

Сихем се усмихва от снимка над стереоуредбата. Едното ѝ око е по-голямо от другото, може би заради измъчената усмивка. Човек винаги се смее пред фотоапарата, за да изглежда убедителен — дори когато сърцето му плаче. Това е стара снимка, една от първите след нашата сватба. Спомням си, че беше за издаването на паспорт. Сихем не държеше непременно да заминем в чужбина за медения си месец. Знаеше, че средствата ми са ограничени, и предпочиташе да ги вложим в апартамент, не толкова мрачен като нашия в предградието.

Ставам и отивам да разгледам портрета отблизо. От лявата ми страна, върху етажерка с плочи, виждам фотоалбум с кожена подвързия. Взимам го почти машинално, връщам се на креслото и започвам да го разлиствам. Не изпитвам особени емоции. Все едно разлиствам списание, очаквайки реда си пред зъболекарски кабинет. Снимките дефилират пред очите ми, пленници на мига, в които са направени, студени като гланцовата хартия, изпразнени от каквото и да било чувство, способно да ме размекне... Сихем под плажен чадър, огромни черни очила прикриват лицето ѝ, в Шарм ел-Шейх; Сихем върви по „Шан-з-Елизе“ в Париж; двамата позираме редом с гвардеец на Нейно величество британската кралица; с моя племенник Адел в градината; на светска вечеря; на прием в моя чест; с баба ѝ във фермата в Кфар Канна; чичо ѝ Абас, с гумени ботуши, я дундурка на коленете си; Сихем пред джамията в родния си квартал в Назарет... Продължавам да разгръщам спомените, без да се задържам на подробностите. Сякаш обръщам страниците на някакъв предишен живот, на минало, което завинаги си е отишло... Внезапно една снимка привлича вниманието ми. Тя представя племенника ми Адел, който се смее, сложил ръце на кръста си, пред една джамия в Назарет. Връщам се назад до снимката, на която Сихем позира пред джамията от

детството си. Това е нова снимка, най-много от една година, заради чантата, която ѝ купих за рождения ден през януари. Отдясно се вижда капакът на червена кола и момченце, клекнало до кученце. Сега отново гледам Адел. Червената кола пак е там, момченцето и кученцето — също. Това са две снимки, направени по едно и също време, вероятно двамата са си разменяли местата. Необходимо ми е известно време, за да осъзная видяното. Сихем ходеше редовно в Назарет, когато отсядаше при баба си. Тя обожаваше родния си град. Но Адел?... Не си спомням да съм го срещал там. Това не е негов район. Той често идваше да ни види в Тел Авив, когато делата му го измъкнаха от Витлеем, но какво ще търси в Назарет... Сърцето ми прескача. Прилошава ми. Двете снимки ме плашат. Опитвам се да намеря някакво извинение, довод, хипотеза — напразно. Жена ми никога не излизаше с наш роднина, без аз да знам за това. Тя винаги ми казваше къде отива, с кого се е срещала, кой ѝ се е обадил по телефона. Вярно е, че ценеше Адел заради хумора и спонтанността му, но да се среща с него извън къщи, далеч от Тел Авив, без да ми спомене дори, това не беше никак типично за нея.

Съвпадението ме измъчва. Грабва ме в ресторанта и ми разваля вечерта. Не ме оставя и у дома. Държи ме буден въпреки двете приспивателни... Адел, Сихем... Сихем, Адел... Автобусът Тел Авив — Назарет... *Поискала да слезе, като каза, че е забравила нещо важно. Качила се в кола, която следвала автобуса... Мерцедес стар модел, кремав на цвят.* Идентичен с този, който видях в гаража във Витлеем... *Той е на Адел* — гордо ми довери Ясер... Сихем във Витлеем, последна спирка преди атентата... Прекалено много съвпадения, за да са случайни.

Отмятам завивките. Будилникът показва 5 часа сутринта. Обличам се, влизам в колата и с пълна газ потеглям към Кфар Канна.

Във фермата не откривам никого. Един съсед ми съобщава, че баба е постъпила в болницата в Назарет и че племенникът ѝ Абас е до нея. В болницата не ми разрешават да видя пациентката, изпратена по спешност в операционната. Мозъчен кръвоизлив, информира ме една медицинска сестра. Абас е в чакалнята, полузаспал на една пейка. Вижда ме, но не става. Такъв си е по природа; наканва се трудно като стара карабина. Ерген на петдесет и пет години, никога не е напускал фермата, пази се от жените и от гражданите като от чума, предпочита

да бърхти цял ден, вместо да седне на маса с някого, който не мирише на гумно и на пот. Як като канара грубиян с хапливи устни и бетонирана мутра. Носи ботуши, изцапани с кал, ризата му е избеляла под мишниците, а панталонът му е грапав като шкурка и отвратителен, подобен на чергило. Обяснява ми лаконично, че е намерил баба на земята, с отворена уста, че е тук от часове и че е забравил да пусне кучетата. Кризата на баба го безпокои, но не е особено разчувстван.

Чакаме в залата, докато един лекар идва да ни съобщи, че операцията е приключила. Състоянието на баба е стабилно, но шансовете ѝ да оцелее са минимални. Абас иска разрешение да се върне във фермата.

— Трябва да нахраня кокошките — мрънка той, без особено да се интересува от обясненията на доктора.

Скача в ръждивата камионетка и отправва към Кфар Канна. Следвам го с моята кола. Едва когато приключва със задълженията си във фермата, тоест в края на деня, той забелязва, че още съм тук.

Признава, че неведнъж е виждал Сихем с младежа на снимката. Първия път, когато се връщала от фризьорския салон и си била забравила портмонето в камионетката. Тогава изненадал Сихем да разговаря с този младеж. В началото Абас не си помислил нищо лошо. Но след това, като ги наблюдавал заедно на различни места, започнал да проявява съмнение. Едва когато момчето от снимката започнало да се шляе около фермата, Абас го заплашил, че ще му счупи главата с някоя кирка. Сихем много зле приела случилото се. Оттогава не стъпила повече в Кфар Канна.

— Не е възможно — казах му. — Тя е била при баба за двете молитви^[3].

— Казвам ти, че не се е връщала, откакто пустосах негодника.

Събирам цялата си смелост и го питам какви са били отношенията между жена ми и момчето на снимката. Отначало, учуден от наивността на въпроса ми, той ме измерва с поглед обидено и намусено:

— Картина ли искаш да ти нарисувам или какво?

— Имаш ли поне някакви доказателства?

— Има знаци, които не подвеждат. Не беше нужно да ги изненадам, когато са се награбили. Достатъчно ми беше да ги гледам как подпират стените.

— Защо не ми каза нищо?

— Не си ме питал. Пък и обичам да си гледам само в моята чиния.

В този момент го ненавиждам, както не съм ненавиждал никого през живота си.

Връщам се при колата и потеглям, без да погледна в огледалото за обратно виждане. Натискам газта до дупка и въобще не гледам накъде карам. Дали ще пропусна остър завой или ще се нахакам фронтално в някое ремарке, опасностите направо ме привличат. Струва ми се, че точно това търся, но шосето е ужасяващо празно. *Който прекалено много мечтае, забравя да живее* — казваше мама на баща ми. Баща ми не я слушаше. Той не споделяше нейното отчаяние на любовница, нито самотата ѝ на съпруга. Между тях сякаш имаше невидима преграда, тънка като ципа, но тя ги държеше раздалечени на двата полюса. Баща ми виждаше само платното си, същата картина, която рисуваше зиме и лете, претрупана до такава степен, че нарисуваното изчезваше под поправките, преди да го възпроизведе отново върху нов статив, все същото, до най-дребния детайл, убеден, че въздига своята *Мадона с белезници* до равнището на *Мона Лиза*, че тя ще му отвори всички хоризонти и ще покрие с лаври престижните зали, където той ще я изложи. И тъй като живееше единствено с мисълта за това невъзможно признание, той не забелязваше нищо около себе си, нито разочарованието на една пренебрегната съпруга, нито гнева на един детрониран патриарх... Може би точно това се беше случило и между мен и Сихем. Тя беше моето платно, моето най-голямо признание. Виждах само радостите, които тя ми носеше, и не подозирах нейните мъки, нито слабостите ѝ... Аз не живеях с нея истински, не — иначе щях да я идеализирам много по-малко, по-малко щях да я изолирам. Като си мисля сега, как бих могъл да живея, след като не преставах да я *мечтая*?

[1] [Джубран Халил Джубран](#) (1883–1931) — знаменит мистичен ливански художник и поет. — Бел.прев. ↑

[2] Ум Калсум (истинското ѝ име е Фатима Ибрахим Саид ал-Велтаги) (1904–1975) — известна египетска певица, музикантка и актриса. — Бел.прев. ↑

[3] Двете молитви са: Аид ал Фитр, в края на Рамадана, и Аид ал Кебир, сутринта в деня на жертвоприношението. — Бел.прев. ↑

13.

Господин Джаафари, дочувам през безкраен низ от подземни галерии... *Господин Джаафари*... Глухият глас се сблъсква с нечленоразделния ми брътвеж, превръща се в досаден лайтмотив, ту настоятелен, ту изплашен. Някакъв водовъртеж ме всмуква, сдъвква ме; бавно се въртя в мрачините. После гласът ме сграбчва отново, опитва се да ме измъкне на повърхността... *Господин Джаафари*... Светла ивица прорязва непрозрачността, изгаря ми очите като нажежена шпага.

— Господин Джаафари...

Идвам на себе си, а главата ми сякаш е стегната с железни клещи.

Над мен се е надвесил мъж, едната му ръка е прибрана зад гърба, а другата виси на няколко сантиметра от челото ми. Мършавата му фигура и главата, завършваща с брадичка като фуния, не ми говорят нищо. Опитвам се да разбера къде се намирам. Лежа в легло, гърлото ми е сухо, а тялото — като разглобено. Таванът заплашва да ме погребее. Затварям очи, за да спра шемета, който ме люшка като омагьосан от стихията моряк, опитвам се да си възстановя сетивата, да възвърна ориентирите си. Бавно разпознавам на стената отсреща евтина репродукция на „*Слънчогледите*“ от Ван Гог, картината почти се е обезцветила, а тъжен прозорец гледа към покрива на някаква фабрика...

— Какво става? — питам, като се подпирам на лакът.

— Струва ми се, че сте болен, господин Джаафари.

Лакътят ми се отпуска и падам върху възглавницата.

— Стойте в тази стая от два дни и нито за миг не сте я напускали.

— Кой сте вие?

— Управителят на хотела, господине. Камериерката...

— Какво искате?

— Да се убедим, че сте добре.

— Защо?

— Дойдохте при нас преди два дни. Наехте тази стая и се заключихте в нея. Случва се някои от гостите ни да постъпват така, но...

— Добре съм.

Управителят се изправя, гледа сервилно. Не знае как да възприеме репликата ми, заобикаля леглото и отива да отвори прозореца. Полъх от чист въздух нахлува в стаята и ме напада. Дишам дълбоко, докато кръвта не започва да пулсира в слепоочията ми.

Управителят машинално поглажда завивката в краката ми. Разглежда ме с внимание, покашля се в юмрука си и казва:

— Ние разполагаме с добър лекар, господин Джаафари. Ако желаете, можем да го повикаме.

— Аз самият съм лекар — заявявам нелепо, измъквайки се от леглото.

Коленете ми се подгъват; не успявам да се задържа прав и се отпускам на ръба на леглото. Обхващам лицето си в шепи. Управителят е смутен от голотата ми, прикривана само от слипа. Спомням си, че напуснах като луд Кфар Канна, отнесох глоба за превишена скорост край Афула и не на себе си продължих да карам до Тел Авив. Нощта ме изненада точно когато влизах в града. Спрях пред първия срещнат хотел. Невъзможно беше да се върна у дома, за да остана насаме с лъжите, попарили целия ми живот. По целия път ругаех като хамалин света и себе си, натисках с все сила педала на газта, потрепервах от жестокото свистене на гумите, което отекваше в мен като апокалиптични вопли на хидра. Сякаш връхлитах срещу стената на звука, опитвах се да стрия на пух и прах точката на невъзвратимостта, да се изгубя в разпадането на самолюбието си. Нищо вече не можеше да ме задържи където и да е, да ме помири с бъдните дни. Какви бъдни дни? Има ли живот след клетвопрестъпничеството, възкресение след оскърблението? Чувствах се толкова нищожен и жалък, че идеята да се разнежа от съдбата си би ме убила на място. Щом гласът на Абас ме настигаше, форсирах мотора до дупка. Не исках да слушам нищо друго, освен писъка на гумите при острите завои, болката ме разяждаше като киселина. За мен нямаше извинение, пък и не търсех, тъй като не заслужавах. Бях се

отдал без остатък на обидата, тя проникваше до корените на косите ми и до сърцевината на ноктите ми.

Хотелът е невзрачен. Неоновата му табела е изнемощяла. Наех стая, както човек страда, без да се оплаква. След горещия душ отидох да вечерям в едно бистро, след това се напих яко в някакъв долнопробен бар. Необходими ми бяха часове, за да намеря пътя. Когато най-последно се добрах до стаята, мигновено пропаднах в бездната на съня.

Трябва да се подпирам на стената, за да стигна до банята. Тялото ми почти не ме слуша. Гади ми се, зрението ми се замъглява, гледам като през облак. Спал съм два дни в тази воняща стая, без сънища и без спомени; две нощи съм отлежавал сякаш в прегръдките на погребален саван... Господи! В какво съм се превърнал?

Огледалото ми показва изтерзано лице, допълнително обезобразено от наболата брада. Тъмни кръгове подчертават бялото на очите ми и хлътналите бузи. Приличам на побъркан, който излиза от делириум.

Утолявам жаждата си направо от крана, дълго оставам под душа неподвижно, докато водата ме облива, и постепенно достигам до някакво крехко равновесие.

Управителят отново тропа на вратата ми, за да провери дали не съм изпаднал в алкохолна кома. Отдъхва си, като ме чува да ръмжа и безшумно се оттегля. Обличам се и все още не на себе си, напускам хотела, за да се възстановя.

Задрямал съм на пейката в един малък слънчев парк, гален от шумоленето на листата.

Когато се събудя, вечерта се е спуснала. Не знам къде да се дяна, как да употребя самотата си. Забравих да взема мобилния си телефон, както и часовника. Изведнъж започвам да изпитвам страх от усамотението. Нямам доверие в човека, който не е забелязал нападащото го зло. Същевременно не съм готов да понеса другите. Добре че забравих мобилния, мисля си. В това състояние ми е трудно да си представя как разговарям с когото и да било. Ким навярно ще задълбочи раната ми; Навеед може да ми поднесе претекст, който не ми изнася. В пустия парк се чувствам сам-самичък на света, като отломка от кораб, изхвърлена от вълните на гибелен бряг.

Връщам се в хотела, забелязвам, че съм забравил тоалетния си несесер и лекарствата си. Оставен на нощната масичка, телефонът ме предизвиква. Но на кого да се обадя? И колко е часът? Стаята се изпълва със задъханото ми дишане. Не се чувствам добре; неумолимо ме тегли нанякъде...

Отново се озовавам на улицата. Ненадейно. Не си спомням как съм напуснал хотела, не знам откога се влача из квартала. Наоколо всички прозорци са тъмни. Само мотор бръмчи някъде далече, а след това нощта отново завладява всички спящи... Близо до будката за вестници има телефонна кабина. Краката ми сякаш *насила* ме отвеждат натам. Ръката ми сваля слушалката, пръстите ми набират номер. На кого се обаждам? Какво ще му кажа? Чувам сигнала на другия край, пет, шест, седем пъти. Щракване и сънен глас роптае... „Ало? Кой е? Имаш ли представа колко е часът? Утре съм на работа...“ Разпознавам гласа на Ясер. Учудвам се, че съм се свързал с него. Защо точно той?

— Амин е...

Мълчание, след това боботецият глас на Ясер се укротява:

— Амин ли? Нещо сериозно ли се е случило?

— Къде е Адел? — чувам се, че питам.

— Даваш ли си сметка, че е три часът сутринта...

— Къде е Адел?

— Откъде да знам? Сигурно си гони делата. Седмици наред не съм го виждал.

— Ще ми кажеш ли къде е или да дойда да го чакам у вас?

— Не — вика той, — само не идвай във Витлеем. Типовете от онзи ден те търсят. Казват, че си ги преметнал, че „Шин Бет“^[1] те изпраца.

— Къде е Адел, Ясер?

Отново настъпва мълчание, по-дълго от предишното, накрая Ясер изострено изрича:

— В Джанин... Адел е в Джанин.

— Джанин не е най-подходящото място, където човек да инвестира в бизнес, Ясер. Там земята се къпе в огън и кръв.

— Чууй ме, наистина по последни сведения се намира в Джанин. Нямам никаква причина да те лъжа. Ако искаш, ще ти дам знак, щом се върне... Мога ли да знам какво се е случило? Какво има, синко, защо ме търсиш по такова време?

Затварям телефона.

Не знам защо, но се чувствам малко по-добре.

Нощният пазач е недоволен, че го измъквам от леглото в три часа сутринта — заключват хотела в полунощ, а аз съм забравил кода за влизане. Пазачът е мършав младеж, вероятно студент, който нощем бди над съня на ближните си, за да си плаща следването. Отваря ми без ентузиазъм, търси ключа ми, не го намира.

— Сигурен ли сте, че го оставихте, преди да излезете?

— Че защо да мъкна със себе си ключ?

Той дълго се рови из рецепцията, тършува сред бумагите и списанията, разхвърляни около факс и фотокопирна машина, накрая се изправя, мърморейки.

— Странно...

Опитва се да си спомни къде са оставени резервните ключове, но все не успява напълно да се разсъни.

— Потърсихте ли във вас, господине?

— Казах ви вече, не е в мен — заявявам и посягам към джобовете си.

Ръката ми замръзва: ключът е в джоба ми. Изваждам го притеснено. Нощният пазач въздиша, видимо раздражен. Все пак успява да се овладее и ми пожелава лека нощ.

Асансьорът не работи, качвам се по тясното стълбище до петия етаж, но се сецам, че стаята ми е на третия и се връщам обратно.

Не светвам лампата в стаята. Събличам се, изтягам се на кревата, без да го оправям за спане, гледам тавана, докато малко по малко изчезвам в него като в черна дупка.

След петия ден установявам, че все по-определено не съм на себе си. Рефлексите изпреварват намеренията ми, а непохватността ми още повече обърква всичко. През деня се уединявам в стаята, настанил се на стола или потънал в леглото, очите ми се обръщат, сякаш се опитвам да видя опакото на натрапчивите си мисли. Непрекъснато ме връхлитат странни идеи — мисля си да поверя продажбата на вилата на агенция за недвижими имоти, да сложа кръст на миналото и да се изселя в Европа или в Съединените щати. През нощта излизам като хищник да плякосвам из съмнителните свърталища, в места, където

никога преди това кракът ми не е стъпвал, тъй като се боя да не срещна познат или бивш колега. Полумракът на тези мръсни и одимени барове, вмирисани на мухъл, ме изпълва със странното чувство, че съм невидим. Въпреки притеснителната близост на мърморещи пияници и на жени с омагьосани очи, никой не ми обръща внимание. Свивам се в някой отдалечен ъгъл, където пийналите девизи не надничат, и поркам спокойно, докато дойдат да ми кажат, че затварят. Тогава отивам да си допия виното все в същия парк, на същата пейка, а в хотела се връщам призори.

И накрая, в една бирария изгубвам контрол над себе си. Гневът, който тлееше дни наред, избухва. Очаквах това. Оголената ми чувствителност рано или късно трябваше да даде на късо. Думите ми звучаха грубо, отговарях рязко; липсваше ми търпение, реагирах зле, когато някой ме погледнеше случайно. Нямахше съмнение, че се превръщам в друг човек, непредвидим и омагьосан едновременно. Но тази вечер в бирарията надминах себе си. Първо не харесах мястото, където ме настаниха. Исках да съм някъде на закътано, но нямаше свободни маси. Намусих се, но отстъпих. След това обаче келнерката ми съобщи, че печеният на скара дроб е свършил. Тя, изглежда, не лъжеше, но усмивката ѝ не ми хареса.

— Искам дроб на скара — настоявам.

— Съжалявам, свърши.

— Не ме интересува. Прочетох в менюто, изложено навън, че сервирате дроб на скара, и влязох именно заради него, нищо друго не желая.

Виковете ми прекъсват звъntenето на вилиците. Клиентите се обръщат към мен.

— Какво сте ме зяпнали? — започвам да крещя.

Управителят пристига начаса. Използва целия си професионален чар, за да ме успокои; но привидната му любезност отприщва моите демони. Разпореждам се незабавно да ми донесат дроб на скара. В помещението нахлува прибой от възмущение. Някой направо настоява да ме изхвърлят навън. Това е господин на възраст, с вид на ченге или на военен в цивилни дрехи. Подканвам го да се опита да ме прогони. Той охотно приема и ме хваща за врата. Келнерката и управителят се противопоставят на грубияна. С гръм и трясък пада стол, а след това шумът се примесва с ругатни. Пристига полиция. Офицерът е

блондинка с пищна гръд, с гротесков нос и пламтящи очи. Грубиянът ѝ обяснява как е избухнала свадата. Свидетелствата му биват подкрепени от келнерката и от голяма част от клиентелата. Униформената дама ме извежда на улицата и иска да си покажа документите. Отказвам да ги дам.

— Той е кьоркютук пиян — боботи един полицај.

— Прибираме го — решава офицерът.

Наблъскват ме в някаква кола и ме отвеждат в най-близкия полицейски участък. Там ме принуждават да си представя документите, да си изпразня джобовете и ме затварят в килия, където двама пияници хъркат със свити юмруци.

Един час по-късно един полицај идва да ме изведе. Отвежда ме да си получа личните вещи от едно гише и после в приемната. Навеед Ронен е там, облегат на едно бюро, гледа ме покрусен.

— Я виж ти, моят дух пазител — възкликвам неприятно.

Навеед прави знак с глава и отпраща полицај.

— Как разбра, че съм в панделата? Да не си изпратил ченгета по дирите ми?

— Нищо подобно, Амин — казва той уморено. — Отдъхнах си, че те виждам на крак. Очаквах нещо по-лошо.

— Какво например?

— Отвлечане или дори самоубийство. Търся те дни и ноци наред. Щом научих от Ким, че си изчезнал, те обявих за издирване в полицейските служби и в болничните заведения. Казвай къде беше?

— Няма значение... Мога ли да си тръгна? — питам офицера зад гишето.

— Вие сте свободен, господин Джаафари.

— Благодаря.

Топъл вятър премина улиците. Две ченгета разговарят, пушейки, единият облегат на стената на участъка, а другият седнал върху стъпалото на затворническа кола.

Автомобилът на Навеед се намира на отсрещния тротоар, фаровете му светят.

— Къде си тръгнал? — пита ме той.

— Да се разтъпча.

— Късно е. Не искаш ли да те оставя у вас?

— Хотелът ми е наблизо...

— Какъв хотел? Да не си забравил пътя към дома си?

— Много добре се чувствам на хотел.

Навеед смаяно прокарва ръка по лицето си.

— Къде е хотелът ти?

— Ще взема такси.

— Не искаш ли да те придружа?

— Няма смисъл. Пък и искам да бъда сам.

— Трябва ли да разбирам, че...

— Няма нищо за разбиране — прекъсвам го. — Искам да бъда сам и точка. Изразих се ясно.

Навеед ме догонва на ъгъла. Изпреварва ме, за да ми пресече пътя.

— Повярвай ми, Амин, не е хубаво това, което правиш. Виж докъде си се докарал.

— Нещо лошо ли правя? Каж ми къде сбърках?... Колегите ти са гадове, ако искаш да знаеш. Те са расисти. Другият започна, но трупнаха вината върху мен. Макар да излизам от участъка, нищо осъдително не съм сторил. Достатъчно ми се насъбра тази вечер. Сега желая просто да си отида в хотела. Не искам да ми свалиш луната, дявол да го вземе! Има ли нещо лошо в това, че искам да бъда сам?

— Няма — заявява Навеед, но поставя ръка пред гърдите ми, за да ми попречи да продължа. — Просто можеш да си причиниш зло, като се изолираш. Трябва да дойдеш на себе си. Уединил си се. Грещиш, като твърдиш, че си сам. Все още имаш приятели, на които можеш да разчиташ.

— Мога ли да разчитам на теб?

Въпросът ми го изненадва.

Той разперва ръце и казва:

— Разбира се.

Гледам го. Очите му не се отвърщат, само скулите леко потрепват.

— Искам да премина от другата страна на огледалото — изръмжавам, — от другата страна на Стената.

— В Палестина ли?

— Да.

Прави лека гримаса, обръща се към двете ченгета, които ни гледат скришом.

— Смятах, че си приключил с този проблем.

— И аз смятах така.

— Какво подпали отново жаравата под краката ти?

— Да кажем, че е въпрос на чест.

— Твоята е непокътната, Амин. Не сме виновни за злото, което ни причиняват, а само за онова, което самите ние сме сторили.

— Трудно ми е да преглътна горчивия хап.

— Не си длъжен.

— Точно тук грешиш.

Навеед хваща брадичката си между палеца и показалеца и присвива вежди. Трудно му е да си ме представи в Палестина в това състояние на депресия, затова търси подходящ начин да ме разубеди.

— Идеята никак не е добра — изважда той най-простия аргумент.

— Други идеи нямам.

— Къде точно искаш да отидеш?

— В Джанин.

— Градът е в положение на обсада.

— Аз също... Не отговори на въпроса ми. Мога ли да разчитам на теб?

— Предполагам, че нищо не е в състояние да те вразуми.

— Какво означава разум?... Мога ли да разчитам на теб, да или не?

Той е едновременно объркан и поразен.

Бъркам в джобовете си, намирам измачкан пакет цигари, изваждам една и я мушвам в устата си. Забелязвам обаче, че запалката ми я няма.

— Нямам огън — извинява се Навеед. — Трябва да престанеш да пушиш.

— Мога ли да разчитам на теб?

— Не виждам как. Ти отиваш в минирана територия, където нямам никаква власт и там не мога да разчитам на късмета си. Не знам какво се опитваш да докажеш. Там няма нищо за теб. Отвсякъде се стреля, а заблудените куршуми нанасят повече щети от истинските битки. Предупреждавам те, Витлеем е санаториум в сравнение с Джанин.

Той прави гаф, опитва се да си върне думите назад — много късно. Последната му фраза експлодира в мен като бомба. Адамовата ми ябълка ще изскочи от гърлото, когато го поставям натясно:

— Ким ми обеща да не казва нищо, а тя винаги е държала на думата си. Ако не е проговорила, откъде знаеш, че съм бил във Витлеем?

На Навеед му е досадно, но нищо повече. Лицето му не издава вътрешно вълнение.

— Какво би сторил ти на мое място? — ожесточава се той. — Жената на най-добрия ми приятел е камикадзе. Всички се оказахме неподготвени, съпругът ѝ, съседите ѝ, близките ѝ. Искаш да разбереш как и защо ли? Това е твое право. Но е и мое право.

Не мога да се опомня.

Вцепенявам се.

— Значи така! — просъсквам.

Навеед се опитва да се приближи до мен. Вдигам двете си ръце, умолявайки го да остане там, където е, свивам по първата уличка и изчезвам в нощта.

[1] Израелското контраразузнаване. — Бел.прев. ↑

14.

В Джанин разумът е с избити зъби и отказва каквато и да било протеза, която може да му върне усмивката. Впрочем тук вече никой не се усмихва. Някогашното добро настроение е отлетяло, откакто погребалните плащаници и бойните знамена са превзели страдалната земя.

— Още нищо не си видял — казва Джамил, сякаш четете мислите ми. — Адът е приют в сравнение с това, което става тук.

Всъщност видях немалко неща, откакто преминах от другата страна на Стената: обсадени махали; въоръжени постове на всеки кръстопът; шосета, осеяни с овъглени коли, поразени от разузнавателните самолети; кохорти клетници, чакащи реда си, за да бъдат проконтролирани, блъскани и нередко — връщани обратно; голобради кашици, които си изпускат нервите и удрят, без да гледат и да подбират; протестиращи жени, дето могат да противопоставят на ударите с приклади само изранените си ръце; джипове браздят равнините, други ескортират колони евреи, тръгнали към работните си места, сякаш прекосяващи минни полета...

— Преди една седмица — добавя Джамил — тук беше краят на света. Виждали ли си танкове да се изправят срещу прашки, Амин? В Джанин откриха огън срещу хлапетата, които хвърляха камъни. Голият тъпче Давид на всеки ъгъл.

Бях на светлинни години от подозрението, че състоянието на разложение е толкова напреднало, че надеждите са толкова онеправдани от съдбата. Отлично знаех, че омразата уврежда манталитета както на едната, така и на другата страна, познавах упорството на воюващите страни и твърдото им нежелание да се разберат и да се вслушват единствено в убийствената злоба; но все пак се травмизирах, когато виждах със собствените си очи непоносимото насилие. В Тел Авив се намирах на друга планета. Моите наочници скриваха от мен основния смисъл на драмата, която прояжда страната ми; почестите, които ми се оказваха, потулваха истинската същност на

ужасите, превръщащи благословената от Бога земя в неизбродно сметище, където основополагащите ценности на човечеството гният с извадени вътрешности, където тамяният мирише лошо като неизпълнените обещания, където призрактът на пророците си забулва лицето при всяка молитва, която се изгубва сред оръжия и викове.

— По-далече не можем да отидем — предупреждава ме Джамил.
— Практически се намираме на демаркационната линия. От разрушения двор вляво започва стрелбата.

Показва ми купчина почернели камъни.

— Двама предатели бяха екзекутирани от „Ислямски джихад“ миналия петък. Телата им бяха изложени тук. Подути като балони.

Гледам наоколо. Кварталът изглежда евакуиран. Само чуждестранен телевизионен екип снима развалините под непосредственото наблюдение на въоръжената охрана. Един джип изниква кой знае откъде, натъпкан с калашници, носи се право напред и изчезва зад завоя, като гумите му вият жестоко; след него остава облак прах, който дълго не успява да се разпръсне.

Недалече отекват изстрели, после настава безизразно, фрустриращо спокойствие.

Джамил отстъпва назад до един кръгъл площад, оглежда тихата уличка, претегля всички „за“ и „против“ и решава да не поема излишни рискове.

— Лош знак — казва той, — много лош знак. Не виждам милиционери^[1] от Бригадите на Ал-Акса. Обикновено тук винаги има трима-четирима от тях, за да ни ориентират. Щом няма никой, значи е заложен капан на ъгъла.

— Къде живее брат ти?

— На няколко метра от тук. Виждаш ли изтърбушените покриви отдясно, точно зад тях. Но за да стигнем, трябва да пресечем квартала, а тук гъмжи от отчаяни стрелци. Най-тежкото мина, но продължава да е напечено. Войниците на Шарон заемат по-голямата част от града и блокират основните места за достъп. Няма дори да ни оставят да се приближим заради заредените с експлозивни коли. Що се отнася до нашите милиции, нервите им са обтегнати и стрелят, преди да поискат документи. Лош ден избрахме, за да посетим Халил.

— Какво предлагаш?

Джамил прокарва език по посинелите си устни.

— Не знам. Не бях предвидил това.

Връщаме се обратно до кръглия площад, срещаме две коли на Червения кръст и ги следваме от разстояние. В далечината избухва снаряд, после втори. В прашното небе жужи двойка хеликоптери, изстрелват бойни ракети. Внимателно напредваме зад двете линейки. Цели къщи са размазани от танковете и булдозерите или взривени с динамит. На техните места се простират празни терени с купчини останки и ръждиви жезла, сред които лагеруват колонии плъхове, готови да установят навред царството си. Редиците от руини тъжно разказват за някогашните улици, обречени на мълчание, с осакатени фасади, а графитите по стените са по-хапливи от зъбите на гущерите. И навсякъде — край отпадъците, редом със скелетите на премазаните от танкове коли, сред надупчените с картечница стобори, по многострадалните улици — изниква чувството, че се възвръщат ужасите, които изглеждаха отминали, властва убедеността, че старите демони са станали толкова прилепчиви, че никой обсебен от тях не иска да ги прогони.

Двете линейки стигат до лагер, населен с обезумели призраци.

— Оцелелите — обяснява ми Джамил. — Превърнатите в прах и пепел къщи са били техни. Сега са тук.

Не казвам нищо, ужасен съм. Ръката ми трепери, когато посягам към пакета с цигари.

— Ще ми дадеш ли една?

Двете линейки спират пред постройка, където майки проявяват нетърпение, с дечурлигата си в полите. Шофьорите изскачат от кабините, отварят капаците и започват да раздават провизии. Жените едва не стигат до ръкопашен бой.

Джамил успява да скъси разстоянието, като тръгва обратно всеки път, когато изстрел или подозрителен силует ни смрази кръвта.

Най-после стигаме до относително пощадени квартали. Милиционери с маскировъчни униформи и качулки се суеят неистово. Джамил ми обяснява, че трябва да остави колата в гараж и оттук нататък ще разчитаме на краката си.

Минаваме по безкрайни улички, гъмжащи от разгневени хора, преди да съгледаме коптора на Халил.

Джамил няколко пъти чука на вратата; отговор няма.

Един съсед ни съобщава, че преди няколко часа Халил и семейството му са заминали за Наблус.

— Какъв лош късмет! — възкликва Джамил. — Казаха ли къде точно в Наблус?

— Не оставиха координати... Той знаеше ли, че ще дойдеш?

— Не можах да се свържа с него! — казва Джамил, ядосан, че е бил целия път напразно. — Джанин е изолиран от света... Знаеш ли защо е заминал за Наблус?

— Ами, просто взе, че замина. Какво да прави тук. Нямаме течаща вода, нямаме електричество; не се намира нищо за ядене, а и не можем да мигнем нито денем, нито нощем. Ако имах близки роднини, които да ме приемат някъде, щях да направя същото.

Джамил ме моли за още една цигара.

— Какъв лош късмет! — пустосва той. — Не познавам никого в Наблус.

Съседът ни кани да влезем в дома му, за да си починем.

— Не, благодаря — казвам. — Бързаме.

Джамил се опитва да размисли, но разочарованието прогонва мислите му. Сяда пред вратата на брат си, пуши нервно и ядно стиска челюсти.

Изведнъж става.

— Какво ще правим сега? — казва. — Не мога да остана тук. Трябва да се върна в Рамала и да върна колата на нейния собственик.

Аз също съм объркан. Халил беше единственият ми ориентиран знак. Според последни сведения Адел се приютил у тях. Надявах се да ме отведе до него.

Ние сме братовчеди, Халил, Джамил и аз. Не познавам добре първия, който е с десет години по-голям от мен, но в юношеските си години бяхме много близки с Джамил. Напоследък не се срещаме често поради несъвместимостта на професиите ни, аз — хирург в Тел Авив, а той — охранител в Рамала, но когато му се случваше да минава през нашия град, Джамил не пропускаше случай да прескочи до къщи. Той е добър глава на семейство, сърдечен и безкористен. Много ме цени и е запазил от някогашната ни дружба неизменна нежност. Когато му съобщих, че пристигам, той веднага поиска отпуск от шефа си, за да се занимава с мене. *Знае* за Сихем. Ясер му разказал за бурното ми пребиваване във Витлеем и споделил с него тегнещите

над мен подозрения за евентуалното ми манипулиране от израелските тайни служби. Джамил въобще не пожелал да го слуша. Заплаши ме, че няма да ми проговори, ако не отида право у тях.

Прекарах две нощи в Рамала заради колата ми, която един монтьор не успя да поправи. Джамил се обърна към друг братовчед да ни даде автомобила си, като обеща да му го върне, преди да падне нощта. Разчиташе да ме остави при брат си Халил и веднага да се върне обратно.

— Има ли някъде хотел? — питам съседа.

— Естествено, но заради всичките тези журналисти хотелите са пълни. Ако решите да изчакате Халил у дома, няма да ме притесните. Винаги разполагам със свободно легло за правоверни.

— Благодаря — казвам му, — ще се оправим някак.

Намираме свободна стая в нещо като странноприемница недалеч от къщата на Халил. Рецепционистът иска да му платя предварително, след което ме придружава до втория етаж и ми показва килерче, обзаведено с неугледно легло, допотопно нощно шкафче и метален стол. Показва ми тоалетната в края на коридора, аварийен изход при необходимост, и ме оставя на съдбата ми. Джамил е в чакалнята. Оставям сака си на стола и отварям прозореца, който гледа към центъра на града. В далечината банди дечурлига замерят с камъни израелските танкове, а след това се разбягват, защото войниците откриват стрелба; сълзотворни бомби разпръскват белезникав дим по наситените с прах улици; струпва се тълпа около току-що простреляно тяло... Затварям прозореца и отивам при Джамил в чакалнята. Двама журналисти спят на канапе, екипировката им е разхвърляна около тях. Рецепционистът ни информира, че в дъното вдясно има малко барче, ако искаме да прием нещо или да залъжем глада. Джамил иска от мен разрешение да се върне в Рамала.

— Ще мина отново през къщата на Халил и ще оставя на съседа адреса на хотела, където да ти се обади, щом брат ми се върне.

— Отлично. Няма да напускам хотела. Пък и не виждам къде човек може да се разтъпче наоколо.

— Прав си, стой си в стаята, докато те потърсят. Халил сигурно ще се върне още днес или най-късно утре. Той никога не оставя

къщата си без човек.

Прегръща ме.

— Пази се, Амин.

След като Джамил си заминава, отивам в бара да изпуша няколко цигари с чаша кафе. Въоръжени юноши с глави, увити в зелени шалове и гърди, покрити с бронирани жилетки, се появяват на свой ред. Те се настаняват в един ъгъл, където към тях се присъединява екип от френската телевизия. Най-младият милиционер ми обяснява, че ще дават интервю, и любезно ме приканва да се разкарам.

Качвам се в стаята си и отново отварям прозореца към продължаващите битки. Сърцето ми се свива при гледката, която се открива пред погледа ми... Джанин... Големият град на моето детство. Племенните ни земи се намираха на трийсетина километра оттук, често придружавах татко, когато той отиваше в града да предлага картините си на съмнителни търговци на изкуство. По онова време Джанин ми се струваше не по-малко тайнствен от Вавилон, обичах да възприемам рогозките като летящи килимчета. След това, когато пубертетът ме направи по-любопитен към походката на жените, се научих да ходя там сам като големите. Джанин беше мечтаният град на нахаканите ангели, с маниерите си на голямо село, подражаващо на градовете, с неспирната тълпа, напомняща за пазар по време на Рамадана, с магазинчетата, подобни на пещерата на Али Баба, където джунджуриите се мъчеха да излъжат недоимъка, с ароматните улички, където хлапетата приличаха на босоноги принцове; а също така и с живописната му страна, която някога омагьосвала поклонниците с мириса на неговия хляб, какъвто не срещнах никога повече, и с невероятната доброта на хората, въпреки толкова злочестини... Къде изчезнаха прекрасните дреболии, които представляваха чара и стила му; те правеха свяна на девойките гибелен, колкото и безсрамието им, а старците изглеждаха достолепни, въпреки невъзможния си характер. Влашването на абсурда опустоши дори детските радости. Всичко потъна в зловонна сивота. Тук човек се чувства в забравено чистилице, населено с обезформени души, с пречупени същества, полудухове, полупрокълнати, оплетени в превратностите като мушици в мухоловка, с разложени лица, с помръкнали погледи, обърнати към

нощта, толкова нещастни, че дори голямото слънце на Ас Самаирах не успява да ги освети.

Джанин сега представлява пострадал от бедствие град, огромен куп развалини; той не ни казва нищо смислено и изглежда също толкова неразгадаем, колкото усмивките на неговите мъченици, чиито портрети висят на всеки ъгъл. Обезобразен от набезите на израелската армия, ту заклеймяван публично, ту възкресяван, той следва злата си участ, едва дишащ и подложен на гибелни заклинания...

На вратата се чука.

Събуждам се. Стаята тъне в мрак. Часовникът ми показва 6 часа сутринта.

— Господин Джаафари, имате гости — съобщава ми някой през вратата.

На рецепцията ме очаква момък, нагизден в пъстри одежди. Около осемнайсетгодишен, но се опитва да изглежда по-възрастен. Лицето му с фини черти е поръбено с едва поникнал мъх, който трябва да минава за брада.

— Наричам се Абу Дамар — представя се той учено. — Това е бойното ми име. Аз съм доверено лице. Халил ме изпрати да те намеря.

Прегръща ме, подражавайки на муджахидините.

Вървя след него през оживен квартал, където тротоарите потъват под руините. Сигурно мястото наскоро е евакуирано от израелските войски, защото порутеният път още пази следите от веригите на танковете, тъй както подложеният на изтезания не може да прикрие пресните белези от голготата си. Сюррия бягащи хлапета вдигат страшен шум и с крясъци изчезват в някаква уличка.

Водачът ми върви прекалено бързо и от време на време се принуждава да спре, за да ме изчака.

— Това не е пътят — отбелязвам аз.

— Скоро ще мръкне — обяснява ми той. — Вечер някои сектори са забранени. За да не стават недоразумения. Ние в Джанин сме много дисциплинирани. Инструкциите се спазват стриктно. Иначе нямаше да издържим.

Обръща се към мен и добавя:

— Докато си с мен, нищо не рискуваш. Тук е моят сектор. След една или две години аз ще го командвам.

Озоваваме се в неосветен сокак. Въръжен силует стои на стража пред ниска врата. Момъкът ме побутва към нея.

— Ето го нашия доктор — заявява той, горд, че е изпълнил мисията си.

— Отлично, малкият — казва часовият. — Сега си иди у дома и забрави за нас.

Момчето е малко засегнато от безапелационния тон на часовия. Кима ни за сбогом и изчезва в мрака.

Мъжът на пост ме приканва да го последвам във вътрешен двор, където двама милиционери лъскат пушките си на светлината на факел. Едър мъж в униформа на парашутист е застанал на прага на помещение, заето от походни легла и спални чували. Това е шефът. Целият на петна и с блеснали очи, той не изпитва особено удоволствие, че ме вижда.

— Искаш да си отмъстиш ли, докторе? — посреща ме той от упор.

Нападнат съм внезапно, така че ми е необходимо известно време, за да дойда на себе си.

— Какво?

— Отлично чу — натъртва той, като ме въвежда в тайна стая. — „Шин Бет“ те изпраща, за да разровиш мравуняка, да ни измъкнеш от дупките и да предадеш местопребиваването ни на разузнавателните самолети.

— Не е вярно.

— Млъквай — заплашва ме той и ме притиска до стената. — Държим те под око от доста време. Пребиваването ти във Витлеем беше забелязано. Какво искаш всъщност? Да ти отрежем главата в някоя канавка или да те обесим на площада?

Мъжът предизвиква в мен див ужас.

Той опира пистолет в хълбока ми и ме принуждава да коленича. Един милиционер, когото не съм видял да влиза, извива ръцете ми зад гърба и щраква белезници, без да проявява грубост, сякаш просто се упражнява. Толкова съм изненадан от обрата на нещата и лекотата, с която паднах в капана, че не мога да повярвам какво се случва с мен.

Човекът прикляква, за да ме огледа отблизо.

— Последна спирка, докторе. Всички слизат. Не трябваше да отиваш толкова далече, защото тук не сме особено търпеливи с

негодниците и не ги оставяме да ни тровят живота.

— Дойдох да се видя с Халил. Той е мой братовчед.

— Халил се измете, щом чу за посещениято ти. Да не е луд! Даваш ли си сметка какво забърка във Витлеем? Заради теб имамът в голямата джамия беше принуден да напусне града. Принудени сме да отложим всичките си операции там, за да видим дали мрежите ни не са разкрити. Не знам защо Абу Мукауи прие да се срещне с теб, но инициативата му беше много лоша. Наложих се и той да си обере крушите. А ето че сега идваш в Джанин, пак да започнеш...

— Не съм завербуван.

— Да бе, така е... Арестуват те след атентата, извършен от жена ти; след това три дни по-късно те изритват просто така, без да те следят и без никакъв процес. Едва не се извиняват за причиненото ти притеснение. Защо? Заради красивите ти очи ли? Да приемем, че е така, още малко и почти ще ти повярваме, но никога не сме виждали подобно нещо. Никога пленник на „Шин Бет“ не е пускан на свобода, преди да е продал душата си на дявола.

— Заблуждавате се...

Хваща ме за челюстта и така натиска, че отварям широко уста.

— Господин докторът ни се сърди. Жена му е умряла *заради нас*. Толкова добре се е чувствала в златната си клетка, нали? Хранила се е добре, спала си е добре, забавлявала се е добре. Нищо не ѝ е липсвало. Но ето че банда дегенерати ѝ отнемат щастието, за да я изпратят — как се изразяваш ти? — *на гибел*. Господин докторът живее в страна, където бушува война, но не иска и да чува за нея. Мисли си, че жена му също не трябва да ѝ обръща внимание... Само че господин докторът е сбъркал.

— Пуснаха ме, защото нямам нищо общо с атентата. Никой не ме е вербувал. Искам просто да разбера какво точно се е случило. Затова търся Адел.

— Всичко е ясно. Ние сме във война. Едни са грабнали оръжие; други си въртят палците. Има и такива, които извличат облаги в името на Каузата. Такъв е животът. Но докато всеки се подвизава в собствения си квартал, няма нищо страшно. Трудностите започват, когато тези, дето си живеят живота, тръгват да дърпат ушите на нагазилите до шия в лайната... Жена ти избра своя лагер. Щастието, което ти ѝ предлагаше, намирисваше на гнило. Знаеш ли, че я

отвращаваше? Тя не желаше това щастие. Не можеше повече да се пече на слънце, докато народът ѝ гние под ционистко робство. Жива картина ли да ти покажа, за да *разбереш*, или просто отказваш да погледнеш истината в лицето?

Той става, треперещ от ярост, блъска ме с коляно в стената и излиза, като заключва вратата след себе си.

Няколко часа по-късно, със запушена уста и с превръзка на очите, ме хвърлят в багажника на някаква кола. Решавам, че краят ми е дошъл. Ще ме закарат на някое пусто място и ще ме екзекутират. Ядосвам се от лекотата, с която се поддадох на действията им. Едно агне щеше да се защити по-достойно. Затваряйки се отгоре ми, капакът на багажника отнема и последното уважение, което изпитвам към себе си, като същевременно ме изолира от останалия свят. Целият изминат път, цялата ми изумителна кариера, за да завърша в багажника на кола като жалка бохча! Как можах да падна толкова ниско? Как приех да се отнасят с мен по такъв начин, без да помръдна с пръст? Чувството на безсилна ярост ме отпраща далече в миналото. Спомням си как една сутрин, когато ме водеше с каруцата си при местния зъбовадец, дядо изпусна поводите по пътя и бутна някакъв мулетар. Мулетарят се изправи и дълго не спря да ругае дядо с всевъзможни обидни имена. Очаквах патриархът на свой ред да изпадне в буен гняв, както когато подгонеше вироглавците от племето, но каква мъка изпитах, когато моят кентавър, човекът, когото възприемах едва ли не като божество, се задоволи да се *разтопи* в извинения и вдигна покорно тюрбана си, който другият изтръгна от ръцете му и хвърли на земята. Толкова бях тъжен, че зъбът престана да ме боли. Бях на седем или осем години. Не исках да повярвам, че дядо може да приеме да бъде унижен по такъв начин. Възмутен и безпомощен, всеки вик на мулетаря ме караше все повече да се присвивам. Не можех да гледам как моят идол погива като капитан, който гледа потъващия си кораб... Същата мъка изпитах, когато багажникът на колата ме изтри от лицето на земята. Толкова се срамувам, че безропотно понасям оскърбленията, че съдбата, която ме очаква, ми е безразлична; аз вече съм нищо.

[1] Членове на *милиция* — неправителствена въоръжена групировка, съставена от цивилни граждани, която преследва своите цели с въоръжени средства. — Бел.кор. ↑

15.

Затварят ме в непроницаемо мазе, без прозорче, нито осветление.

— Няма особен комфорт — казва ми мъжът с униформата на парашутист, — но обслужването е безупречно. Не се опитвай да играеш номера, защото нямаш никакъв шанс да се измъкнеш оттук. Ако зависеше от мен, вече щеше да миришеш лошо. За съжаление аз се подчинявам на висшестоящите, а те невинаги споделят моите чувства.

Сърцето ми направо спира да бие, когато той затваря вратата зад гърба ми.

Сключвам ръце около коленете си и не помръдвам повече.

На другия ден идват да ме вземат. С белезници на ръцете, главата в чувал и със запушена уста, отново ме тикват в багажника на някаква кола. След дълго изморително пътуване ме хвърлят на земята. Карат ме да коленича и свалят чувала. Първото нещо, което ми се изпречва пред очите, е голям камък, изцапан със съсиреци кръв и надупчен със следи от куршуми. На това място ужасно вони на смърт. Вероятно много хора са били екзекутирани тук. Някой опира дулото на пушка до слепоочието ми. „Знам, че нямаш представа къде се намира каабата^[1] — казва ми той, — но винаги е добре да си кажеш молитвата.“ Ухапването на метала ме разкъсва от главата до петите. Не ме е страх, но така треперя, че зъбите ми тракат. Затварям очи, събирам последните късове достойнство, които са ми останали, и чакам да ме довършат... Звънва радиотелефон и ме спасява в последния момент — дават заповед на моите палачи да отложат за по-късно мръсната работа и да ме върнат там, където лежах затворен.

Отново мрак, само че този път съм съвсем сам на света, без сенки-пазачи и без спомени, освен отвратителната уплаха в душата и следата от дулото до слепоочието ми...

На следващия ден отново ме подхващат. Пътуваме, стигаме до големия кървав камък, разиграва се същият мизансцен и отново ме

спасява радиотелефонът; разбирам, че ме изтезават с вулгарна пародия на екзекуция, опитват се да ме накарат да рухна.

След това вече никой не идва да ми досажда.

Шест дни и шест нощи съм затворен в зловонна дупка за плъхове, предоставен на бълхите и на хлебарките, храня се със студена супа и протривам прешлените си върху одър, твърд като надгробен камък!

Очаквах жестоки разпити, мъчения, побоища. Нищо подобно. Възбудени юноши, размахващи картечниците си като трофеи, са натоварени да бдят над мене. От време на време ми носят храна, без да ми проговарят, високомерно се правят, че въобще ме няма.

На седмия ден някакъв командир със солидна охрана идва да ме посети в мазето. Млад мъж на около трийсет години, по-скоро хилав, с лице като острие на нож, от едната страна изгорено, и със съмнително блестящи очи. Носи избеляла тренировъчна униформа и калашник през рамо.

Изчаква ме да се изправа, пъха пистолета си в ръката ми и се отдръпва на две крачки назад.

— Зареден е, докторе. Застреляй ме.

Оставям пистолета на земята.

— Застреляй ме, твое право е. След това можеш да си вървиш у дома и окончателно да затвориш страницата. Тук никой няма да докосне дори косъм от косата ти.

Приближава се и отново ми подава пистолета.

Отказвам да го взема.

— Пацифист ли си? — пита ме той.

— Хирург — отговарям.

Свива рамене, прибира пистолета под войнишкия колан и ми доверява:

— Не знам дали успях, докторе, но исках телом и духом да изпиташ омразата, която ни разяжда. Поръчах да ми подготвят подробен доклад за теб. Казаха ми, че си прекрасен човек, истински хуманист и че нямаш никаква причина да желаеш злото на хората. Така че е трудно да те накарам да ме разбереш, ако не те сваля ниско под социалното ти равнище и не те накарам да се валяш в калта. Сега, когато докосна с пръсти гадостите, които професионалният успех ти спестяваше, има шанс да ме разбереш по-добре. Животът ме научи, че

човек може да живее с любов и вода, трохи и обещания, но никога не успява напълно да оцелее от позора. Откакто съм дошъл на този свят, познавам само позор. Всяка сутрин. Всяка вечер. Само това съм виждал през целия си живот.

Махва с ръка. Един милиционер хвърля сак в краката ми.

— Донесох ти нови дрехи. От джоба си съм ги платил.

Не осъзнавам докрай думите му.

— Свободен си, докторе. Искаше да се срещнеш с Адел. Той те чака навън в една кола. Братът на дядо ти иска да те посрещне в патриаршеския дом. Ако не желаеш да го видиш, не се безпокой. Ще му кажем, че си бил възпрепятстван. Приготвили сме ти баня и хубава храна, ако не възразяваш.

Оставам нащрек, неподвижен.

Командирът се навежда, отваря сака и ми показва дрехите и чифт обувки, за да демонстрира своята добронамереност.

— Как прекара тези шест дни в смърдящото подземие? — пита ме той, ставайки, и поставя ръце на кръста си. — Смя да се надявам, че си се научил да мразиш. В противен случай експериментът ще е безполезен. Затворих те тук, за да вкусиш от омразата и да изпиташ желание да я проявиш. Не те унижих проформа. Не обичам да унижавам хората. Бил съм унижаван и отлично знам какво е. Всякакви драми са възможни, щом самолюбието е посрамено. Особено когато човек забележи, че е изгубил достойнството си, че е безпомощен. Смятам, че най-доброто училище по омраза е точно тази дупка. Истински започваш да мразиш в момента, когато осъзнаеш своята безпомощност. Това е трагичен момент; най-ужасният и най-отвратителният от всички.

Хваща ме за раменете и продължава с хъс:

— Искан да разбереш защо сме грабнали оръжието, доктор Джаафари, защо хлапаците се хвърлят под танковете, защо нашите гробища са претъпкани, защо искам да умра с оръжие в ръка... защо съпругата ти се взриви в ресторант. Няма по-страшен катаклизъм от унижението. То е неизмеримо нещастие, докторе. Отнема ти вкуса да живееш. И колкото по-късно отлети душата ти, толкова по-дълго се загнездва една мисъл в главата ти: как да умреш достойно, след като си живял *окаян, сляп и гол*?

Забелязва, че пръстите му предизвикват болка и отдръпва ръце.

— Никой не се присъединява към нашите бригади за удоволствие, докторе. Всички момчета, които видя, тези с прашките и другите с гранатометите, ненавиждат войната. Защото няма ден, в който някой от тях да не загине в разцвета на живота си от вражески куршум. Те също биха искали да се радват на висок статус, да станат хирурзи, естрадни звезди, киноактьори, да карат луксозни лимузини и всяка вечер да прахосват несметни състояния. Проблемът е, че тази мечта им е отказана, докторе. Искат да ги набутат в гета, да ги обезличат напълно. Затова те предпочитат да умрат. Когато мечтите са прогонени, последното спасение е смъртта... Сихем разбра това, докторе. Трябва да уважиш нейния избор и да я оставиш да почива в мир.

Преди да се оттегли, той добавя:

— При лудостта на хората има два екстремни момента. Мигът, когато осъзнаеш своята безпомощност и този, в който почувстваш уязвимостта на другите. Човек трябва да приеме лудостта си, докторе, или да я понесе.

След това той се обръща и си тръгва, а подчинените му поемат след него.

Оставам прав насред килията, срещу широко отворената врата, която гледа към побелял от светлина вътрешен двор. Отражението на слънчевите лъчи прониква чак в мозъка ми. Чувам как няколко коли потеглят, след това настъпва тишина. Струва ми се, че сънувам, не смея да се ощипя. И това ли е някаква пародия?

В рамката на вратата се появява силует. Веднага го разпознавам: набит, леко отпуснат, с провиснали рамене, къси и малко криви крака — това е Адел. Не знам защо, когато той се появява от дъното на моята нощ, ме разтърсват ридания.

— Амму?^[2] — произнася той глухо.

Идва към мен бавно, сякаш влиза в меча бърлога.

— Чичо? Аз съм, Адел... Казаха ми, че ме търсиш. Ето, дойдох...

— Доста се забави.

— Не бях в Джанин. Едва вчера Закария ми заповяда да се върна. Тук съм от около час. Не знаех, че става дума за теб. Какво се е случило, амму?

— Не ме наричай чичо. Времената се промениха, откакто те приемах у дома и се отнасях с теб като със собствен син.

— Разбирам — казва той и свежда глава.

— Какво разбираш, ти, дете още нямаш навършени двайсет и пет години. Виж до какво състояние ме докара.

— Не съм виновен за нищо. Никой не е виновен. Не исках тя да се взриви, но беше твърдо решена. Дори имамът Марван не успя да я разубеди. Каза, че е палестинка до мозъка на костите си и че не вижда защо да остави на други онова, което самата тя трябва да стори. Кълна ти се, нищо не искаше да чуе. Казахме й, че ще ни е по-необходима жива, отколкото мъртва. Тя много ни помагаше в Тел Авив. Основните ни събирания се провеждаха в твоята къща. Предрешавахме се като водопроводчици или като електротехници, носехме си екипировката в ремонтни фургони, за да не събудим подозрение. Сихем предостави банковата си сметка на наше разположение; оттам плащахме за Каузата. Тя беше опората на подразделението ни в Тел Авив...

— И в Назарет...

— Да, и в Назарет също — заявява той невъзмутимо.

— А къде провеждахте събранията си в Назарет?

— Не сме имали събрания в Назарет. Придружавах я за събиране на волни пожертвувания. Когато бяхме обиколили всичките дарители, Сихем пренасяше парите до Тел Авив.

— И това ли е всичко?

— Това е всичко.

— Наистина ли?

— Че какво друго?...

— Какви точно бяха взаимоотношенията ви?

— На другари по оръжие...

— Само другари по оръжие ли? Вашата Кауза си е осигурила здрав гръб.

Адел си почесва главата. Невъзможно е да разбере дали е смутен, или се чувства в безизходица. Нахлуващата отзад светлина скрива изражението на лицето му.

— Абас не смята така — казвам му.

— Кой е този Абас?

— Чичото на Сихем. Този, който искаше да ти счупи черепа с кирка в Кфар Канна.

— О, откаченият!

— Много си е добре. Отлично знае какво върши и какво говори... Видял ви е да подпирате стените в Назарет.

— И какво?

— Твърди, че определени знаци никога не лъжат.

Точно в този момент не ми пука за войната, за справедливата кауза, за небето и земята, за мъчениците и техните гробници. Истинско чудо е, че още се държа прав. Сърцето ми тупка като лудо в гърдите; душата ми направо ще изскочи. Думите препускат пред страховете ми, като пламъци от пожар проникват дълбоко в същността ми. Боя се от всяка изплъзнала се дума, страх ме е, че ще се върне към мен като бумеранг, заредена с нещо, което тутакси ще ме унищожи. Но потребността да изчистя съмненията си е по-силна от мен. Може да се каже, че играя на руска рулетка, че съдбата ми малко ме интересува, защото моментът на истината ще ни раздели веднъж завинаги. Хич не ме интересува откога точно Сихем е взела присърце самоубийствената съпротива, не ми пука и дали съм сбъркал някъде, дали по някакъв начин съм допринесъл за загубата ѝ. Всичко това остава на втори план. Най-вече искам да разбера онова, което сега за мен е първостепенно, а именно дали Сихем ми е изневерявала.

Най-после Адел осъзнава какво целя. Възмутен е.

— Какви ги говориш? — задавя се той... — Не, не е възможно. Накъде биеш?... Да не намекваш?... Не може да бъде! Как смееш?

— Тя криеше от мен какви ги върши...

— Не е същото.

— Същото е. Когато лъжеш, изневеряваш.

— Тя не те е излъгала. Забранявам ти...

— Ти смееш да ми забраняваш...

— Да, забранявам ти! — крещи той, опънат като пружина. —

Няма да ти позволя да петниш паметта ѝ! Сихем беше вярваща. А никой не може да мами мъжа си, без да оскърбява Бога. Това е безсмислица. Когато човек е решил да посвети живота си на Бога, когато се е отказал от нещата от живота, от всичко на земята без изключение. Сихем беше светица. Ангел. Щях да бъда прокълнат, само да посмеех да я погледна по-продължително.

И, Господи, ето че му вярвам. Думите му ме спасяват от подозренията, от страданията, от самия мен; изпивам ги до дъно,

потъвам в тях. В моето небе гъстите черни облаци се разпръскват с шеметна бързина. Прониква свеж въздух, прогонва миризмата на мухъл, която тровеше вътрешностите ми, кръвта ми във вените се прочиства. Господи! Аз съм *невредим*. Сега, когато свеждам спасението на човечеството до това на нищожно малката ми персона, сега, когато честта ми е пощадена, забравям мъката и грижите си и съм почти готов всичко да опростя. Очите ми се изпълват със сълзи, но не им позволявам да провалят хипотетичното помирение със самия себе си, интимното преоткриване, което празнувам някъде в плътта и в съзнанието си. Но всичко това е прекалено за изтерзан човек като мен; краката ми омекват и се свличам на постелята, обхванал глава с ръце.

Не съм готов да изляза на двора. Прекалено ми е рано. Предпочитам още малко да остана в килията, колкото да се съвзема, да намеря мястото си сред този поток от разкрития, които вървят във всички посоки. Адел сяда до мен. Ръката му дълго се колебае, преди да се обвие около врата ми; жестът, който ме отвращава, дълбоко ме разтърсва; но не го отхвърлям. Дали това е знак за угризение или за съчувствие? И в двата случая не това съм очаквал. Трябва ли въобще да очаквам нещо от човек като Адел? Би ме учудило. Ние имаме радикално различна концепция какво можем да очакваме един от друг. За него раят е целта на живота на човека; за мен всеки сам твори своя рай. За него Сихем е била ангел. За мен тя беше *моята* жена. Според него ангелите са вечни, според мен те умират от нашите рани... Не, едва ли имаме какво да си кажем. Истински късмет е, че той въобще долавя болката ми. Неговите ридания ме разтърсват целия. Без да се усетя, без да осъзнавам какво правя, ръката ми се изплъзва и се опитва да утеша неговата... След това говорим, говорим, говорим, сякаш се опитваме да прогоним злите духове от всяка фибра на телата си. Адел не идвал по бизнес дела в Тел Авив, а за да снабдява финансово местната организация на Интифадата. Възползвал се от известността ми и от гостоприемството ми, за да бъде извън подозрение. Случайно Сихем открила чанта, скрита под леглото му. От нея изпаднали документи и пистолет. Щом се върнал, Адел тутакси разбрал, че скривалището му е разкрито. Първо решил незабавно да изчезне. Размишлявал дали да не я убие, за да не остави нещата на случайността. Докато кроял планове за „случайната смърт“ на Сихем, тя влязла в стаята с пачка шекели. „Това е за Каузата“, рекла. Минали

месеци, преди Адел да ѝ гласува доверие. Сихем искала да се присъедини към него в съпротивата. Организацията я подложила на изпитания, а тя се представила убедително. Защо не ми е казала нищо? Какво да ти каже? Не можеше нищо да ти каже, нямаше право. Пък и не искаше който и да било да се изпречи на пътя ѝ. Освен всичко друго, това са ангажименти, за които човек си мълчи. Не можеш да крецнеш по улиците клетви, които са абсолютна тайна. Баща ми и майка ми смятат, че се занимавам с бизнес. И двамата очакват да натрупам състояние, за да отмъстя за тяхната мизерия. Те не знаят нищо за военните ми занимания. А пък те също са борци за Каузата. Не биха се поколебали да дадат живота си за Палестина... но не и рожбата си. Това не е нормално. Децата са тези, които надживяват родителите си, те са тяхното късче вечност... Ще бъдат неутешими, ако научат, че съм загинал. Напълно съзнавам огромната болка, която ще им причиня, но това все пак ще е само още една болка сред толкова много други. Ще мине време, ще ме оплачат и ще ми простят. Саможертвата не се полага само на другите. Ако приемем, че децата на другите умират заради нашите деца, трябва да приемем и че нашите деца ще загинат заради тези на другите, иначе няма да е честно. Ти не можеш да разбереш това, амму. Сихем е жена, преди да бъде твоя. Тя умря заради другите... Защо тя? А защо не тя? Защо искаш Сихем да остане извън историята на своя народ? Какво повече или по-малко има тя от жените, жертвали се преди нея? Такава цена трябва да платиш, за да бъдеш свободен... Сихем беше свободна. Разполагаше с всичко. Не ѝ отказвах нищо. Свободата не е паспорт, който представяме в префектурата, амму. Да заминеш, където искаш, не означава свобода. Да ядеш до насита, не означава успех. Свободата е дълбоко вътрешно убеждение; тя е майката на всички убедености. А Сихем не беше чак толкова сигурна, че е достойна за своя шанс. Вие живеехте под един и същи покрив, възползвахте се от едни и същи привилегии, но гледахте в различни посоки. Сихем беше по-близо до народа си, отколкото до представата, която ти имаше за нея. Може би тя беше щастлива, но не достатъчно, за да прилича на теб. Не ти се сърдеше, че за пари приемаш лаврите, с които те обсипват, но не в това доволство искаше да те вижда тя, защото то ѝ се струваше малко неприлично, звучеше ѝ непристойно. Ти сякаш правеше барбекю върху

изпепелената земя. Ти виждаше само барбекюто, а тя виждаше останалото, отчаянието, което придаваше фали на твоите радости. Ти не беше виновен и въпреки това тя не можеше да приеме твоя далтонизъм... Аз не подозирах нищо, Адел. Тя изглеждаше толкова щастлива... Ти толкова искаше да я направиш щастлива, че отказваше да видиш каквото и да било, което би хвърлило сянка върху нейното щастие. Сихем не желаше подобно щастие. Възприемаше го като въпрос на съвест. Единственият начин да изкупи вината си беше да влезе в редовете на Каузата. Това е естествено, когато човек произлиза от народ-страдалец. Няма щастие без достойнство и мечтите са невъзможни без свобода... Обстоятелството, че е жена, не дискредитира активистката, нито я освобождава от задълженията ѝ. Мъжът е измислил войната; жената е измислила съпротивата. Сихем беше дъщеря на народ, който се съпротивлява. Тя най-добре знаеше какво да прави... Искане да заслужи да живее, амму, да заслужи отражението си в огледалото, да заслужи заразителния смях, а не само да се възползва от шансовете си. Аз също мога да се отдам на бизнес и да забогатя по-бързо от Онасис. Но как да приема слепотата, за да съм щастлив, как да обърна гръб на самия себе си, без да се изправя срещу себеотричането? Човек не може с едната ръка да полива цветето, което изскубва с другата; не се смиляваш към розата, която поставяш във ваза, убиваш я; вярваш, че разкрасяваш салона си, но всъщност обезобразяваш градината си... — Препъвам се в яснотата на неговата логика като муха в прозрачността на прозореца; ясно осъзнавам посланието му, но не се съгласявам с него. Опитвам се да разбера жеста на Сихем, но не откривам в него нито здрав разум, нито причина за извинение. Колкото повече мисля, толкова по-малко го приемам. „Това може да се случи на всеки — призна Навеед. — Пада ти на главата като керемидата или се загнездва в теб като тения. След това вече не гледаш на света по същия начин.“ Сихем вероятно винаги е носела омразата в себе си, много преди да ме познава. Тя е отраснала редом с потиснати, сираче и арабка в свят, който не прощава нито едното, нито другото. Несъмнено е трябвало много ниско да превива гръб, всъщност като мен, но никога не е успяла да се изправи напълно. Бремето на определени постъпки е по-тежко от товара на годините. За да стигне дотам, да се натъпче с експлозивни и да тръгне решително на смърт, значи е носела в себе си

толкова грозна и ужасяваща рана, че се е срамувала да я разкрие пред мен; единственият начин да се освободи от нея е бил да се унищожи като обладан от дявола, който се хвърля в урвата, за да се освободи и от уязвимостта си, и от своя демон. Вярно е, че тя отлично прикриваше белезите си — може би се е опитала да ги скрие зад грима, но безуспешно; достатъчен е бил дребен повод, за да се събуди дремещият в нея звяр. От кой момент нататък се е проявила промяната в нея? Адел не я е питал, а вероятно и самата Сихем не е знаела точно. Поредното насилие, представено по телевизията, някаква злополучна случка на улицата, изпуснатата ругатня — дреболия предизвиква непоправимото, когато омразата е в теб... Адел говори, говори и пуши като комин... Давам си сметка, че вече не го слушам. Нищо повече не искам да чувам. Светът, който ми представя, никак не ми се нрави. Там смъртта е цел сама по себе си. За един лекар това е върхът! Толкова пациенти съм връщал от отвъдното, че накрая дори започнах да се вземам за бог. Но когато някой болен издъхнеше на операционната маса, отново се превръщах в уязвимия и тъжен смъртен, който винаги съм се опитвал да не бъда. Не се разпознавам там, където се извършва убийство; моето призвание е на страната, която спасява. Аз съм хирург. А Адел иска да приема, че смъртта се превръща в амбиция, в най-страстно желание, в законност; той иска от мен да одобря жеста на моята съпруга, което ще рече точно това, което призванието ми на лекар забранява и при най-безнадеждните случаи. Аз отхвърлям дори евтаназията. Не това съм търсил. Не искам да се гордея с вдовството си, не искам да се отказвам от щастието, което ме направи съпруг и любовник, господар и роб, не искам да погребвам мечтата, която ми помагаше да живея така, както никога повече няма да живея.

Отмествам сака в краката си и ставам.

— Да вървим, Адел.

Той малко се обижда, че го прекъсвам, но на свой ред става.

— Прав си, *амму*. Тук не е най-доброто място да разговаряме за тези неща.

— Въобще не искам да говоря. Нито тук, нито другаде.

Той се съгласява.

— Братът на дядо ти Омр знае, че си в Джанин. Искаше да те види. Ако нямаш време, не се притеснявай. Ще му обясня.

— Няма нищо за обясняване, Адел. Аз никога не съм се отказвал от роднините си.

— Не това исках да кажа.

— Просто разсъждаваше на глас.

Той се изплъзва от погледа ми.

— Не искаш ли преди това да похапнеш, да се изкъпеш?

— Не. Нищо не желая от твоите приятели. Не ценя нито кухнята, нито хигиената им. Също така не искам техните дрехи — допълвам, изблъсквайки сака от пътя си. — Трябва да се върна в хотела, за да си прибера вещите, ако вече не са разпределени между нуждаещите се.

Светлината в двора напада очите ми, но слънцето ми действа благотворно. Милиционерите са заминали. Само усмихнат младеж е застанал прав до запрашена кола.

— Това е Висам — казва Адел. — Внукът на Омр.

Младежът увисва на врата ми и ме притиска силно. Отстъпвам, за да го разгледам, но той се скрива зад усмивката си, засрамен от сълзите, които изпълват очите му. Висам! Помня го като вресльо в пеленки, малко по-голям от юмрук, а ето че сега е с една глава над мен, поникнали са му мустаци и дори с единия крак вече е в гроба на възраст, когато всички отклонения от правия път предизвикват умиление, с изключение на това, което той си е избрал. Затъкнатият на колана му пистолет болезнено свива сърцето ми.

— Първо го заведи в хотела — нарежда му Адел. — Трябва да си прибере оттам нещата. Ако мъжът на рецепцията е забравил къде ги е оставил, опресни му паметта.

— Няма ли да дойдеш с нас? — учудва се Висам.

— Не.

— Преди малко имаше други намерения.

— Размислих.

— Добре. Ти решаваш. До утре може би...

— Кой знае?

Очаквам да ме прегърне. Адел обаче остава на мястото си, превил врат, с ръце на кръста, подритва някакво камъче с върха на обувката си.

— Тогава доскоро — казва още Висам.

Адел вдига към мен очи, изпълнени с мрак.

Този поглед!

По същия начин ме погледна Сихем сутринта, когато я оставих на автогарата.

— Наистина съжалявам, *амму*.

— Аз също...

Не дръзва да се приближи до мен. От своя страна аз не му помагам, не го пресрецам. Не искам да си въобразява каквото и да било; трябва да разбере, че раната ми е неизлечима. Висам ми отваря вратата, чака да се настаня и застава зад волана. Колата описва един кръг в двора, почти докосва потъналия в мислите си Адел и изскача на улицата. Изпитвам желание отново да видя този поглед, да го запомня завинаги; но не се обръщам. По-надолу пътят се разклонява на множество тесни улички. Шумовете на града ме изпълват, водовъртежът на тълпите ме опиянява; облягам глава на седалката и се опитвам да не мисля за нищо.

В хотела ми връщат нещата и ми разрешават да се изкъпя. Избръсвам се и се преобличам, след това моля Висам да ме заведе да видя земята на предците ми. Напускаме Джанин благополучно. От известно време сраженията са преустановени; голяма част от израелската армия се е оттеглила. Няколко телевизионни екипа кръстосват из развалините в търсене на доходоносни ужаси. Колата се движи през безкрайни полета, преди да стигне до разбития път, който води към зеленчуковите градини на патриарха. Погледът ми препуска по полетата като дете, тичащо след мечтите си. Но не преставам да мисля за химерите на Адел, за сенките, които го обгръщат. Той остави в мен странно усещане, някакво гадно чувство. Виждам го изправен наред нажежения от слънцето двор. Това не е Адел, когото познавах, весел и благороден; друг е, трагичен инвалид, задвижван от вълча амбиция, а тя не се простира по-далеч от следващото ядене, следващата плячка, следващата касапница, отвъд която е бялата, девствена пустота, там, дето всичко е тревожно очакване или предположение. Той пуши цигарата си така, сякаш е последната, говори за себе си, като че ли вече го няма, и носи в погледа си мрака на морга. Несъмнено този Адел няма нищо общо със света на живите. Той безвъзвратно е обърнал гръб на бъдещето, отказва да оцелее до утрешния ден, защото се страхува, че той ще го разочарова. Избрал си е статута, който според него най-плътно му приляга: статут на мъченик. Точно така иска да си отиде, да слее плътта си с каузата,

която защитава. Вече вижда звездата, кръстена на негово име, паметта на близките му пази неговите военни подвизи. Нищо не го очарова повече от тракането на картечницата; нищо не го издига по-високо от възможността да се озове под прицела на самотен стрелец. Това, че съвестта му е чиста, че въобще не се упреква, задето е допринесъл Сихем да извърши самоубийствено взривяване, че войната се е превърнала в единствения му шанс да изпита себеуважение, ще рече, че той вече е мъртъв и очаква да бъде погребан, за да почива в мир.

Мисля, че пристигнах там, закъдето бях тръгнал. Пътуването беше ужасно, но нямам усещането, че съм постигнал нещо, че съм достигнал до изкупителни отговори. Същевременно се чувствам освободен; казвам си, че съм се добрал до края на мъките и че оттук нататък вече нищо не може да ме изненада. Болезненото дирене на истината е моето пътуване към посвещаването. Отсега нататък ще си позволя ли да подложя на ревизия реда на нещата, ще го поставя ли под въпрос, ще променя ли позицията си спрямо него? Вероятно да, но едва ли ще изпитам чувството, че съм извършил нещо съществено. Едничката истина, която има смисъл за мен, е тази, която ще ми позволи един ден да се взема в ръце и да се върна при пациентите си. Защото единственото сражение, в което вярвам и което си заслужава *кървенето*, е това на хирурга, а целта му е да възвърне живота там, където е избрала да броди смъртта.

[1] Храм в Мека, където се намира „свещеният черен камък“ на мохамеданите, които вярват, че бил паднал от небето. Често *кааба* се нарича и самият този камък, който според преданието бил почернял от греховете на хората. — Бел.прев. ↑

[2] Амму (ар.) — Чичо. — Бел.прев. ↑

16.

Омр, старейшината на племето, последното дихание от епопея, възплътила отколешните ни мечтания... Омр, братът на дядо ми, човекът, който премина през века като опашата комета, толкова жизнен, че времето сякаш не е успяло да го засегне... Той е тук, в двора на патриарха, и ми се усмихва. Щастлив е, че ме вижда. Лицето му, набраздено от дълбоки бръчки, потръпва от силна радост, сякаш малък палавник е видял отново баща си след дълга раздяла. Няколко пъти *хаджия*, той познава славата, почестите и много страни, препускал е на чистокръвни коне из бунтовни краища. Воювал е редом с Лоурънс Арабски^[1], „бледия Иблис“^[2], дошъл от мъгливи страни да вдигне бедуините срещу османците и да посее раздор сред мохамеданите“, служил в преторианската гвардия на крал Ибн Сауд^[3], преди да се влюби с една одалиска и да избяга с нея на полуострова. Животът на двойката преминава в скиталчество, а после идва и упадъкът на чувствата. Изоставен от музата си, той кръстосва от княжества в султанати, търси си късмета, подвизава се тук и там, превръща се в трафикант на оръжие в Сана, в търговец на килими в Александрия, преди да бъде тежко ранен при защитата на ал-Кудс^[4] през 1947 г.

Виждал съм го да накуцва поради попадналия в коляното му куршум, след това се подпираше на бастун поради сполетелия го инфаркт в деня, когато видял израелските булдозери да опустошават овощните градини на патриарха, за да подготвят почвата за създаването на еврейска колония. Днес го намирам ужасяващо смален, с мъртвешки бледо лице и посърнал поглед; просто едно джезве кокали, забравено върху инвалиден стол.

Целувам му ръка и приляквам до нозете му. Изтънелите му пръсти разрошват косите ми, докато се опитва да си поеме дъх, за да ми каже колко завръщането ми в бащиния дом го изпълва с щастие. Отпускам глава на гърдите му както някога, когато бях негов галеник и му се оплаквах, когато ми отказваха благоразположението си.

— Моят доктор — произнася той с треперещ глас, — моят доктор...

Фатен, трийсет и пет годишната му внучка, е до него. Не бих я познал на улицата. Толкова време мина. Оставих я подплашено хлапе, винаги готова да се заяде с братовчедите си, преди да офейка, сякаш дявол я гони по петите. Новините, които от време на време достигаха до Тел Авив, я представяха като неудачница. Злите езици я наричаха Девствената вдовица. Късметът винаги е изневерявал на Фатен. Първият ѝ мъж загива в сватбения кортеж, когато колата се преобръща заради злощастно спукване на гума; вторият ѝ годеник бива убит при спречкване с израелски патрул два дни преди сватбата. Свадливите свахи тутакси я нарочват, че е прокълнатата, и повече никакъв кандидат не почуква на портата ѝ. Тя е яка и тромава, свикнала с неблагоприятната домашна работа и строгостта на домашното огнище. Прегръдката ѝ е здрава, а целувката ѝ — звучна.

Висам взема сака ми, а след това, когато старейшината пуска ръката ми, ме отвежда да ми покаже моята стая. Заспивам още преди да съм докоснал възглавницата. Вечерта той идва да ме събуди. Двамата с Фатен са постлали трапезата под асмата. Не са се поскъпили за нищо. Старейшината е седнал в края на масата, потънал в инвалидния стол; очите му не ме изпускат нито за секунда; той е на седмото небе. Четиримата вечеряме навън. Висам ни разказва майтапи от фронта до късно през нощта. Омр се смее с крайчеца на очите си, сгушил брадичка в шията. Висам е голям терк, трудно ми е да повярвам, че срамежливо момче като него може да притежава толкова силно чувство за хумор.

Връщам се в стаята, пиан от разказите му.

Сутринта ставам още когато нощта запретва полите си, подгонена от първите докосвания на деня. Спах като младенец. Може би са ми се явили хубави сънища, но нищо не помня. Усещам се свеж, пречистен. Фатен вече е извела доайена в двора; виждам го през прозореца, достолепен върху трона си, подобен на тотем. Той чака изгрева на слънцето. Фатен вече е изпекла питките. Тя ми сервира закуската в салона: кафе с мляко, маслини и твърдо сварени яйца, плодове и филии с масло, потопени в мед. Ям сам, Висам още спи. Фатен идва от време на време да провери дали нещо не ми липсва. След похапването се присъединявам към Омр в двора. Той силно ми

стиска ръката, когато се навеждам да го целуна по челото. Не казва нищо особено, но се наслаждава на всеки миг, който му дарявам. Фатен отива в кокошарника да нахрани пиленцата. Всеки път, когато минава покрай мен, ми отправя една и съща усмивка. Въпреки че животът във фермата е суров, а съдбата е немилостива към нея, тя се държи. Погледът ѝ е сух, в жестовете ѝ няма финес, но усмивката ѝ ревниво пази свенливата си нежност.

— Ще направя една обиколка — казвам на Омр. — Кой знае? Може пък да намеря някъде медното копче, което загубих преди повече от четирийсет години.

Омр поклаща глава и забравя да пусне ръката ми. Старите му очи, разядени от пясъчните ветрове и от злощастията, светят като замърсени скъпоценни камъни.

Вървя направо през зеленчуковата градина, прониквам в нещо като овощна градина с мършави като скелети дървета, търся детските си маршрути. Някогашните пътечки са изчезнали, но козите са очертали други, може би не чак толкова очарователни, но все така безгрижни. Виждам хълма, от който тръгах да диря покой. Колибата, където баща ми беше установил ателието си, се е продънила; едната страна продължава да се държи, но всичко останало се е превърнало в руини, напълно сринати от пороите. Стигам до каменния зид, отвъд който заедно със сюррия братовчеди подготвихме засади срещу невидими армии. Едно парче се е откъртило и мястото веднага е било превзето от плевелите. Точно на това място майка ми погребва мъртвороденото ми кученце. Толкова ми беше мъчно, че тя плака заедно с мен. Майка ми... състрадателна душа, която се разтопява в спомените; изгубена завинаги любов в гълчавата на времето. Сядам върху един голям камък и спомените потичат. Не бях син на султана, но все пак виждам принц с разперени като крила на птица ръце, прелитащ над световната нищета като молитва над бойните полета, като песен над мълчанието на тези, които изнемогват.

Слънцето вече докосва мислите ми. Ставам и се изкачвам по хълма, на който стоят на стража няколко рошави дървета. Преодолявам сипей, ето ме на гребена; тук беше наблюдателната ми кула по времето на щастливите войни. Някога, когато се покатервах тук, погледът ми се простираше толкова надалече, че с малко повече концентрация можех да видя края на света. Днес, изскочила от кой знае кой зъл умисъл,

уродлива стена неуместно се издига срещу моето някогашно небе, толкова отвратителна, че кучетата предпочитат да препикават къпините, отколкото нея.

— Шарон^[5] чете Тората^[6] на обратно — казва някакъв глас зад гърба ми.

Старец, загърнат в избеляла, но чиста роба, стои зад мен. Подпрял се на тояга, с покрусен вид и беловласа глава, той измерва с поглед стената, закриваща хоризонта. Човек би казал, че е Мойсей пред Златния телец^[7].

— Евреинът скита, защото не понася стените — казва той, без да ми обръща внимание. — Не е случайно, че е издигнал стена, за да се оплаква пред нея. Шарон чете Тората на обратно. Той смята, че ще предпази Израел от враговете му, но просто го затваря в ново гето, може би не толкова ужасяващо, но също толкова несправедливо.

Най-после той се обръща към мен.

— Простете, че ви обезпокоих. Видях ви да се качвате по пътеката и помислих, че виждам стар приятел, когото съм изгубил преди повече от десетилетие и който ми липсва. Имате неговия силует, неговата походка, а сега, когато ви гледам отблизо, виждам, че и чертите ви са сходни. Не сте ли случайно Амин, синът на художника Редуан?

— Точно така.

— Сигурен бях. Много приличате на него. За миг помислих, че сте неговият призрак.

Подава ми мършавата си ръка.

— Името ми е Шломи Хирш, но арабите ме наричат Зеев Отшелника. Кръстили са ме на един аскет от далечното минало. Живея в колиба ей там, отвъд портокаловите дръвчета. Преди работех като търговец при вашия патриарх. Откакто той изгуби земите си, аз се превърнах в лечител-шарлатанин. Всички знаят, че нямам повече способности от пилетата, които принасям в жертва върху олтара на празните усилия, но хората не ги е грижа. Все още идват да ми поръчват чудеса, които не мога да извършвам. Обещавам по-благополучни дни за няколко пършиви шекели и тъй като това е недостатъчно, за да свързвам двата края, никой не ми гони карез, когато се издънвам.

Стискам ръката му.

— Нарушавам ли ви спокойствието?

— Не — уверявам го.

— Чудесно. Напоследък рядко някой идва тук. Заради Стената. Наистина е ужасна тази Стена, нали? Как могат хората да строят подобни чудовища?

— Чудовищните построения не зависят единствено от инфраструктурата.

— Така е, но тук наистина можеше да се намери по-добро решение. Стена ли? Какво означава това? Евреинът е роден свободен като вятъра, непревземаем като пустинята на Юдея. Причината да пропусне да определи територията на родината си, заради което едва не му я отнели, е, че дълго време вярва, че в Обетованата земя никаква преграда не пречи на погледа му да прониква по-далеч от виковете му.

— А виковете на другите, какво да правим с тях?

Старецът свежда глава.

Той загребва шепа пръст и я рони между пръстите си.

— *За какво Ми са многото ваши жертви?* казва Господ. *Преситен съм на всесъжжения от овни и на тлъстина от угоен добитък; и кръв от телета, от агнета и козли не искам.*

— Исаия, глава 1:11 — казвам.^[8]

Старецът изглежда възхитен.

— Браво.

— *Как вярната, изпълнена с правосъдие столица стана блудница!* — рецитирам му. — *В нея правда обитаваше, а сега — убийци.*^[9]

И вождовете на този народ ще го въведат в заблуда, и водените от тях ще загинат.^[10]

... и народът ще стане сякаш храна на огъня; човек не ще пожали брата си. И ще секат надясно — и ще си останат гладни, и ще ядат наляво — и не ще се наситят; всякой ще яде плътта на своята мишца^[11]

И тогава, кога Господ извърши всичкото Си дело на планина Сион и в Йерусалим, ще каже: ще погледна плода от горделивото сърце на царя асирийски и пустославието на високо дигнатите му очи.^[12]

— А Шарон да внимава в картинката, амин!

Избухваме в смях.

— Взе ми акъла — признава той. — Откъде знаеш тези строфи от Книгата на Исаия?

— Всеки евреин от Палестина е малко арабин, а няма арабин в Израел, който да не е поне малко евреин.

— Напълно съм съгласен. Защо тогава има толкова много омраза при несъмненото кръвно родство?

— Защото не сме научили кой знае какво от пророците и от елементарните правила на живота.

Той тъжно кима с глава.

— Какво тогава трябва да сторим? — проявява интерес той.

— Първо да върнем свободата на Господа Бога. Той се превърна в заложник на лицемерната ни набожност.

От фермата се задава кола и вдига облаци прах след себе си.

— Сигурно е за теб — предупреждава ме старецът. — Мен ме търсят винаги хора, яхнали магарета.

Подавам му ръка, сбогувам се и се спускам по възвишението надолу към пътя.

В къщата на патриарха заварвам навалица; самата леля Наджет е тук; тя беше при дъщеря си в Тубас, но се върнала, щом дочула, че съм се прибрал в бащиното гнездо. На деветдесет години, тя въобще не се е превила. Все така здраво стъпила на краката си е, с искрящ поглед и отмерени жестове. Тя е нашата всеобща майка, най-младата съпруга и единствената вдовица на патриарха. Когато мама искаше да ми се кара, беше достатъчно да извикам името й, за да бъда пощаден... Тя плаче на гърдите ми. Други братовчеди, чичовци, племенници, племеннички и всевъзможни роднини търпеливо чакат реда си, за да ме целунат. Никой не ми се сърди, задето съм заминал далече и дълго съм останал там. Всички са доволни, че ме виждат отново, че съм техен за времето на една прегръдка; всички ми прощават, че не съм се сещал за тях дълги години, че съм предпочитал грейналите градски сгради пред прашните хълмове, големите булеварди пред козите пътеки, измамния блясък пред простичките неща от живота. Виждайки колко всички тези хора ме обичат и като не мога в замяна да им отвърна с нищо повече от усмивка, усещам колко съм обеднял. Обръщайки гръб на тези шумни, но със запушена уста земи, съм си представял, че разкъсвам вериги. Не

искаха да приличам на близките си, да понасям тяхната мизерия и да се поддържам от техния стоицизъм. Спомням си, че не спирах да ситня зад баща си, когато с платното като щит и четката, издигната като острие на копие, упорстваше да преследва своя еднорог през страна, където легендите натъжават човека. Всеки път, когато някой търговец на картини му отказваше с презрителен жест с глава, ни заличаваше и двамата. Беше чудовищно. Баща ми не се предаваше, убеден, че в крайна сметка ще успее да предизвика чудото. Провалите му ме изпълваха с ярост; постоянството му ме правеше по-силен. За да не завися от баналното движение с глава, аз се отказах от овощните градини на дядо, от детските си игри, дори от майка си; струваше ми се, че това е единствената възможност да превърна съдбата си в епопея, тъй като всички други ме унижаваха.

Висам закла три овена, за да ни възнагради с чеверме, достойно за големи празници. Събирането е вълнуващо; накрая трудно се държа на нозете си. Цяла една епоха се завръща, препускайки в галоп, великолепна като фантазия. Представят ми подплашени дечица, новобрачни, бъдещи роднини. Довтасват съседите, стари познати, приятели на баща ми и някогашни хлапаци. Празникът не свършва до зори.

На четвъртия ден спокойствието се връща в къщата на патриарха. Фатен отново взема нещата в свои ръце. Леля Наджет и старейшината прекарват дните в двора, гледат танца на комарите над зеленчуковата градина. Висам иска разрешение да се върне в Джанин. Повикали са го по телефона. Той си събира багажа, целува старите и сестра си Фатен. Преди да тръгне, ми казва какъв късметлия се чувства, задето ме е срещнал *навреме*. Не разбирам ясно смисъла на това *навреме*; но не съм спокоен, когато тръгва — нещо в погледа му ми напомня за Сихем на автогарата и за вцепенилия се Адел в чакълестото дворче на Джанин.

Не съжалявам за престоя си в родния дом. Топлотата на близките ми ме ободрява, щедростта им ме успокоява. Дните ми преминават както във фермата, където правя компания на старейшината и на *леля хаджийка* Наджет, така и на хълмчето, където се срещам със стария Зеев и слушам веселите му истории за лековерието на малките хора.

Зеев е обаятелна личност, малко лудичък, но мъдър, нещо като изгонен от рая светец, който предпочита да възприема нещата такива,

каквито са, в безпорядък, преди да пристъпи към подредбата им, както човек скача в тръгналия влак, под претекст, че всяко откритие ни обогатява, дори когато потегляме към сурова съдба. Ако зависеше от него, той охотно би заменил Мойсеевия си жезъл за метла на вещица и би се забавлявал да прави магиите толкова лечебни, колкото чудесата, обещани на грешниците, които идват да молят за милосърдието му, възприемайки нищетата му като въздържание и маргинализацията му за аскетизъм. Благодарение на него научих много за хората и за самия себе си. Хуморът му облекчава товара на превратностите, трезвостта му държи на разстояние злините на действителността, като забравя обещанията си и убива надеждите. Достатъчно ми е да чуя гласа му, за да забравя грижите си. Когато се впуска в безкрайните си теории за изстъпленията на хората и за тяхната суета, нищо не може да го спре; увлича всичко в словата си и на първо място мен. „Човешкият живот струва много повече от саможертвата, колкото и свещена да е тя, признава той, като издържа погледа ми. Защото най-великата, най-справедливата и най-благородната Кауза на земята е правото на живот...“ Истинско пиршество е този човек. Притежава таланта да не се оставя на събитията да го удавят в потопа си и добродетелта да не се предава пред обсадата на злощастията. Коя е неговата империя? Колибата, в която живее. Угощенията му? Скромната храна, която разделя със съществата, които цени. Славата му? Добрата мисъл за него в спомените на онези, които ще го надживеят.

Разговаряме с часове на върха на хълма, седнали на голям камък, гърбом към Стената и с поглед към няколкото зеленчукови градини, които все още могат да се видят върху територията на племето...

Нещастие то ме настига вечерта, след като съм се разделил с него.

Жени в черно се струпват в двора. Фатен стои настрана, обхванала главата си с ръце. Стенанията и воплите изпълват фермата с лоши предзнаменования. Неколцина мъже разговарят до курника; роднини, съседи.

Търся старейшината, но не го откривам никъде.

Да не би да е починал?...

— В стаята си е — казва ми един братовчед, — Леля хаджийка е до него. Много зле понесе новината.

— Каква новина?...

— Висам... Тази сутрин падна на полето на честта. Натъпкал колата си с експлозиви и нападнал израелски контролен пост.

Призори войниците нахлуват в района. Пристигат с бронирани коли, обкръжават къщата на патриарха. Върху специална платформа е натоварен булдозер. Офицерът иска да види старейшината. Омр се чувства зле, затова аз го представлявам. Офицерът ми съобщава, че заради самоубийствената операция, предприета от Висам Джаафари срещу контролния пост, и съобразно заповедите на висшестоящите разполагаме с половин час, за да напуснем жилището и да дадем възможност да се пристъпи към разрушаването му.

— Как така? — протестирам. — Нима ще разрушите къщата?

— Остават ви двацет и девет минути, господине.

— И дума не може да става. Няма да позволим да разрушите къщата ни. Какви ги говорите? Къде ще отидат хората, които живеят тук? Има двама старци, почти столетници, които се мъчат добре или зле да доживеят достойно дните, които им остават. Нямаме право... Тук е къщата на патриарха, най-важната личност в племето. Разкарайте се, и то веднага!

— Двацет и осем минути, господине.

— Ще останем вътре. Няма да помръднем оттук.

— Не ме интересува — заявява офицерът. — Моят булдозер е сляп. Тръгне ли, дъни до дупка. Предупредени сте.

— Ела — казва ми Фатен и ме дърпа за ръката. — Тези хора нямат повече сърца от машините си. Да спасяваме каквото можем и да си тръгваме.

— Но те ще разрушат къщата! — възкликвам.

— Какво представлява една къща, когато си изгубил земята си — въздиша тя.

Войниците свалят булдозера от платформата. Други държат на разстояние започващите да се стичат съседи. Фатен помага на старейшината да се настани на инвалидния стол и го отвежда в двора. Наджет не иска да взема нищо със себе си. Това са вещите на къщата, твърди тя. Както в древни времена господарите били погребвани с имуществото им, тази къща заслужава да запази онова, което ѝ принадлежи. Паметта угасва заедно с мечтите и със спомените.

Войниците ни принуждават да се отдалечим от бащиния дом. Върху малко възвишение Омр е потънал в стола си — имам чувството, че не осъзнава какво точно се случва; гледа оживлението наоколо, без да го забелязва. Леля хаджийка Наджет се е изправила с достойнство зад него, Фатен стои от лявата ѝ страна, а аз от дясната. Булдозерът реве сред гъст облак дим. Стоманените вериги безмилостно разриват земята. Съседите заобикалят ограничителния кордон на войниците и мълчаливо се присъединяват към нас. Офицерът нарежда на група от своите подчинени да проверят дали в къщата не е останал някой. След като се убеждават, че помещенията са празни, той дава знак на водача на булдозера. В момента, когато оградата се срутва, гневът ме изпълва и аз се хвърлям срещу машината. Някакъв войник ми препречва пътя; блъскам го и се хвърлям към чудовището, което се готви да опустоши моята история. „Спрете“, крещя... „Вие спрете“, като ехо произнася офицерът. Друг войник ме засича; ударът с приклада на пушката ме улучва в челюстта и аз се свличам като отлепен тапет.

През целия ден оставам на възвишението и съзерцавам руините, които някога, преди светлинни години, под изпълненото с блаженство небе бяха моят замък на малък босоног принц. Прадядо ми го е строил със собствените си ръце, камък по камък, много поколения са израснали тук, с очи, вперени отвъд хоризонта; много надежди като пчели са събирали мед в градините му. Но ето че един булдозер е достатъчен за няколко минути да превърне вечността в прах.

Вечерта, когато слънцето се барикадира отвъд Стената, идва да ме прибере един братовчед.

— Няма смисъл да стоиш тук — казва ми той. — Стореното — сторено.

Леля Наджет се върна при дъщеря си в Тубас.

Старейшината бе приютен при правнука си в една съборетина, недалеч от зеленчуковите градини.

Фатен се затвори в непристъпно мълчание. Тя избра да остане при старейшината, в колибата на правнука. Винаги се е занимавала със стареца и знае колко трудна е тази задача. Без нея Омр не би оцелял. Останалите щяха да се грижат за него известно време, а след това да го занемарят. Затова Фатен предпочете да живее в дома на патриарха.

Омр беше нейното бебе. Но откакто булдозерът свърши зловещото си дело, той отнесе със себе си и душата на Фатен. Сега сред нас се движи една напълно лишена от жизненост жена, обезумяла и мълчалива; сянка, криеща се из ъглите в очакване на нощта, за да потъне в нея. Една вечер тя се върна пеша в опустошената овощна градина, с падащи по гърба ѝ коси — тя, която никога не се разделяше със забрадката си — остана права цяла нощ пред развалините, под които лежеше смисълът на съществуването ѝ. Отказа да се върне с мен, когато отидох да я взема. Нито сълза не потече от сухите ѝ очи, порази ме оцъкленият ѝ поглед, който казваше много и от който започнах да се страхувам. На следващия ден никъде няма и следа от Фатен. Обръщаме земята и небето, за да я намерим; изчезнала е. Виждайки ме да обикалям съседните колиби, уплашен, че положението може сериозно да се влоши, правнукът ме дърпа настрана и признава:

— Аз я откарах в Джанин. Тя много настояваше. Както и да е, никой нищо не може да направи. Винаги е било така.

— Какво се опитваш да ми кажеш?

— Нищо, нищо...

— Защо отиде тя в Джанин и при кого?

Правнукът свива рамене.

— Това са неща, които човек като теб няма да разбере — казва ми той и се отдалечава.

И тогава разбирам.

Вземам такси и се връщам в Джанин, изненадвам Халил в дома му. Той решава, че съм дошъл да си разчиствам сметките с него. Успокоявам го. Искам само да се свържа с Адел. Скоро Адел пристига. Съобщавам му за изчезването на Фатен, споделям подозренията си за бягството ѝ от къщи.

— Никаква жена не се е присъединявала към нас тази седмица — уверява ме той.

— Опитай се да разбереш как стоят нещата в „Ислямски джихад“ и в другите групи.

— Няма смисъл... Трудно се разбираме по основни въпроси. Пък и не си държим сметки. Всеки води своята свещена война така, както я разбира. Ако Фатен е някъде тук, няма смисъл да се опитваме да я възпрем. Тя е пълнолетна и напълно свободна да прави каквото иска с живота си. И със смъртта си. Няма два кантара и два аршина, *докторе*.

Щом решаваш да грабнеш оръжие, трябва да приемеш, че и други ще сторят същото. Всеки има право на своята част от славата. Никой не избира съдбата си, но е чудесно да избереш своя край. Това е демократичен метод да се изплезиш на предопределението.

— Умолявам те, намери я.

Адел разочаровано клати глава.

— Ти продължаваш нищо да не разбираш, *амму*. Сега трябва да вървя. Шейх Марван пристига всеки момент. След малко ще чете проповед в кварталната джамия. Не е зле да го чуеш...

Това е, Фатен вероятно е дошла в Джанин, за да получи благословията на шейха.

Джамията е претъпкана с хора. Кордони милиционери пазят храма. Заставам на улицата и наблюдавам крилото, запазено за жените. Закъснелите бързат да влязат в молитвената зала през вратичка в задната част на джамията, едни от тях са увити в черни роби, а други са със забрадки в ярки цветове. Фатен не се вижда никъде. Заобикалям няколко къщи, за да се приближа до отворената врата, пред която стои на стража дебела лелка. Тя е скандализирана, че ме вижда от тази страна на храма, където дори милиционерите от срам не се мяркат.

— Мъжете минават от другата страна — подвиква ми тя.

— Знам, сестро, но е необходимо да разговарям с племенницата ми Фатен Джаафари. Много е спешно.

— Шейхът е вече на минбара.

— Съжалявам, сестро; трябва да разговарям с племенницата си.

— А как да ви я намеря? — нервира се тя. — Вътре има стотици жени, а шейхът започва своята проповед. Нямам намерение да му грабна микрофона. Върнете се след молитвата.

— Познавате ли я, сестро, тук ли е тя?

— Какво? Дори не сте сигурен дали тя е тук и идвате да ни безпокоите в такъв момент? Вървете си, иначе ще повикам милиционерите!

Трябва да чакам края на проповедта.

Връщам се при наблюдателницата си на ъгъла на улицата, така че да не изпускам от поглед джамията и крилото, запазено за жените. Омайващият глас на имам Марван ехти във високоговорителя, пълновластен сред обзелото квартала звездно мълчание. Всъщност това е същото слово, което слушах в наетото от мен във Витлеем нелегално такси. От време на време изпълнен с въодушевление одобрителен шум съпровожда лирическия порив на оратора...

Някаква кола спира на пожар пред джамията; двама милиционери слизат от нея и размахват радиотелефоните си. Нещата изглеждат сериозни. Един от новопристигналите сочи трескаво към небето. Останалите се наговарят нещо и тръгват да търсят началника си; това е мъжът с униформа на парашутист, моят тъмничар. Той се взира в бинокъл и в продължение на няколко минути оглежда небето. Около джамията настъпва вълнение. Милиционери тичат във всички посоки; трима от тях се насочват към мен и запъхтени ме отминават... „Щом не се вижда хеликоптер, значи ще е разузнавателен самолет“, изразява предположение един от тях. Гледам ги как шеметно се носят нагоре по улицата. Друга кола заковава пред джамията. Мъжете в нея викат нещо на мъжа в униформа на парашутист, след това шумно дават заден ход и изчезват към площада. Проповедта е прекъсната. Някой грабва микрофона и приканва вярващите да запазят спокойствие, защото е възможно тревогата да е фалшива. Като вихър довтасват два джипа. Вярващите започват да излизат от храма. Забелязвам, че скриват от мен предназначенията за жените крило. Не мога да се добера дотам, защото рискувам да изпусна Фатен, ако излезе през вратичката отзад. Решавам да мина през главната порта, да пресека през тълпата и да се отправя директно към страната на жените... „Отдръпнете се, моля — вика един милиционер. — Пуснете шейха да мине...“ Вярващите се блъскат жестоко, за да видят шейха отблизо, да докоснат края на камиза му. Човешки прибой ме запокитва сред тълпата, когато имамът се появява на прага на джамията. Опитвам се да се измъкна от изпадналите в транс тела, които ме смачкват, но безуспешно. Шейхът се вмъква в колата си, вдига ръка за поздрав зад блиндираното стъкло, а двама телохранители се настаняват от двете му страни... След това настава небитие. Нещо прошарва небето и блясва като мълния напред пътя; ударната вълна ме шибва с все сила, разкъсвайки множеството, което ме държи пленник на екзалтацията си. За частица от секундата

небето се продънва, а улицата, доскоро полудяла от религиозен плам, се преобръща. Тяло на мъж или на момче пресича моя шемет като неясен кадър от филм. Какво е това?... Потоп от прах и огън ме сграбчва, изхвърля ме сред дъжд от хиляди снаряди. Изпитвам смътното чувство, че се разнищвам, че се разтварям във вълната на експлозията... На няколко метра — или на светлинни години — колата на шейха гори. Два окървавени призрака се опитват да измъкнат имама от жаравата. С голи ръце те се мъчат да изкъртят нажежения до бяло метал, да счупят стъклата, ожесточено блъскат по вратите. Не успявам да стана... Сирената на Бърза помощ... Някой се навежда над мене, оглежда набързо раните ми и се отдалечава, без да се обърне. Виждам го как се навежда над купчина овъглена плът, мери ѝ пулса, след това извиква санитарите. Друг мъж хваща китката ми и я пуска... „Този е изгубен...“ В линейката, която ме откарва, се усмихва майка ми. Искам да протегна ръце към лицето ѝ, но тялото не ми се подчинява. Студено ми е, боли ме, страдам. Линейката вие неистово и влиза в двора на болницата; вратите се отварят и санитарите се появяват веднага; повдигат ме и ме отнасят в коридора, оставят ме на земята. Медицински сестри препускат в различни посоки и ме прескачат. Колички се разминават в шеметен танц, натоварени с ранени и преливащи от ужас. Чакам търпеливо някой да се занимае с мен. Не разбирам защо никой не остава до мен; идват, поглеждат ме и си отиват, това не е нормално. Наоколо лежат в безпорядък и други тела. Около някои от тях са се събрали роднини, чуват се женски вопли и викове. Други са неузнаваеми; не успяват да ги идентифицират. Само един старец се свежда над мен. Той призовава Божието име, докосва с ръка лицето ми и притваря клепачите ми. Отведнъж всички светлини и всички външни шумове изчезват. Обзема ме неистов страх. Защо ми затвориха очите?... Но когато не успявам отново да ги отворя, разбирам: значи, това е, свършено е, *вече ме няма...*

С последно усилие се опитвам да се съвзема, но нито една фибра в мен не потрепва. Единствено космическата глъчка жужи, малко по малко ме обзема, връща ме в нищото... А след това изведнъж от дъното на бездната лумва искрица светлина... Тя трепка, приближава се, бавно се откроява — това е дете... което тича; фантастичният му бяг разпилява мъглата и мрачините... *Тичай*, вика гласът на баща ми, *тичай...* Сияйна зора се вдига над празничните овощни градини;

клоните на дърветата шумолят, разцъфват, огъват се под тежки плодове. Детето върви сред гъстите треви и се втурва срещу Стената, която се срива като картонена преграда, хоризонтът се разширява и злите духове изчезват от нивите, ширнали се докъдето поглед стига... *Тичай...* И детето тича сред взривове от смях, разперило ръце като криле на птица. Къщата на патриарха се издига от руините; камъните се отърсват от праха, сякаш управлявани от магическа хореография, се връщат по местата си, отново се издигат стените, гредите на покрива се покриват с керемиди; къщата на дядо се изправя срещу слънцето, по-красива от всякога. Детето тича по-бързо от злощастията, по-бързо от съдбата, по-бързо от времето... *И мечтай*, говори му художникът, *мечтай*, *че си красив, щастлив и безсмъртен...* Освободено от натрапчивите страхове, детето тича по хребета на хълма, разперило ръце, с озарено лице, с ликуващи зеници, устремява се към небето, водено от гласа на баща си: *Всичко могат да ти вземат: имота, най-красивите години, всичките ти радости, както и заслугите, дори и последната риза от гърба могат да ти свалят — но винаги ще ти останат мечтите, за да преоткриеш света, който са ти отнели.*

[1] Томас Едуард Лоурънс (1888–1935), известен като Лоурънс Арабски, английски военен деец, през декември 1916 г. е изпратен в Джеда, където да убеди емир Фейсал (бъдещият крал на Ирак) и баща му Хюсеин да продължат въстанието на арабите срещу турците (започнало в малки мащаби шест месеца по-рано). За политическата си дейност пише книгата „Седемте стълба на мъдростта“, която е издадена след смъртта му. — Бел.прев. ↑

[2] Иблис е името на дявола в мюсюлманската митология. — Бел.прев. ↑

[3] Абдул Азис Ибн Сауд (1880–1953) — крал на Хиджаз и Недж от 1926 до 1932 г., а през 1932 г. преименува кралството си на Саудитска Арабия и остава на трона до смъртта си през 1953 г. — Бел.прев. ↑

[4] Арабското име на Йерусалим. Става дума за разделянето на града на две части и създаването на Израелската държава. — Бел.прев. ↑

[5] Ариел Шарон (1928–2014) — Министър-председател на Израел (2001–2006). По време на неговото управление е издигната 110-

километрова стена по част от разделителната линия между Израел и Западния бряг. — Бел.кор. ↑

[6] Тора — Еврейското название на *Петокнижието* (Петте книги *Мойсееви* — Битие; Изход; Левит; Числа; Второзаконие) — първите пет части на Стария завет на Библията. — Бел.кор. ↑

[7] Идол, обожаван от израилевите синове в подножието на Синай, унищожен от Мойсей (*Изход, глава 32*). — Бел.прев. ↑

[8] Преводът е направен по изданието на Библията от 1992 г. на Светия Синод на Българската църква. — Бел.прев. ↑

[9] Ис., 1:21. — Бел.прев. ↑

[10] Ис., 9:16. — Бел.прев. ↑

[11] Ис., 9:19–20. — Бел.прев. ↑

[12] Ис., 10:12. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.